

PTV 1399

Biblioteca Bucureștilor

8
August
2009

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

NINA FAÇON

1909-1974

100 de ani de la naștere

„La sfârșitul Renașterii, pătura de intelectuali ai burgheziei mici republicane își împlinește pînă la capăt funcția, în sensul că avertizează insistent cu privire la natura tiranică a noilor guvernări. Ea rămîne însă în urma istoriei și, ca atare înfrîntă, se refugiază în utopie. Intelectualii burghezi mari, favorabili Medicilor, se închid în lumea curților și ignorează nevoile contemporane; din ei vor descinde, timp de două secole de aici înainte, literații de curte, întreaga pletoară a «sonetiștilor» și a «cruscanților». Singurii intelectuali lucizi, prezenți față de lumea lor, sînt publiciștii, autorii de epistole și moraliștii: ei sînt anticonformiștii a căror funcție se exercită negativ prin cenzura amară a moravurilor și abuzurilor, și tot ei sînt continuatorii umaniștilor. Orizontul limitat la aspectele negative ale prezentului, în cazul celor constrînși la adulație, este în schimb larg cuprinzător al tuturor aspectelor la cei independenți.“

Intelectualul și epoca sa, 1966

Sumar

Răsfoiri

Ionel TEODOREANU – [Domnul Ibrăileanu] 2

Centenar Eugen Ionescu

Rinocerii 3

Matei CĂLINESCU – O alegorie pentru toate anotimpurile: *Rhinocéros* (I) 7

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Primăria comunei Bucuresci 9

Patrimoniu 13

ISTORIA CĂRȚII

TUDOR VIANU – *ESTETICA* 14

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Nicolae GEORGESCU – Eminescologia, la ora exactă 16

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC**Din viața Bibliotecii Metropolitane București**

Marian NENCESCU – Sinaia, Cartea, România – un salon multinațional 21

Rob DAVIES – EuropeanaLocal. Rolul conținutului digital local și regional
în serviciul Europeana 22

Roswitha POLL, Peter TE BOEKHOST – Măsurarea calității.
Măsurarea performanțelor în biblioteci (V) 26

Orizonturi

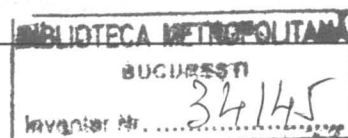
Eugeniu NISTOR – Destituirea lui Blaga de la catedra universitară 32

Catalog 36

Repere

Marian NENCESCU – Un secol la Schinetea 38

Calendar 39

Răsfoiri

[Domnul Ibrăileanu]

Ionel TEODOREANU

Revista *Viața contemporană* avuse pentru el două semnificații. Întâia, comună tuturor întemeietorilor: aceea de arenă onestă, pentru lupta socială și literară. A doua semnificație îi era strict personală. La Universitate, apoi în viața de toate zilele, nu găsisse interlocutori. Mîntea lui prea repede, corosiv lucidă și prea înaltă nu găsea între camarazii de vîrstă, profesie și viață replica egală, comprehensivă, deopotrivă de elastică, deopotrivă de dură. Renunțase deci la oameni. Dar activitatea lui de la *Viața contemporană* nu era decît o veșnică scrisoare adresată anonimului din mulțimea anonimă: acela trebuia să existe. Fără de această ultimă speranță, desigur că redactorul *Vieții contemporane* ar fi renunțat la viață, după ce renunțase la oameni...

Și fața lui, învăluită în păr sălbătăcit un pic pe temple și în barbă, avea oarecare asemănare cu chipul pădurarilor pe care-i vezi răsărind subt solemnele bolți vegetale, din umbra unui stejar, ca niște pustnici gravi, cu ochi limpezi și ageri, aducînd și cu bufnița, și cu vulturul. Paloarea feții însă, aparținea cărților. Purta vaste pălării negre cu margine lată și pelerină. Așa răsărea pe ulițele dosnice ale Iașului, mergînd spre Universitate. Dacă l-ar fi întîlnit prin ruinele Iașului, Rembrandt ar fi tresărit și l-ar fi privit lung și altfel decît rarii concetățeni care-l întîlneau, măsurînd ironici această apariție de umbră, cu prea multă lumină în față și-atît de puțin actuală din punct de vedere vestimentar...

A doua particularitate a acestui om era fobia microbilor. Îi vedea presărați sarcastic pe toate cele: pe mîna prietenilor, pe clanța ușilor, pe cartonul țigărilor. Fumător pasionat, nu-și fuma țigara decît după ce-i pirjolea cartonul la flacără, făcînd din el un fel de frigărui fierbinte...

Nimeni nu-și dădea seamă ce zîmbet ironic avea această viață de noapte și această fobie de microbi. Poate că nici el nu-și mai dădea perfect seamă. Dar există o formulă mai fericită și mai cuviincioasă – care să te izoleze de oameni, fără a le spune: „Dați-mi pace, imbecililor!” – decît viața de noapte și fobia microbilor? Căci aceeași mîină care se dezinfecă după ce strîngea o altă mîină, nopți întregi, fără mînuși și fără sublimat, și le petrecea mîină-n mîină cu volumele lui Tolstoi, Dostoievski sau Proust. Continua, desigur, și cînd era singur, să-și flambeze cartonul țigărilor, dar mirosul și gustul de ars, nu distrugerea microbilor, îi deveniseră încetul cu încetul tot atît de necesare ca și tutunul...

Într-un zaplaz înalt de scînduri putrede, vizibilă numai prin clanță, atît de mică și de ștearsă, se deschise scîrțîind o ușiță. E situația în grădina Copou, cum sunt ușele cămărilor: în fundul obscur al casei. Pleci capul, îndoii umerii – ușița e scundă, ridici piciorul – pragul e înalt, ai impresia că escaladezi o fereastră – și intri deodată, lăsînd în urmă toate amintirile urbane, în cea mai dulce lumină din cîte ți-a fost dat să întîlnești. Crezi că-i un fum albăstrui ca cel de cetini în dreptul pădurilor de brazi, dar nici brazi nu-s, nici fum nu-i. E lumina îndulcită într-atîta, încît îți pare fum...

– Domnule Deleanu, toată valea Moldovei, toată lunca Siretului sînt Sadoveanu. Acolo te descoperi în fața artei lui Sadoveanu. Asta înseamnă literatură: să-ți aparție natura. Sadoveanu e cel mai pur arcuș al prozei românești. Moldova, toată Moldova, e vioara pe care cîntă Sadoveanu... Luna pe care o vezi răsărind la Agapia deasupra brazilor negri, „cu lumina ei fecioară”, e a lui Eminescu. Nimeni nu i-o poate lua. El o dăruiește plină, de cîte ori răsare, lumii românești. Sadoveanu a dăruit României valea Moldovei și lunca Siretului... E teribil omul acesta, domnule Deleanu! Are ochi mici de elefant și vede tot, nimic nu-i scapă. Am călătorit odată, cu el și alți

amici, pe Bistrița, cu plutele. Eram scandalizat! Eu mă agitam ca un negustor de haine vechi care se tîrguiește, pe cînd Sadoveanu juca șah, pe Bistrița. Nu se uita la nimic. Nu vedea nimic. Fierbeam! Să-l auzi pe Sadoveanu la Toance, în loc să urle, că spune placid: „Șah la rege!” Ei bine, domnule Deleanu, peste o săptămînă îmi trimetea o nuvelă pentru revistă. Văzuse tot, domnule Deleanu. Nimic nu-i scăpase. Înghițise Bistrița cu Toance cu tot pe cînd juca șah. Pînă și un cuc, pe care-l auzisem cîntînd în timpul drumului, cînta în nuvela lui, „mirat” așa cum cîntase în natură... Iar am ajuns la literatură! Vezi, domnule Deleanu, asta-i bătrîneța: pornești cu landoul de la Pașcani, și-n loc să ajungi la Ceahlău, ajungi la Eminescu și la Sadoveanu! Pe lumea cealaltă – să zicem – cei care-au trăit se vor duce în rai; cei care-au scris, în infern. Infernul, domnule Deleanu, n-are miros de pucioasă și piatră arsă; are miros de cerneală și creion. E o foaie de hîrtie plană, cît planeta Venus, pe care scriitorii au devenit instrumente de scris. Asta-i tortura! În vecii vecilor vor scrie fără odihnă... Dar, oricum, parcă tot e mai plăcut decît s-ascuți în paradis predicile sau anecdotele cutărui om politic, să fii în manuscrisul gheenei ordonanța penei lui Voltaire...

Își luă pelerina pe umeri, trecînd în odaia de alături. Dănuș se răsturnă în scaunul legănat, cutreierînd păreții cu privirea. Față în față, așezate pe doi păreți potriviți, două tablouri se priveau: unul era o reconstituire cît mai științifică a antropoidului. Un fel de mătăhăloasă gorilă, îngreuiată parcă de propria-i vînjoșenie, într-o atitudine crăcănată de marinar beat, care iese din tavernă, cu măciuca-n mîna flocoasă, cu capul proeminent prin falca de jos, inexistent prin frunte, dominînd o întindere de pustietăți, alăturat cavernei; celălalt tablou era o fotografie a lui Anatole France în odaia sa de lucru. Pe fondul cenușiu al bibliotecilor, rezemat de masa de lucru, picior peste picior, își trimetea privirea ascuțită. Calotă pe creștetul capului, frunte înaltă, nas dîrz, ochi robuști, mustăcioară deasupra unei buze spiritual cămoase, barbișon viguros, deși sur, jiletcă de catifea pe un pîntec bombat ca o frunte de poet. Și într-un tablou, și-n celălalt erau două versiuni ale elanului spre viață. Dar puterea cavelor părea terorizată, furios, mîrșitor terorizată, pe cînd puterea bibliotecii zîmbea. Părea mai sigur omul zîmbetului sceptic decît antropoidul ghioagei dogmatice...

Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*, 2, ediție îngrijită și repere istorico-literare de Nicolae Ciobanu, Editura Minerva, București, 1988

Centenar Eugen Ionescu

Rinocerii

Actul al doilea
Tabloul 2

... La ridicarea cortinei, Jean e culcat în pat, învelit, cu spatele la public. Tușește. După câteva clipe, apare Bérenger urcând ultimele trepte ale scării. Bate la ușă. Jean nu răspunde. Bérenger bate din nou.

BÉRENGER: Jean! (*Bate iar.*) Jean!

*Ușa din fundul palierului se deschide,
apare un bătrînel cu bărbuță albă.*

BĂTRÎNELUL: Ce doriți?

BÉRENGER: Am venit la Jean, la domnul Jean, prietenul meu.

BĂTRÎNELUL: Credeam că e pentru mine, și pe mine tot Jean mă cheamă. Atunci e vorba de celălalt.

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI (*din fundul camerei*): E pentru noi?

BĂTRÎNELUL (*întorcîndu-se spre nevastă-sa, care nu se vede*): E pentru celălalt.

BÉRENGER (*bătînd în ușă*): Jean!

BĂTRÎNELUL: N-am văzut să fi ieșit. L-am văzut aseară.

Nu părea prea bine dispus.

BÉRENGER: Știi și de ce, e din vina mea.

BĂTRÎNELUL: Poate că nu vrea să deschidă. Mai încercați.

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI: Jean! Nu sta de povești, Jean!

BÉRENGER (*bătînd*): Jean!

BĂTRÎNELUL (*nevastei*): O clipă. Of, of, of...

Închide ușa și dispăre.

JEAN (*tot culcat, cu spatele spre public; voce răgușită*): Ce e?

BÉRENGER: Am venit să te văd, dragă Jean.

JEAN: Cine-i acolo?

BÉRENGER: Eu, Bérenger. Nu te deranjez?

JEAN: A, dumneata ești? Întră!

BÉRENGER (*încercînd să deschidă*): Ușa e încuiată.

JEAN: O clipă. Tî, tî, tî... (*Jean se scoală, într-adevăr, destul de prost dispus. Poartă o pijama verde, e ciufulit.*) O clipă. (*Întoarce cheia în broască.*) O clipă. (*Se duce și se culcă din nou, se acoperă ca mai înainte.*) Întră.

BÉRENGER (*intrînd*): Bună ziua, Jean.

JEAN (*în pat*): Cît e ceasul? Nu ești la birou?

BÉRENGER: Mai ești în pat? Nu ești la birou? Scuză-mă, te deranjez poate.

JEAN (*tot cu spatele*): Curios, nu-ți recunoșteam vocea.

BÉRENGER: Nici eu nu-ți recunoșteam vocea.

JEAN (*tot cu spatele*): Șezi.

BÉRENGER: Ești bolnav? (*Jean răspunde printr-un mormăit.*) Știi, Jean, am fost stupid să mă cert cu dumneata pentru o asemenea istorie.

JEAN: Care istorie?

BÉRENGER: Ieri...

JEAN: Cînd ieri? Unde ieri?

BÉRENGER: Ai uitat? În legătură cu rinocerul, cu nenorocitul ăla de rinocer.

JEAN: Care rinocer?

BÉRENGER: Rinocerul, sau, dacă vrei, nenorocii ăia doi de rinoceri, pe care i-am zărit.

JEAN: A! Da, mi-aduc aminte... Cine ți-a spus că rinocerii aceia doi sînt nenorociți?

BÉRENGER: E un fel de a spune.

JEAN: Bine. Să nu mai vorbim despre asta.

BÉRENGER: Ești foarte drăguț.

JEAN: Bine, și?

BÉRENGER: Țin totuși să-ți spun... îmi pare rău că am susținut... cu îndîrjire, cu încăpăținare... cu furie... da, pe scurt, într-un cuvînt... am fost stupid.

JEAN: Nu mă miră din partea dumitale.

BÉRENGER: Te rog să mă scuzi.

JEAN: Nu prea mă simt bine.

Tușește.

BÉRENGER: Din pricina asta și stai în pat, fără îndoială. (*Schimbînd tonul.*) Știi, Jean, aveam dreptate amîndoi.

JEAN: În legătură cu ce?

BÉRENGER: În legătură cu... tot cu... încă o dată, scuză-mă că revin la asta, n-am s-o lungesc prea mult. Țin doar să-ți spun, dragul meu Jean, că, fiecare în felul lui, aveam dreptate amîndoi. Acum e lucru dovedit. Sînt în oraș și rinoceri cu două coarne, și rinoceri cu un corn.

JEAN: Asta spuneam și eu. E cu-atît mai rău.

BÉRENGER: Da, cu-atît mai rău.

JEAN: Sau cu-atît mai bine. Depinde.

BÉRENGER (*continuînd*): De unde vin unii, de unde vin ceilalți – sau de unde vin ceilalți, de unde vin unii – asta are, în fond, puțină importanță. Singurul lucru care contează în ochii mei este existența în sine a rinocerului, căci ...

JEAN (*întorcîndu-se și așezîndu-se pe patul răvășit, față-n față cu Bérenger*): Nu mă simt bine, nu mă simt bine!

BÉRENGER: Sînt dezolat! Dar ce ai?

JEAN: Nu știu nici eu, mi-e rău, nu mă simt în apele mele.

BÉRENGER: O stare de slăbiciune?

JEAN: Deloc. Dimpotrivă, parcă fierb, nu vezi?

BÉRENGER: Vreau să spun... o slăbiciune trecătoare. Se poate întîmpla oricui.

JEAN: Mie, niciodată.

BÉRENGER: Atunci, poate un exces de sănătate. Prea multă energie – uneori nici asta nu e bine. Dezechilibrează sistemul nervos.

JEAN: Am un echilibru perfect. (*Vocea lui Jean devine din ce în ce mai răgușită.*) Sînt sănătos la minte și la trup. Ereditatea mea...

BÉRENGER: Desigur, desigur. Poate totuși ai răcit. Ai temperatură?

JEAN: Nu știu. Ba da, probabil puțină febră. Mă doare capul.

BÉRENGER: Un pic de migrenă. Să plec, dacă vrei.

JEAN: Rămii. Nu mă deranjezi.

BÉRENGER: Ești și răgușit.

JEAN: Răgușit?

BÉRENGER: Da, puțin răgușit. De-asta nu-ți recunoșteam vocea.

JEAN: De ce să fiu răgușit? Vocea mea nu s-a schimbat, mai degrabă s-a schimbat a dumitale.

BÉRENGER: A mea?

JEAN: De ce nu?

BÉRENGER: Se poate. Nu băgasem de seamă.

JEAN: Dar ce ești dumneata în stare să bagi de seamă? (*Du-cînd mîna la frunte.*) Mai ales fruntea mă doare. M-am lovit, probabil.

Vocea îi este și mai răgușită.

BÉRENGER: Cînd te-ai lovit?

JEAN: Nu știu. Nu-mi aduc aminte.

BÉRENGER: Te-ar fi durut.

JEAN: Poate că m-am lovit în somn.

BÉRENGER: Lovitura te-ar fi trezit. Ai visat desigur că te-ai lovit.

JEAN: Eu nu visez niciodată...

BÉRENGER (*continuînd*): Durerea de cap a început probabil în timpul somnului, ai uitat că ai visat, sau mai degrabă îți amintești de vis în mod inconștient.

JEAN: Eu, în mod inconștient? Sînt stăpîn pe gîndurile mele, nu mă las la voia întîmplării. Eu merg drept înainte, merg întotdeauna drept înainte.

BÉRENGER: Știu. Nu m-am exprimat bine.

JEAN: Vorbește mai limpede. Nu e nevoie să-mi spui lucruri neplăcute.

BÉRENGER: Ai deseori impresia că te-ai lovit atunci cînd te doare capul. (*Apropiindu-se de Jean.*) Dacă te-ai fi lovit, ar fi trebuit să ai un cucui. (*Privindu-l pe Jean.*) Ba da, uite, chiar ai unul, ai într-adevăr un CUCUI.

JEAN: Un cucui?

BÉRENGER: Unul mic de tot.

JEAN: Unde?

BÉRENGER (*arătînd fruntea lui Jean*): Aici, exact deasupra nasului.

JEAN: N-am nici un cucui. În familia mea nimeni n-a avut vreodată cucuie.

BÉRENGER: Ai o oglindă?

JEAN: Asta-i bună! (*Pipăindu-și fruntea.*) Da, parcă totuși... Mă duc să văd. (*Se ridică brusc și se îndreaptă spre camera de baie. Bérenger îl urmărește cu privirea. Din camera de baie.*) E adevărat, am un cucui. (*Revine, fața lui a devenit ușor verzuie.*) Vezi bine că m-am lovit.

BÉRENGER: Arăți rău, ești verde la față.

JEAN: Tare-ți place să-mi spui lucruri neplăcute! Dar la dumneata te-ai uitat?

BÉRENGER: Scuză-mă, nu vreau să te necăjesc.

JEAN (*foarte plictisit*): Nu s-ar spune.

BÉRENGER: Răsufli greu. Te doare în gît? (*Jean se așază din nou pe pat.*) Te doare în gît? E poate o anghină.

JEAN: De ce să am anghină?

BÉRENGER: Nu e dezonorant, am avut și eu. Dă-mi voie să-ți iau pulsul.

Bérenger se scoală ca să-i ia pulsul lui Jean.

JEAN (*cu o voce și mai răgușită*): Ei, o să treacă.

BÉRENGER: Pulsul are un ritm absolut regulat. Nu te speria!

JEAN: Nu sînt speriat deloc. De ce m-aș speria?

BÉRENGER: Ai dreptate. Cîteva zile de odihnă – și gata.

JEAN: N-am timp să mă odihnesc. Trebuie să fac rost de hrană.

BÉRENGER: Nu ești prea bolnav, de vreme ce ți-e foame. Totuși, ar trebui să te odihnești cîteva zile. Ar fi mai prudent. Ai chemat doctorul?

JEAN: N-am nevoie de doctor.

BÉRENGER: Ba da, trebuie să chemăm doctorul.

JEAN: N-ai să chemi doctorul, eu nu vreau doctor. Mă îngrijesc singur.

BÉRENGER: Greșești dacă nu crezi în medicină.

JEAN: Medicii inventă boli care nu există.

BÉRENGER: Din intenții bune. Din plăcerea de a îngriji oamenii.

JEAN: Născocesc boli, născocesc boli!

BÉRENGER: Poate că le născocesc. Dar vindecă bolile pe care le-au născocit.

JEAN: E un semn de forță.

BÉRENGER: Evident, e un semn de sănătate și de forță. Totuși...

Observă mai de aproape antebrațul lui Jean, împotriva acestuia, care reușește să-l tragă cu violență.

JEAN: Ce mă studiezi ca pe-o dihanie ciudată?

BÉRENGER: Pielea dumitale...

JEAN: Ce ai cu pielea mea? Eu mă ocup de pielea dumitale?

BÉRENGER: S-ar spune... da, s-ar spune că-și schimbă culoarea văzînd cu ochii. Se înverzește. (*Vrea să reia mîna lui Jean.*) Se și înăsprește.

JEAN (*trăgîndu-și iar mîna*): Nu mă mai pipăi așa! Ce te-a apucat? Mă plictisești.

BÉRENGER (*pentru el însuși*): E poate mai grav decît credeam. (*Lui Jean.*) Trebuie să chemăm doctorul.

Se îndreaptă spre telefon.

JEAN: Lasă telefonul ăla în pace! (*Se repede spre Bérenger și-l împinge. Bérenger se clatină.*) Nu te băga unde nu-ți fierbe oala!

BÉRENGER: Mă rog, mă rog. Era pentru binele dumitale.

JEAN (*tușînd și respirînd zgomotos*): Nu purta dumneata grijă de binele meu.

BÉRENGER: Respiri greu.

JEAN: Respiră fiecare cum poate. Dumitale nu-ți place respirația mea, mie nu-mi place a dumitale. Respiri prea slab, nici măcar nu se aude, s-ar spune că ai să mori dintr-un minut într-altul.

BÉRENGER: Desigur, n-am forța dumitale.

JEAN: Ce, eu te trimit pe dumneata la doctor ca să-ți dea forță? Fiecare face ce vrea!

BÉRENGER: Nu te supăra pe mine. Știi bine că-ți sînt prieten.

JEAN: Nu există prietenie. Nu cred în prietenia dumitale.

BÉRENGER: Mă jignești.

JEAN: N-ai de ce să fii jignit.

BÉRENGER: Dragul meu Jean...

JEAN: Nu sînt dragul dumitale Jean.

BÉRENGER: Ești tare mizantrop astăzi.

JEAN: Da, sînt mizantrop, mizantrop, mizantrop, îmi place să fiu mizantrop.

BÉRENGER: Mai ești desigur supărat pe mine pentru cearta noastră prostească de ieri. Era din vina mea, recunosc. Tocmai venisem ca să mă scuz...

JEAN: Despre ce ceartă vorbești?

BÉRENGER: Abia ți-am adus aminte. Știi, rinocerul!

JEAN (*fără să-l asculte pe Bérenger*): La drept vorbind, nu-i detest pe oameni, îmi sînt indiferenți, uneori mă dezgustă, dar să nu se pună de-a curmezișul drumului meu, că-i strivesc.

BÉRENGER: Știi bine că nu voi fi niciodată un obstacol...

JEAN: Eu unul am o țință. Merg drept spre ea.

BÉRENGER: Ai desigur dreptate. Cred totuși că treci printr-o criză morală. (*Jean a început să meargă prin cameră, ca un animal în cușcă, de la un perete la celălalt. Bérenger îl observă, din cînd în cînd se dă ușor la o parte din drumul lui. Glasul lui Jean continuă să fie din ce în ce mai răgușit.*) Nu te enerva, nu te enerva!

JEAN: Nu mă simțeam la largul meu în haine, acum mă supără și pijamaua!

Deschide și închide jacheta pijamalei.

BÉRENGER: Vai, dar ce are pielea dumitale?!

JEAN: Iar pielea mea? E pielea mea – și fii sigur că n-aș schimba-o pe a dumitale.

BÉRENGER: Parc-ar fi toval.

JEAN: E mai solid. Rezistă intemperiilor.

BÉRENGER: Ești din ce în ce mai verde.

JEAN: Azi ai mania culorilor. Ai vedenii, iar ai băut.

BÉRENGER: Am băut ieri, azi nu.

JEAN: E rezultatul unui întreg trecut de desfrîu.

BÉRENGER: Ți-am promis că mă schimb, știi bine, căci eu ascult de sfaturile unor prieteni ca dumneata. Nu mă simt umilit, dimpotrivă.

JEAN: Mi-e totuna... Brrr!...

BÉRENGER: Ce spui?

JEAN: Nu spun nimic. Fac brrr... Mă amuză.

BÉRENGER (*privindu-l pe Jean în ochi*): Știi ce i s-a întâmplat lui Boeuf? A devenit rinocer.

JEAN: Ce i s-a întâmplat lui Boeuf?

BÉRENGER: A devenit rinocer.

JEAN (*făcîndu-și vînt cu jacheta descheiată a pijamalei*):

Brrr!

BÉRENGER: Te rog, lasă glumele!

JEAN: Dar pot să respir. Cred că am dreptul. Sînt la mine acasă.

BÉRENGER: Nu te contrazic.

JEAN: Bine faci. Mi-e cald, mi-e cald. Brrr ! O clipă. Mă duc să mă răcoresc.

BÉRENGER (*în timp ce Jean se repede spre camera de baie*): Are febră.

*Jean e în camera de baie, se aude cum răsuflă tare,
se aude și apa curgînd la robinet.*

JEAN (*de dincolo*): Brrr!...

BÉRENGER: Are frisoane. Fie ce-o fi, telefonez doctorului.

*Se îndreaptă din nou spre telefon, dar se retrage brusc,
auzînd vocea lui Jean.*

JEAN: Și zici că bietul Boeuf a devenit rinocer. Ha, ha, ha... Și-a bătut joc de voi, s-a deghizat. (*Scoate capul prin întredeschizătura ușii camerei de baie. E foarte verde. Cucuiul de deasupra nasului e ceva mai mare.*) S-a deghizat.

BÉRENGER (*plimbîndu-se prin cameră, fără să-l privească pe Jean*): Te asigur că totul părea foarte serios.

JEAN: Ei și, treaba lui!

BÉRENGER (*întorcîndu-se spre Jean, care dispare în camera de baie*): Probabil că n-a făcut-o dinadins. Transformarea s-a petrecut împotriva voinței lui.

JEAN (*de dincolo*): De unde știi?

BÉRENGER: În orice caz, totul ne face să credem.

JEAN: Și dacă a făcut-o dinadins?... Ce zici dac-a făcut-o dinadins?

BÉRENGER: M-aș mira. În orice caz, doamna Boeuf nu părea deloc să fi fost la curent...

JEAN (*cu o voce foarte răgușită*): Ha, ha, ha!... Doamna Boeuf, aia grasă! Ha, ha, ha! E o idioată.

BÉRENGER: Idioată sau nu...

JEAN (*întră repede, scoate jacheta pijamalei și o aruncă pe pat în timp ce Bérenger se întoarce discret cu spatele. Jean, care are pieptul și spatele verzi, intră din nou în camera de baie. Intrînd și ieșînd mereu*): Boeuf n-o punea niciodată pe nevastă-sa la curent cu proiectele lui...

BÉRENGER: Te înșeli, Jean. Este, dimpotrivă, o căsnicie foarte unită.

JEAN: Foarte unită, ești sigur? Hm, hm, brrr...

BÉRENGER (*îndreptîndu-se către camera de baie, a cărei ușă Jean i-o trîntește în nas*): Foarte unită. Dovadă...

JEAN (*de dincolo*): Boeuf avea viața lui personală. Își rezervase un colțuș secret în fundul inimii.

BÉRENGER: N-ar trebui să te fac să vorbești, se pare că-ți face rău.

JEAN: Dimpotrivă, mă ușurează.

BÉRENGER: Lasă-mă să chem totuși doctorul, te rog!

JEAN: Îți interzic categoric. Nu-mi plac oamenii încăpățînați. (*Jean intră în cameră. Bérenger se dă înapoi puțin speriat, căci Jean este verde și vorbește cu multă dificultate. Vocea lui e de nerecunoscut*): Așa încît, fie că a devenit rinocer din proprie inițiativă, fie că împotriva voinței lui, e poate mai bine pentru el.

BÉRENGER: Dar, dragul meu, ce spui? Cum poți să-ți închipui...

JEAN: Dumneata vezi răul peste tot. Dacă-i face omului plăcere să devină rinocer, dacă-i face plăcere! Nu e nimic extraordinar în asta.

BÉRENGER: Evident, nu e nimic extraordinar în asta. Totuși, mă îndoiesc că i-ar face chiar atîta plăcere.

JEAN: Și de ce mă rog?

BÉRENGER: Mi-e greu să-ți spun de ce. Se înțelege de la sine.

JEAN: Îți spun că nu e chiar așa de rău! La urma urmei, rinocerii sînt niște vietăți ca și noi, care au același drept la viață ca și noi!

BÉRENGER: Cu condiția să n-o distrugă pe a noastră. Îți dai seama ce deosebire de mentalitate?

JEAN (*umblînd încolo și încoace prin încăpere, tot intrînd și ieșînd din camera de baie*): Crezi că a noastră e preferabilă?

BÉRENGER: Oricum, noi avem morala noastră, pe care o consider incompatibilă cu a acestor animale.

JEAN: Morala! Mare lucru morala, m-am săturat de morală, e frumoasă morala! Trebuie să depășim morala.

BÉRENGER: Și ce vrei să pui în loc?

JEAN (*același joc*): Natura.

BÉRENGER: Natura?

JEAN (*același joc*): Natura își are legile ei. Morala e antinaturală.

BÉRENGER: Dacă înțeleg bine, dumneata vrei să înlocuiești legea moralei cu legea junglei!

JEAN: Așa am să trăiesc, așa am să trăiesc.

BÉRENGER: Asta se spune. Dar, în fond, nimeni...

JEAN (*întrerupîndu-l, umblînd încolo și încoace*): Trebuie să reconstituim temeliiile vieții noastre. Trebuie să ne întoarcem la integritatea primordială.

BÉRENGER: Nu sînt deloc de acord cu dumneata.

JEAN (*răsuflînd zgomotos*): Vreau să respir.

BÉRENGER: Gîndește-te, îți dai seama, cred, că noi avem o filozofie pe care animalele astea n-o au, un sistem de valori de neînlocuit. L-au construit secole de civilizație umană!...

JEAN (*tot din camera de baie*): Să dărîmăm toate astea! O să ne simțim mai bine.

BÉRENGER: Nu te pot lua în serios. Glumești, faci poezie.

JEAN: Brrr!

Aproape că mugește.

BÉRENGER: Nici nu știam că ești poet.

JEAN (*iese din camera de baie*): Brrr!

Mugește din nou.

BÉRENGER: Te cunosc prea bine pentru ca să cred că asta e părerea dumitale intimă. Căci știi tot așa de bine ca și mine, omul...

JEAN (*întrerupîndu-l*): Omul... Să nu mai rostești cuvîntul asta!

BÉRENGER: Vreau să spun, ființa umană, umanismul...

JEAN: Umanismul e perimat! Ești un vechi sentimental ridicol.

Intră din nou în camera de baie.

BÉRENGER: În sfârșit, orișicum, spiritul...

JEAN (*din camera de baie*): Șabloane! Vorbești prostii!

BÉRENGER: Prostii?

JEAN (*din camera de baie, cu o voce foarte răgușită și greu de înțeles*): Absolut...

BÉRENGER: Cum spui una ca asta, dragul meu Jean? Ți-ai pierdut capul? La urma urmei, ți-ar plăcea să fii rinocer?

JEAN: De ce nu? N-am prejudecățile dumitale.

BÉRENGER: Vorbește mai clar! Nu înțeleg ce spui. Articulezi greu.

JEAN (*tot din camera de baie*): Destupă-ți urechile!

BÉRENGER: Cum?

JEAN: Destupă-ți urechile! Am spus: de ce să nu fii rinocer? Îmi plac schimbările.

BÉRENGER: Asemenea afirmații, venind din partea dumitale... (*Bérenger se întrerupe, căci Jean face o apariție înspăimântătoare. Într-adevăr, a deveni cu totul verde. Cucuiul de pe fruntea lui a devenit aproape un corn de rinocer.*) Oh, se pare că într-adevăr îți pierzi capul! (*Jean se repede spre pat, zvîrle pătura pe jos, pronunță cuvinte furioase și de neînțeles, emite sunete ciudate.*) Dar nu fi așa mînios, calmează-te! Nu te mai recunosc.

JEAN (*abia descifrabil*): Cald... Căldură mare. Totul trebuie dărîmat... Și hainele zgîrie, zgîrie... Hainele... zgîrie...

Dă să-și scoată pantalonul pijamalei.

BÉRENGER: Ce faci? Nu te mai recunosc! Dumneata, de obicei atît de pudic!

JEAN: Mlaștinile! Mlaștinile!...

BÉRENGER: Privește-mă! Mi se pare că nu mă mai vezi! Că nu mă mai auzi!

JEAN: Te aud foarte bine! Te văd foarte bine!

Se repede spre Bérenger cu capul între umeri. Acesta se dă la o parte.

BÉRENGER: Atenție!

JEAN (*respirînd cu zgomot*): Pardon!

Apoi dă buzna în camera de baie.

BÉRENGER (*pare că vrea să fugă spre ușa din stînga, dar se întoarce și intră în camera de baie în urma lui Jean, spunînd*): Dar nu pot să-l las așa! Mi-e prieten: (*Din camera de baie.*) Am să chem doctorul. Trebuie, trebuie, crede-mă!

JEAN (*în camera de baie*): Nu.

BÉRENGER (*în camera de baie*): Ba da. Calmează-te, Jean! Ești ridicol. Oh, cornul dumitale se lungește văzînd cu ochii... Ești rinocer!

JEAN (*din camera de baie*): Am să te calc în picioare, am să te calc în picioare!

Zgomot mare în camera de baie, mugete, se aud obiecte care cad, o oglindă care se sparge; apoi apare Bérenger speriat de tot și care închide cu greu ușa camerei de baie, deși se ghicește că aceasta este împinsă în sens invers.

BÉRENGER (*împingînd ușa*): E rinocer, e rinocer! (*Bérenger a reușit să închidă ușa. Haina lui a fost găurită de corn. În momentul în care Bérenger izbutește să închidă ușa, cornul rinocerului o străpunge. În timp ce ușa începe să se miște sub apăsarea continuă a animalului, iar vacarmul din camera de baie continuă și se aud mugete amestecate cu cuvinte abia distincte ca: „turbez”, „nemernic” etc., Bérenger se repede spre ușa din dreapta.*) Nicioda-

tă n-aș fi crezut așa ceva despre el! (*Deschide ușa care dă spre scară și bate insistent cu pumnii în cealaltă ușa de pe palier.*) Aveți un rinocer în imobil! Chemați poliția!

Ușa se deschide.

BĂTRÎNELUL (*scofînd capul*): Ce s-a întîmplat?

BÉRENGER: Chemați poliția! Aveți un rinocer în imobil!...

VOCEA NEVESTEI BĂTRÎNELULUI: Ce e, Jean? Ce e gălăgia asta?

BĂTRÎNELUL (*neveste-si*): Nu știu ce tot îndrugă. A văzut un rinocer.

BÉRENGER: Da, aici în casă. Chemați poliția!

BĂTRÎNELUL: De ce deranjați oamenii tam-nesam? Ce marniere!

Îi închide ușa în nas.

BÉRENGER (*repezindu-se pe scară*): Portar! Portar! Aveți un rinocer în casă, chemați poliția! Portar! (*Se vede deschizîndu-se partea de sus a ușii portarului, apare un cap de rinocer.*) Încă unul! (*Bérenger urcă în goană treptele scării. Dă să intre în camera lui Jean, ezită, apoi se îndreaptă din nou spre ușa Bătrînelului. În această clipă, ușa Bătrînelului se deschide și apar două mici capete de rinoceri.*) Doamne! Dumnezeule! (*Bérenger intră în camera lui Jean, în timp ce ușa camerei de baie continuă să fie zgîlțuită. Bérenger se îndreaptă spre fereastră, care e marcată de un simplu cadru în fața scenei spre public. E la capătul puterilor, gata să leșine; îngaimă.*) Ah, Doamne! Ah, Doamne! (*Face un mare efort, începe să escaladeze fereastră, trece aproape de partea cealaltă, adică spre sală, și se trage repede îndărăt; în aceeași clipă, se văd apărînd din fosa de orchestră și parcurgînd-o foarte repede un mare număr de coarne de rinoceri, înșirate unele după altele. Bérenger se retrage cît poate de repede înapoi pe scenă și privește o clipă pe fereastră.*) E o turmă întreagă acum în stradă! O armată de rinoceri coboară bulevardul! (*Privește în toate părțile.*) Pe unde să ies, pe unde să ies?!... Dacă măcar s-ar mulțumi cu mijlocul străzii! Dar s-au revărsat și pe trotuar. Pe unde să ies, pe unde să plec?! (*Buimăcit, se îndreaptă pe rînd spre toate ușile și spre fereastră, în timp ce ușa camerei de baie continuă să se miște și se aude cum Jean mugete și proferă injurii nedeslușite. Jocul continuă cîteva clipe; de fiecare dată cînd, în tentativele sale dezordonate de-a fugi, Bérenger ajunge în fața ușii Bătrînelului sau pe treptele scării, este întîmpinat de capete de rinoceri, care mugesc și-l fac să dea înapoi. Se duce pentru ultima dată spre fereastră; privește.*) O turmă întreagă de rinoceri! Și se spunea că e un animal singuratic! Fals, această concepție trebuie revizuită! Au dărîmat toate băncile de pe bulevard. (*Își frînge mîinile.*) Ce să fac? (*Se îndreaptă din nou spre diferitele ieșiri, dar apariția rinocerilor îl împiedică să plece. Cînd ajunge în fața ușii camerei de baie, aceasta e pe punctul de a ceda. Bérenger se repede spre peretele din fund, dă să se lipească de el, dar peretele se prăbușește; se vede, în fund, strada. Bérenger fuge strigînd.*) Rinocerii! Rinocerii!

Zgomote, ușa camerei de baie va ceda.

CORTINA

Eugen Ionescu, *Teatru*, Vol. II,
traduceri de I. Igiroșianu, Florica Șelmaru,
Mariana Șora, Ion Vineanu,
Editura pentru Literatură Universală, București, 1968

O alegorie pentru toate anotimpurile: *Rhinocéros*

Temă și surse personale și literare

(I)

Matei CĂLINESCU

Ca și *Tueur sans gages*, *Rhinocéros* face parte din grupul scrierilor ionesciene concepute curând după înăbușirea în sânge, de către URSS, a revoluției anticomuniste din Ungaria (octombrie-noiembrie 1956). Partidul Comunist Francez aprobase acțiunea sovietică și puțini fuseseră comuniștii sau comunizanții disidenți. În alegoria antitotalitară din *Rhinocéros* descifrăm, deci, atât reacția lui Ionesco la un eveniment recent și la ecurile lui în Franța cât și reactualizarea, cu acest prilej, a unor amintiri despre totalitarismul de dreapta din România de la sfârșitul anilor 1930 și de la începutul anilor 1940, așa cum îl cunoscuse el prin experiență personală. Meditând asupra asemănarilor dintre comunism și fascism ca fenomene ideologice, Ionesco revizitează, *vingt ans après*, un episod dureros al vieții sale, căci substanța autobiografică a acestei piese se regăsește în jurnalele scriitorului, în pasaje care trimit la (sau uneori datează din) anii în care varianta românească a naționalismului fascizant devine o adevărată isterie colectivă. E interesant de remarcat că metamorfoza prin care trec convertiții la ideologia Legiunii sau a Gărzii de Fier e descrisă prin comparații și metafore animaliere (inclusiv cea a rinocerului) într-un pasaj din *Présent passé passé présent* care a fost scris între 1940 și 1942, când Eugen Ionesco se simțea, în țara sa natală, mai exilat decât ori-când și făcea eforturi disperate să plece în Franța, «adevărata mea țară», patrie mitică, locul în care copilărise și învățase să vorbească:

«*Retourner en France, c'est mon seul but, désespéré. Là-bas encore je peux trouver des gens de ma famille, de mon espèce. [...] Si je reste ici, je meurs aussi du mal de mon vrai pays. Affreux exil. Seul, seul je suis, entouré de ces gens qui sont pour moi durs comme pierre, aussi dangereux comme des serpents, aussi implacables que les tigres. Comment peut-on communiquer avec un tigre, avec un cobra, comment convaincre un loup ou un rhinocéros de vous comprendre [...]. En fait, étant comme le dernier homme dans cette île monstrueuse, je ne représente plus rien, sauf une anomalie, un monstre.*» (*Présent passé passé présent*, pp. 168-169)

Vorbind de procesul de contaminare mentală pe care cei atinși de morbul ideologic îl pun totdeauna sub semnul sensului Istoriei (bineînțeles cu «I» mare), Ionesco ia desigur în considerare fenomenul reprezentat de liderul carismatic al unei mișcări extremiste. Pornind de la cazul lui Corneliu Codreanu, care a continuat să-și exercite nociva fascinație și dincolo de mormânt (el fusese asasinat în închisoare, la ordinul regelui Carol II, la 30 noiembrie 1938), el scrie:

«*Ce Codreanu, chef de la Garde de Fer, était aussi beau que Guevara, aussi aimé que Mussolini, ou Castro, ou Hitler... Un tueur... comme Guevara... et comme Guevara un tueur tué... On n'aime que les beaux assassins, tués ou non*» (p. 168) [această reflecție datează din 1967].

Salvador Dali oferindu-i lui Eugène Ionesco o sculptură inspirată de *RHINOCERII*

DAN CIOCA

Dar ucigașul iubit de mase, dictatorul adorat nu explică, prin el însuși, isteria colectivă. Logica internă a răspândirii unei epidemii ideologice e alta și de ea sunt responsabili, în viziunea lui Ionesco, în primul rând intelectualii (fie ei de extrema dreaptă, ca înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, sau de extrema stângă, ca după război). Ideologiile sunt deci intelectuali, oameni de idei, manipulatori de simboluri culturale și politice, făuritori de planuri utopice (care, aplicate, sfârșesc totdeauna distopic, coșmaresc, orwellian). Ionesco scria, către sfârșitul anului 1941, în *Présent passé passé présent*:

«*Il existe en Roumanie une société philosophique portant le nom d'un professeur fasciste et qui groupe soixante jeunes philosophes. Nous savons combien sont dangereuses, efficaces, ces sociétés de pensée. Ces soixante ou soixante-dix idéologues se réunissent, discutent, se préparent: ils sont mystiques, légionnaires ou prélégionnaires, c'est-à-dire membres de la famille spirituelle Garde de Fer, des germes, des ferments, ils sont soixante-dix, ils deviendront cent, deux cents, mille, ils envahissent les journaux, les revues. Ils donnent des cours à la Faculté, des conférences, écrivent des livres, parlent, parlent, leurs voix couvrent tout. Ces sont les conséquences de l'Histoire. Leur vision du monde est en train de vaincre. Alors, nous serons perdus.*» (p. 168)

Această experiență personală despre care a mai fost și

va mai veni vorba – constituie prima sursă, trăită cu intensitate dramatică de către autor, a piesei alegorice *Rinocerii*. În primele mărturii cu privire la ea, incluse în *Notes et contre-notes* (1962), în care Ionesco explică intențiile și sursele piesei, cuvântul România nu apare și abia dacă există vreo indicație că ar fi fost vorba și de o experiență personală (dezvăluirea originilor autobiografice ale piesei se produce după 1965, o dată cu publicarea jurnalelor). Formulările, când se fac necesare referiri la nazism, sunt mai degrabă generale și impersonale:

«*Je dois dire que le propos de la pièce a bien été le processus de nazification d'un pays ainsi que de celui, naturellement allergique à la contagion, qui assiste à la métamorphose mentale de sa collectivité. Originellement, la rhinocérite était bien un nazisme etc.*» – asta ca răspuns la acuzațiile aduse piesei de criticul Pierre Marcabru, și anume că sensul ei ar fi o respingere «reacționară» a «aventurii umane», deci a visurilor progresiste ale stângii franceze (fără a fi «reacționară»), piesa se referea, în mod oblic, la comunism, și prin figura lui Botard, în mod mai puțin oblic).

O a doua sursă, la care Ionesco se referă în «Prefața» din noiembrie 1960 pentru ediția școlară americană a piesei, este jurnalul lui Denis de Rougemont, în care acesta descrie o mare manifestație nazistă la care asistase cu doi-trei ani înainte de izbucnirea războiului:

«*...Denis de Rougemont se trouvait en Allemagne à Nuremberg au moment d'une manifestation nazie. Il nous raconte qu'il se trouvait au milieu d'une foule compacte attendant l'arrivée de Hitler. Les gens donnaient des signes d'impatience lorsqu'on vit apparaître [...] le Führer et sa suite. De loin, le narrateur vit la foule qui était prise, progressivement, d'une sorte d'hystérie, acclamant frénétiquement l'homme sinistre. L'hystérie se rependait, avançait avec Hitler, comme une marée. [...] Denis de Rougemont nous raconte qu'il se sentait mal à l'aise, affreusement seul, dans la foule, à la fois résistant et hésitant. Puis ses cheveux se hérissent, littéralement, dit-il, sur sa tête, il comprit ce que voulait dire l'Horreur Sacrée. A ce moment-là, ce n'était pas sa pensée qui résistait, ce n'était pas des arguments qui lui venaient à l'esprit mais c'était tout son être, toute sa personnalité qui se rebiffait. Là est peut-être le point de départ de Rhinocéros.*» (*Notes et contre-notes*, pp. 166–167)

O a treia sursă, citată adeseori de critici – și nu numai în legătură cu această piesă a lui Ionesco – este fără îndoială Franz Kafka, cu a sa *Metamorfoză*, în care Gregor Samsa, funcționarul șters, lucrând pentru a-și sprijini financiar familia, se trezește într-o bună dimineață sub forma unui gândac dezgustător. Onirismul lui Kafka, ca și umorul său misterios rezultat dintr-o tratare strict realistă, aș zice chiar «literalistă», a alienării – se deosebesc însă esențial de grotescul ionescian și de umorul său ludic, exuberant, alcătuit din jocuri (i)logice și din paronomasii parcă delirante, cu rădăcini în Jarry și în suprarealism. Textul lui Kafka provoacă mereu imaginația simbolică a cititorului, dar se sustrage deliberat interpretării prin anularea reciprocă a simbolurilor

sugerate și prin închiderea enigmatică în propria sa literalitate. O alegorie posibilă e sistematic sabotată de mici detalii textuale, care-și dovedesc importanța strategică la o (re)lectură cât de cât riguroasă. Piesa lui Ionesco, în schimb, e mai convențional alegorică, în ciuda sursei onirice și a transgresiunii constante a convențiilor teatrale «burgheze»: ea are, orice s-ar spune, un «mesaj» – desigur nu o «teză» –, un mesaj care nu e, la urma urmelor, altceva decât un *model de înțelegere* a unui fenomen social, a unei maladii social-ideologice cu efecte istorice grave, catastrofice chiar, și un îndemn la rezistență, fie ea doar solitară și ezitantă (ca în referința la Denis de Rougemont).

E cunoscută polemica susținută a lui Ionesco împotriva influenței lui Brecht și a concepției sale «anti-aristotelice» asupra teatrului în Franța (vezi, între altele, piesa *L'Impromptu de l'Alma* din 1956, în care sunt luați în răs cei trei critici «brechtieni» Bartholomeus I, II, III – Roland Barthes, Bernard Dort și Jean-Jacques Gautier). Brecht, din perspectiva sa marxistă, preconiza un teatru non-participativ, didactic, menit prin așa-numitul «efect de distanțare» să stimuleze gândirea critică a spectatorului față de ceea ce e reprezentat pe scenă. Netemându-se de autocontradicție – ba chiar recomandând-o – Ionesco, din perspectiva sa anti-marxistă, îmbrățișează parțial și desigur ironic ideea «non-participării», căreia îi dă un sens personal și paradoxal... anti-brechtian. Într-un autointerviu reprodus din *Cahiers du Collège de Pataphysique* (martie 1960), Ionesco se laudă, *à propos de Rhinocéros*:

«*EGO. – ... Je tiens à vous dire que j'ai su éviter magistralement le théâtre de la participation. En effet, les héros de ma pièce, sauf un, se transforment, sous les yeux des spectateurs (car c'est une oeuvre réaliste) en fauves, en rhinocéros. J'espère en dégouter mon public. Il n'y a pas de plus parfaite séparation que par le dégoût. Ainsi, j'aurai réalisé la 'distançiation' des spectateurs par rapport au spectacle.*

ALTER-EGO. – Vous dites que dans votre pièce un seul des personnages ne se transforme pas.

EGO. – *Oui, il résiste à la 'rhinocérite'.*

ALTER-EGO. – Faut-il penser que les spectateurs ne doivent pas s'identifier avec le héros qui demeure humain?

EGO. – *Au contraire, ils doivent absolument s'identifier avec lui.*»

Autointerviul are un final cu o «piruetă» tipic ionesciană:

„ALTER-EGO. – Vous dites des sottises, mon cher.

EGO. – *Je le sais! Mais je ne suis pas le seul.*» (p. 182)

© Matei Călinescu

Text reprodus, fără note, din „Lettre Internationale“, Numărul 54, ediția română / vara 2005, pp. 52-59

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Primăria comunei București

Proces-verbal

Astăzi, 22 Mai, la orele 10 de dimineață, subsemnatul Menelas Gherman, adjutor consilier al comunei București, în virtutea delegațiunii speciale a domnului primar, mergând la localul casieriei spre a constata starea casei în momentul intrării în funcțiune a actualului consiliu și revizuire jurnalul de casă am constatat:

În numerariu	lei	3.966 – 68
În portofoliu	lei	29.225 – 21
Total	lei	33.191 – 89

M. Gherman

În: M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 562

*

Decretul No. 936/19 Mai 1869

Art. I. Domnul G. Gr. Cantacuzin se confirmă în funcțiunea de primar al comunei București, iar în aceea de adjutoare D-nii Petre Grădișteanu, Dr. D. Danielopolu, Răducanu Dimitriu, Const. Aninoșanu, Nae Răduleanu, Menelas Gherman.

Ministru secretar de Stat
la departamentul de Interne
M. Kogălniceanu

Carol

Raportul D-lui ministru de Interne către Măria Sa
Domnul:

„Prea Înălțate Doamne,

Supui cu tot respectul Înălțimei Voastre jurnalul încheiat de onorabilul Consiliu de miniștri în ședința sa din 15 ale curente luni în privința rezultatului alegerii comunale de aici din Capitală, făcută la 4 Mai curent și pe temeiul celor espuse într-însul, cum și articolelor 83 și 84 din legea comunală, rog pe Înălțimea Voastră să binevoiască a subscrie alăturatul proiect de decret pentru confirmarea d-lui G. Gr. Cantacuzin în calitate de primar și a d-lor Petre Grădișteanu, Dr. D. Danielopolu, Răducanu Dimitriu, Const. Aninoșanu, Nae Răduleanu, Menelas Gherman în aceea de adjutoare.

Ministru de Interne
M. Kogălniceanu“
No. 7418

În: M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 561

*

Mulțumiri. Ministerul de Interne

Prin adresa cu No. 5525, Dl. G. Grigore Cantacuzin, primarul comunei București, comunică Ministerului de Interne că renunță la primirea diurnei ce i se cuvine de lei noi 8.400 pe an, cu rezervă însă a da mai târziu arătatei sume de bani o destinațiune cu scop de binefacere în folosul comunei. Ministerul, pe de o parte, exprimă mulțumirile sale D-lui primar Cantacuzin pentru această faptă frumoasă, iar pe de alta publică aceasta și prin Monitor spre cunoștința tuturor.

În: M.O., no. 116, 29 Mai 1869, p. 581

*

Consiliul Miniștrilor. Jurnal.

Consiliul miniștrilor, în ședința sa de astăzi, Joi 15 Mai anul 1869;

Luând în considerație referatul d-lui ministru de Interne sub No. 7260, relativ la rezultatul alegerii comunale din București, făcută la 4 Mai curent;

Văzând incidentele și protestările ce au avut loc cu ocaziunea acestei alegeri;

Văzând că D. ministru de Interne, înainte de primirea lucrărilor alegerii, luând cunoștință despre mai multe acușări ce se aduceau administrației, că ar fi fost indiferentă la maltratarea și bătăile ce s-ar fi urmat cu ocazia aceasta, s-a adresat de îndată la D. ministru al Justiției, rugându-l ca în interesul adevărului să însărcineze pe unul din înalții procurori ai Parchetului care să cerceteze cu toată scrupulositatea cele petrecute și să dea pe vinovați justiției; iar pe de altă parte, prin ordinul No. 6794 a cerut prefecturii de poliție să-i relateze cum de a tolerat bătăile ce i se zicea că se urmează pe ulițele capitalei și chiar în prezența agenților săi;

Văzând din răspunsul D-lui ministru al Justiției, sub No. 4995, către D. ministru de Interne, că tutulor plângerilor ivite în cazul acesta li s-au dat cursul legal și că procurorul a intentat acțiunea, făcând cu medicul legist anchete celor loviți, care s-a constatat a avea caracter de simple delictes și că justiția își urmează cursul său;

Văzând din răspunsul D-lui prefect de poliție, sub No. 6210, că la 4 secțiuni n-a fost nici un fel de insultă sau bătaie pe stradă, iar la secțiunea a 3-a a fost ceartă și bătaie, despre care poliția aflând a alergat îndată acolo, comisarul de Verde, care însă n-a găsit nimic, căci totul se potolise;

Văzând că pentru acest cas de la secțiunea a 3-a s-a încheiat convenitul proces-verbal de președintele biroului și s-a înaintat parchetului;

Văzând din toate cele mai sus espuse că bătăile și neorânduielele întâmplare fiind de resortul tribunalelor, li s-a dat de îndată cursul legal;

Având în vedere că cu toate acestea alegerea este făcu-

tă prin îndeplinirea tutului formelor precise de lege; autorisă pe D. ministru de Interne a supune la domneasca confirmare rezultatul alegerii potrivit legii.

Miniștri: Dimitrie Ghica, M. Kogălniceanu, B. Boerescu, general Duca, A. G. Goleșcu, Al. Crețescu.

Referatul D-lui ministru de Interne către Consiliul de miniștri:

„Domnilor miniștri,

Comisiunea interimară a comunei Bucuresci, cu adresa No. 5018, mi-a trimis actele operațiunilor electorale pentru alegerea celor 17 membri care au a compune noul consiliu.

Persoanele alese sunt următoarele:

- Dl. G. Gr. Cantacuzin
- Petre Grădișteanu
- G. Dimitriade
- Em. Pangal
- Al. Lăzărescu
- Dr. Dimitrie Danielopolu
- Răducanu Dimitriu
- C. D. Atanasiu
- C. Aninoșanu
- N. Răduleanu
- Menelas Gherman
- Panait Ionescu
- Pavel Pereț
- Hristofor Tabacovici
- Theodor Rădulescu
- I. Em. Florescu
- N. Paleologu

Atât din adresa comisiunii, cât și din dosarele acestei alegeri, se văd următoarele incidente și protesturi:

La secțiunea I, alegerea a fost presădată de un membru al comisiunii interimare, D. A. Stoianovici. În contra lucrării alegerii există două protesturi: unul subsemnat de D. Lăzărescu și alții, privitor la un individ ce ar fi votat prin fraudă, care s-a trimis în copie parchetului; celălalt al D-lui Nanian, prin care protestează contra usului de a despuia scrutinul îndată după 4 ore și care s-a respins de majoritatea biroului.

La secțiunea II, alegerea s-a urmat iarăși sub presidenția unui membru al comisiunii interimare G. Dimitriade. În contra lucrărilor acestei secțiuni există o protestare a 22 alegători, prin care arată că s-au ales secretari oameni în vârstă, contra art. 36 din lege și că ar fi fost aleși de președinte, iară nu de alegători, că o bandă de indivizi fără drept de alegători a intrat în sală, a bătut și a dat afară pe mai mulți alegători; că garda chemată a menține ordinea a dat concurs tulburătorilor; că indivizii fără drept de alegători stăteau în sală și scriau biletele alegătorilor, cărora nu li se dădea condeie și cerneală spre a scrie ei înșiși biletele.

În fine în contra acestei alegeri, membrii biroului central, prin procesul său verbal ce a încheiat în privința constatării lucrării, adaogă că din esaminarea făcută actelor alegerii au găsit că numărul voturilor consemnate în tablourile de votare nu corespunde cu acela al alegătorilor coprinși în procesul verbal al secțiunii și lista cu numărul votanților nu există, spre a se putea exercita controlul legal.

La secțiunea III, alegerea s-a făcut sub presidenția unuia din alegători, și din protestările ce există în contra lucrărilor acestei secțiuni se vede că D. Lapatu, membru al comi-

siunii interimare, care mersese a presida acea alegere, a fost chemat a da locul său D-lui Disescu, deoarece alegătorii din acea secțiune nu au admis că membrii comisiunii interimare pot presida asemenea alegere. Trebuie să adaog că D. Lapatu a protestat direct și către mine în contra violenței ce i s-a făcut. După protestările citate, se mai vede că s-ar fi bătut mai mulți alegători de niște indivizi ce staționau în sală și pe afară și că alegerea s-a făcut fără a se ține listă de numărul votanților ce ar fi luat parte la operațiunile electorale.

La secțiunea IV, alegerea s-a urmat sub presidența unui membru al comisiunii interimare, Dl. A. Rădulescu. Contra alegerii acestei secțiuni nu există nici un protest.

La secțiunea V, alegerea s-a săvârșit sub presidența unuia din alegători. Membrul comisiunii interimare însărcinat cu presiderea biroului acesteia, Dl. Sulacolu, când s-a prezentat la acel local, a găsit deja alcătuit biroul. Din procesul verbal al acestui membru se vede că s-ar fi prezentat acolo la 9 ore dimineața; din acela al biroului se vede însă că alegătorii ar fi adăstat pe membrul comisiunii interimare până la 9 și jumătate ore, și în urmă numai ar fi procedat la formarea acelu birou și că la această secțiune președintele și secretarii au fost aclamați.

Domnilor miniștri, înainte de primirea lucrărilor acestei alegeri, luând cunoștință despre mai multe acușări ce se aduceau administrației că ar fi fost indiferentă la maltratarele și bătăile ce s-ar fi urmat cu ocaziunea aceasta, m-am adresat de îndată la Dl. ministru al Justiției și l-am rugat ca, în numele adevărului, să însărcineze pe unul din înalții procurori ai parchetului care să cerceteze cu toată scrupulositatea cele petrecute și vinovații să se dea justiției; iar prin ordinul cu No. 6794 am cerut și prefectului poliției ca să-mi relateze cum de a tolerat bătăile ce se ghicea că se urmasse pe ulițele Capitalei și chiar în prezența agenților săi.

Din răspunsul ce am primit de la Dl. ministru al Justiției, prin adresa cu No. 4995, D-sa îmi comunică că pentru faptele câte s-au specificat de cei ce s-au plâns cu ocaziunea alegerilor comunale, s-a dat cursul legal și procurorul a intentat deja acțiunea, făcând cu medicul legist anchetă la cei ce au fost loviți și că din toate aceste cercetări făcute până acum s-a constatat că s-a comis pe la unele secțiuni câteva lovirii în număr de trei sau patru, care au caracter de simple delictes și că justiția își urmează cursul său. Iar Dl. prefect al poliției, prin adresa sa sub No. 6210, îmi întâmpină că la secțiunile din culorile Roșu, Galben, Negru și Albastru, după încredințările oficiale ce are de la comisari, n-a avut loc nici o insultă sau bătaie pe strade, neavând primită vreo informațiune în alte privinți nici de la președinții birourilor și nici de la alegători.

Iar la secțiunea III, care a avut loc la Ateneu, comisarul de Verde fiind informat de zvon că în parterul de lângă localul acelei secțiuni este ceartă și bătaie, a alergat pe dată acolo, dar nu a găsit nimic, căci totul se potolise. Din cercetarea însă ce a făcut de la persoanele ce a găsit pe acolo s-a informat că, în privința acelor neorânduiești urmate, s-a încheiat cuvenitul proces-verbal de președintele biroului și s-a înaintat parchetului.

La acestea se mărginesc atât operațiunile electorale cât și plângerile ivite, precum și răspunsurile ce am primit de la Dl. prefect al poliției și de la Dl. ministru al Justiției, chemat de a urmări pe făptuitorii neorânduieștilor.

În fața însă a acestor împrejurări, eu nu pot lua însă

asupra-mi de a propune la sancțiune domnească aceste alegeri, mai înainte de a avea în aceasta avisul D-Voastre.

Conchizând, nu socotesc însă de prisos de a protesta cu toată energia în contra oricărei imputări că bătăile și neorânduilele ce s-au comis cu ocaziunea acestor alegeri s-ar fi făcut cu știrea sau cu toleranța mea, fie ca ministru, fie ca cetățean, căci și într-o calitate și în alta eu le dezaproab. Eu sunt cel dintâi a vă ruga ca împreună să avisăm la adoptarea de măsuri energice, pentru ca măcar pe viitor să ferim alegerile de asemenea scandaluri, asigurând alegătorul de securitatea persoanei, precum și libertatea voturilor.

Ministru de Interne, M. Kogălniceanu“
No. 7260, Mai 14

În M.O., no. 111, 23 Mai 1869, p. 561

*

În 1863 un număr de alegători a cerut să se formeze o comisie care să verifice cum s-au folosit banii comunei, proveniți din contribuțiile cetățenilor. Această cerere, respinsă la vremea aceea, este rezolvată prin alcătuirea comisiei care să cerceteze conturile primăriei.

Primăria face cunoscut că persoanele care fac parte din comisie sunt cele desemnate de alegători prin reclamația lor cu excepția a 3 persoane: ministrul actual de Interne și 2 membri ai consiliului comunal actual ce nu pot lua parte la această cercetare. Aceste persoane sunt: D-nii general Tell, Alexandru Florescu, Nae Roșescu, Dimitrie Bolintineanu, Ghiță Vâlcu, Cesar Boliac, Costake Iliescu, Andrei Stamate, Ioniță Popescu Craioveanu, Barbu Gănescu, Ion Niculcea de la capul Podului Mogoșoaiei, George Greceanu, Nicolae Danielopolu, Vasile Capșa, Nae Ioanid băcanu, Petrake Alexianu, Christake Stoianovici, Ion Heliade Rădulescu, Petre Orbescu, Scarlat Orăscu, Costake Disescu și Marcu Postelnicu. Primăria roagă pe numitele mai sus persoane să fixeze ziua primei întâlniri a comisiei „pentru a li se înlesni lucrarea ce sunt chemați a face“.

No. 7075, Iunie 27

În: M.O., no. 141, 1 Iulie 1869, p. 692

*

În ziua de 21 Mai, la orele 2 după amiază, D-nii membri ai Comitetului municipal din București au mers la ministrul de Interne, unde se afla o companie de gardă națională cu musică și au depus jurământ în prezența Prea Sânticei Sale vicarului Eronim și a domnului ministru de Interne, care, după aceasta, a dat domnului G. Gr. Cantacuzin eșarpa tricoloră, semnul distinctiv de primar.

Săvârșit jurământul, domnul ministru de Interne a condus pe domnul primar în trăsura curtei, escortată de un pluton de gendarmi, la palatul din oraș, unde, după ce Dl. ministru prezintă M.S. pe noii consilieri, domnul primar dădu citire, în numele consiliului municipal, următorului discurs:

„Măria Ta,

Mă simt fericit de a putea aduce la picioarele tronului omagiile de respect și de iubire ale capitalei României și de a

fi astăzi interpretul simțimentelor de devotament ale întregului consiliu municipal către Măria Ta. Uniți într-o singură cugetare, aceea a îmbunătățirii soartei capitalei, toți membrii noului consiliu comunal sunt gata de a da o mai repede impulsivă tutulor lucrărilor de înfrumusețare și a dezvolta bunul trai și prosperitatea capitalei României. Știm că aceste idei corespund la cele mai intime dorințe ale inimei Măriei Tale și mă simt îndoit fericit de a constata și în această privință deplina armonie ce există între înaltele cugetări ale Măriei Tale și trebuințele cele mai viu simțite ale poporului român.

O capitală trebuie să fie, Măria Ta, imaginea vie a unei națiuni. În aspectul ei trebuie să reflecte caracterul și aspirațiile acelei națiuni. Sperăm, Măria Ta, că vom putea începe a face și din capitala noastră demna reprezentantă a României, urmând întru aceasta exemplele mărețe ce ne-ați dat neconținut.

Să trăiască Măria Ta!

Să trăiască România!“

La aceste cuvinte M.S. Domnul răspunse:

„Mă simt fericit de a primi astăzi pe noul consiliu municipal al capitalei mele.

Sunt convins, D-lor, că veți pune tot zelul și toată energia spre a împlini cea mai vie a mea dorință care este transformarea, în acord cu cerințele importanței sale, a capitalei României.

Aveți pentru aceasta patru ani înaintea D-voastră, și consacrand toată activitatea D-voastră administrațiunii, lăsând la o parte politica, vă va fi lesne de a atinge acest scop.

Îmi pare bine de a avea ocaziunea a face cunoscință, în parte, cu fiecare din membrii consiliului.“

După aceasta, domnul ministru de Interne și domniile consilierilor s-au dus, cu același ceremonial, la ospelul comunal, pe piața căruia așteptau un batalion de gardă națională și altul de pompieri, cu muzicele lor. Aici, domnul ministru de Interne, în fața unui numeros public, compus din mai mulți comercianți și notabili ai capitalei, instală pe domnul primar și consilieri în funcțiunile lor, adresându-le cuvintele următoare:

„D-le primari, D-lor adjutori, D-lor consilieri,

În numele legii și al Înălțimei Sale Domnul Românilor, vă instalez ca magistrați ai orașului București, capitala României.

Introducându-vă în această casă, încredințez patriotismului și activității D-voastre soarta orașului, bună starea materială și ocrotirea locuitorilor capitalei. D-voastră D-lor, înțelegeți semnătatea misiunii consiliului comunal al capitalei. Marea misiune a sa este de a face ca Bucureștii să se scoată din starea sa actuală spre a merita să fie capitala României. Veți ajunge la acest scop, D-lor, când veți lăsa la o parte toate scopurile politice, toate luptele de partite care-și au câmpul de bătaie aiurea, iar nu aici.

Aci, D-lor, nu trebuie să răsune decât vocea interesului pentru binele material al cetățenilor de toate stările. D-voastră dar aveți a împlini o misiune mai înaltă și mai nobilă, aceea de a transforma capitala prin îmbunătățiri și înfrumusețări.

Când zic D-lor capitală, nu înțeleg numai cele patru strade principale ale acestui oraș; înțeleg ca îndurarea D-voastre, dacă pot zice astfel, să se întindă și la acele suburbii ai căror locuitori până astăzi au plătit tot aceleași impozite

și nu au profitat cu nimic din dări (Aprobări din partea publicului: Așa e).

D-voastră, D-lor, sunteți autonomi, deplini autonomi; însă guvernul are dreptul și el la un cuvânt, mai ales în capitală, fiind că aci nu este numai un interes local, ci este un interes general. De este capitala mulțumită, țara întreaga este mulțumită, dacă, din contră, capitala suferă, țara se resimte de durerile capitalei.

Vă rog dar D-lor, ocupați-vă mai cu osebire de sistema dărilor, pe care în numele guvernului o declar rea și oțioasă. Am zis predecesorilor D-voastră că este un impozit comunal care lovește pe cei săraci și care este supărător și pentru cei bogați, impozitul de patru la sută, care s-a așezat într-o cifră egală cu cea a impozitului ce se plătește către Stat. Acest impozit e foarte nedrept, căci e contra interesului proprietății imobile din țara noastră. Voi avea ocaziune a vă mai întreține asupra acestei chestiuni, căci astăzi se așteaptă de toți doborârea acestui impozit.

Stabilitatea în funcțiuni, D-lor, este o necesitate recunoscută. Când un funcționar este sigur de pozițiunea sa, acela rămâne devotat totdeauna serviciului public. Vă rog dar ca în numirile de posturi ce veți face să nu vă prevăluți deloc de pasiuni politice. Nu vă uitați la trecut: căutați numai dacă funcționarul este apt și dacă-și îndeplinește cu credință datoriile postului său. Când veți garanta funcționarilor stabilitatea, fiți încredințați că mulți din înșii aceia care au servit în trecut de instrumente pasiunilor politice vor veni cu toată inima în ajutorul D-voastre.

Înălțimea Sa v-a zis, D-lor, că aveți a funcționa 4 ani. Vă urez ca acest cuvânt să fie de bun augur: vă urez mai mult, ca după 4 ani, când D-voastre vă veți presinta din nou înaintea alegătorilor, programa domniei-voastre, în loc de o coală de hârtie să fie îmbunătățirile materiale pe care le veți face și de care orașul București este astăzi lipsit: adică strade bine pavate, iluminare bună, apă bună etc. ... ca astfel fiecare să vă binecuvânteze.

Nu popularitatea trecătoare, D-lor, ci respectul datoriei și interesele orașului să vă povățuiască totdeauna în lucrările D-voastre.

Sfârșind, mă adresez la D-voastră, D-lor cetățeni și vă rog, în interesul D-voastre, de a respecta autoritatea care este în capul orașului. Respectul ce se dă unei autorități onorează pe cei ce-l dă.

Cât despre mine, pe cât timp voi avea onoarea de a fi

ministru, vă pot promite să conțati pe tot concursul meu și pe tot respectul ce am pentru drepturile și imunitățile consiliului comunal.

Să trăiască România!

Să trăiască Carol II!"

(Voci: Să trăiască D. ministru, Să trăiască D. primar, Să trăiască D-nii consilieri – Urări).

N.B. Ministru de Interne: M. Kogălniceanu.

În fine D. primar (G.Gr. Cantacuzin) răspunde în acești termeni:

„Domnule ministru,

Consiliul comunal, prin organul meu, vă mulțumesc pentru cuvintele bine simțite ce i-ați adresat. Pătruns de un nobil sentiment, el nu are decât o dorință, decât un scop de urmărit, acela al îmbunătățirii morale și materiale a capitalei României.

Chemat de încrederea alegătorilor orașului București la afacerile comunei, în toate împrejurările, voi îmbrățișa cu ardoare interesele sale.

Credem împreună cu D-voastră, domnule ministru, că mijlocul cel mai nemerit de a gera bine afacerile comunei este a depărta cât se va putea mai mult politica. Judecători imparțiali ai tuturor chestiunilor ce se vor înfățișa înaintea noastră, nu vom consulta decât legea pentru rezolvarea lor. Apărători călduroși ai drepturilor și independenței comunale, nu vom păși peste linia prescrisă de lege. Vom respecta totdeauna prerogativele guvernului. Respectul legalității va fi unica regulă ce avem a observa. Contând pe sprijinul luminat și leal al guvernului, suntem convingși că în curând ostenele noastre vor produce roade binefăcătoare și că vom putea înainta cu pași rezezi pe calea măreață a progresului și a prosperității.

Să trăiască România!

Să trăiască Domnul Românilor Carol II!"

Aceste din urmă cuvinte fură acoperite cu urări de mai multe ori repetite.

În: M.O., no. 112, 24 Mai 1869, p. 565

Text comunicat de Adriana GAGEA

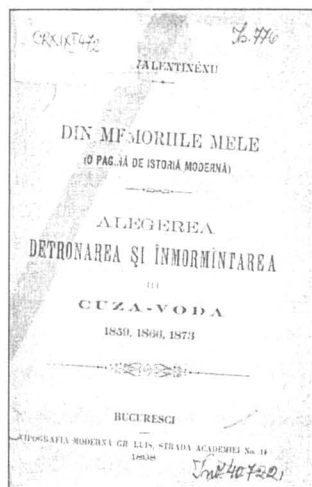

Strada Șelari

BUCUREȘTI
550 de ani
de atestare documentară

Ilustrații aniversare în paginile
12 și 31

Patrimoniu

I.G. VALENTINEANU, *Din memoriile mele (O pagină de istorie modernă). Alege-rea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă, 1859, 1866, 1873*
Tipografia Modernă Gr. Luis, București, 1898

În interesul țerei și al istoriei, am hotărât a da la lumină această carte relativă la alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă. Eram dator a face aceasta, cu atât mai mult cu cât viața mea întregă este legată, și ca cetățean și ca publicist, de toate evenimentele ce s-au desfășurat în țera noastră de la 1854 încoace și care au adus în capul țerei pe acest mare Domnitor-martir...

Fie dar ca patriotismul și abnegația lui Cuza Vodă să serve de exemplu tuturor domnilor și stăpânitorilor de popoare și să-i facă a prefera gloria eternă a imortalității, în locul gloriei efemere a puterii.

Gh. MACARIE, *Capitala Țării. Călăuză pentru căminele culturale și școlile țărănești care fac excursii în București*

Fundația Culturală Regală „Principele Carol”. Serviciul social, Nr. 11, Editura „Bucovina”, I.E. Torouțiu, București [f.a.]

De se va porni cineva, fără să aibă la el sau să cerceteze această cărticică, cu gândul să vadă Bucureștiul, oboseala îi va fi zadarnică și supărare mare îl va cuprinde. Și întorcându-se acasă va spune că n-a văzut nimic, căci, neîndrumat, este greu să umbli și să vezi ceva în Capitala țării.

Într-adevăr e greu să vii din provincie și să te deprinzi a umbla în București fără să obosești degrabă. De aceea fiecare pas trebuie făcut cu socoteală, fiecare lucru pus în gând să-l vezi, să mergi drept la el, să nu faci drumuri de înconjur degeaba, învărtindu-te în jurul lui și la urmă să întrebi un călător unde este cutare, lângă care te-ai învărtit atâta timp...

Marcel IANCU, Horia CREANGĂ, Octav DOICESCU, *Către o arhitectură a Bucureștilor*

Editura ziarului Tribuna Edilitară, București [f.a.]

Văd nevoia urgentă de a se reface Bucureștiul și am încercat să schițez noua orientare urbanistică care pare încă azi o utopie.

De altfel, urbanismul este arta care trebuie să schițeze viitorul. Materialul urbanismului este un material uriaș, mijloacele sale sunt revoluționare și planul său trebuie să fie o utopie.

Dacă timpurile noastre liberale cer imperios o reorganizare economică și politică dirijată, apoi arhitectura abia cere, iar urbanismul se poate formula ca o arhitectură dirijată...

(Marcel Iancu)

ISTORIA CĂRȚII

TUDOR VIANU

Estetica

Arta ne-a apărut ca o formă a muncii, ca un produs al lucrării de transformare a materiei. Fiind muncă, arta ni s-a părut a fi forma ei cea mai perfectă, aceea în care efortul lucrătorului ajunge să se odihnească în plenitudinea lucrului încheiat și armonios. Arta este astfel ținta oricărei munci, atinsă parțial și, din când în când, de orice lucrător destoinic, dar cu plinătate neîmpărțită abia de marii artiști. Încercând să adâncim fenomenul artistic în latura lui de activitate teleologică, de muncă, am putut măsura mai bine întinderea factorilor conștienți și raționali în creația artistică, după cum am crezut că putem înțelege mai bine rolul care revine artei în civilizația modernă a muncii.

TUDOR
VIANU

Estetica

EDITURA PENTRU LITERATURA

Filozof, sociolog, psiholog, moralist, logician, lingvist, stilist, teoretician și istoric al literaturii, Tudor Vianu a fost înainte de toate *estetician*. Postulatul se verifică temporal și calitativ, la propriu și la figurat: dintre multiplele domenii pe care ilustrul nostru savant le-a investigat, estetica a fost cel dintîi și a rămas cel mai important...

Numeroase cursuri, multe studii și cărți constituie rodul muncii neîntrerupte timp de peste patruzeci de ani. Printre acestea din urmă, *Estetica* ocupă un loc central. Apărută în 1934 (volumul I) și 1936 (volumul II), reeditată în 1939 (ed. a II-a) și 1945 (ed. a III-a), *Estetica* reprezintă, în împlinirea omului de știință, o cezură marcată și totodată o verigă de legătură esențială între primul deceniu de muncă universitară și publicistică, și etapele ulterioare. Sinteză a vastei experiențe, acumulată de conferențiar în anii 1924-1934, cartea unește într-un șuvoi și ordonează riguros opiniile expuse în volumele aceleiași perioade, care pot fi socotite toate – potrivit expresiei unui cercetător – prolegomenele ei pregătitoare: *Problema valorificării în Poetica lui Schiller* (1924), *Dualismul Artei* (1925), *Fragmente moderne* (1925), *Arta și Frumosul. Din problemele constituției și relației lor* (1931), *Idealul clasic al omului* (1934), *Istoria esteticii de la Kant pînă azi* (Texte alese, precedate de un studiu introductiv și note bibliografice, 1934)...

Estetica deschide, așadar, în fața lui Tudor Vianu trei cîmpuri de cercetare, ordonate în spiritul unei cuprin-

zătoare triade hegeliene: general (filozofia culturii și teoria valorilor), particular (teoria și stilistica literară), individual (scriitori și opere). Aprofundîndu-le, autorul nu uită însă implicațiile estetice, mai concrete în cazul filozofiei, mai sintetice în raport cu literatura. El continuă, de altfel, să elucideze probleme de estetică propriu-zise, dovadă volumele *Studii de filozofie și estetică* (1939), *Filozofie și Poezie* (1943), *Transformările ideii de om și alte studii de estetică și morală* (1946), sau contribuțiile cuprinse în *Postume* (1966). E vădită, în consecință, continuitatea preocupărilor estetice ale lui Tudor Vianu, corelarea statornică a tuturor intereselor sale cu cel estetic, rolul determinant pe care l-a imprimat întregii sale activități științifice profilul de estetician...

Orice faptă a spiritului omenesc, orice produs al puterii de expresie a omului, spunea Vianu în 1961, plutește de-a pururi pe oceanul culturii și este explicabil prin „toate forțele universului moral“. Un paragraf al respectivei conferințe era intitulat *Istorie literară și critică literară* și punea în lumină înrudirea lor. Precumpănitoare în ultimele două decenii ale activității lui Tudor Vianu au fost tocmai preocupările sale de istoric literar. Opera lui s-a întregit astfel prin încă o fațetă, pe care o consemnăm doar, în speranța de a o putea cu alt prilej descrie – *istoria ideii de operă!*

Ion IANOȘI

Categoriile estetice

O expunere a întregului domeniu al esteticii, cum a fost aceea încercată în lucrarea noastră, nu poate să nu se oprească și în fața problemei *categoriilor estetice* sau a *modificărilor frumosului*, niște nume colective prin care sînt înțelese anumite impresii tipice pe care le putem primi de la artă, precum frumosul și urîtul, comicul și umorul, grațiosul, sublimul și tragicul. Se cunoaște locul important pe care problema modificărilor frumosului l-a ocupat în sistemele de estetică idealistă ale veacului trecut. Însemnătatea acestui loc decurgea din două feluri de considerații. Mai întîi, din pricina faptului că prin teoria categoriilor estetice se putea întrece exclusivismul preocupărilor pe care teoriile estetice ale clasicismului le lăsase moștenire. Estetica clasică, așa cum sistematizase experiența artistică a lumii greco-romane, nu prevăzuse de fapt decît o singură formă a artei, și anume, *frumosul*, adică acea varietate a ei caracterizată în obiect prin stilizare idealistă, și în subiect, printr-o atitudine de contemplație liniștită, pătrunsă, în general, de sentimente plăcute. Chiar tragediile și comediile trebuiau să rămîna creațiuni frumoase. Termenul de frumos este luat, în acest înțeles, în una din accepțiunile lui posibile, și anume, în aceea limitată, de categorie estetică, nu în accepțiunea mai largă de izbutit estetic, care a fost totdeauna folosită în cursul acestei lucrări. În terminologia tratatului nostru frumoase sînt toate operele care realizează condițiile constitutive ale artei, pe cînd pentru idealisti numai operele subordonate vechiului ideal clasic merită acest nume. Experiența artistică mai nouă făcea într-acestea dovadă că idealul care conducea vechea estetică a clasicismului devenise cu totul insuficient. Mai cu seamă arta culturilor creștine și nordice nu mai putea fi încadrată în formula frumosului. Nici arhitectura sau sculptura gotică, nici drama lui Shakespeare, nici barocul sau rococoul nu puteau intra în limitele vechii estetici. De aceea nu este de mirare că tocmai în Engliera, și într-un moment în care se poate înregistra aurora mării mișcări europene a romantismului, un cercetător ca Ed. Burke simte nevoia să dubleze vechea teorie a frumosului prin aceea mai nouă, deși cu unii strămoși, a sublimului. Din acest moment, dicotomia frumos-sublim apare în toate tratatele de estetică. Kant o introduce în *Critica judecării* și o face populară. Dar faptul cel mai hotărîtor de care estetica trebuia să țină seama este folosința întinsă pe care creația mai nouă o dădea categoriei *urîtului* în artă, adică acelei varietăți a ei definită în obiect printr-o violentă caracterizare realistă și, în subiect, printr-o atitudine de împotrivire, pătrunsă de numeroase sentimente neplăcute. Se cunoaște rolul pe care l-a jucat urîtul în arta romantică și în aceea a culturii cu care romantismul înnodea cu o deosebită predilecție firul tradiției, cultura gotică a Nordului. Fr. Schlegel, una din căpeteniile romantismului german, cere deci o estetică a urîtului, cu mult înainte ca Victor Hugo în Franța să pledeze pentru drepturile lui în numele adevărului în artă.

Expresia sistematică a acestei năzuințe apare însă abia la mijlocul veacului trecut, o dată cu lucrările unui Fr. Th. Vischer și ale unui K. Rosenkranz, care publică pentru prima oară un vast tratat închinat *Esteticii urîtului*. Cu acești teoreticieni, urîtul nu mai este de altfel o simplă categorie estetică și, ca atare, un concept periferic al științei. El devine, alături de frumos, conceptul ei central, substanța care precipită toate formele artei. Căci după cum răul este forța propulsivă a bineului, limita de la care pornește și peste care trebuie să se afirme idealul moral al omului, tot astfel urîtul este materia asupra căreia se aplică acțiunea de idealizare a frumuseții. Astfel, pentru Vischer, toate formele artei, comicul și umorul, sublimul sau tragicul, rezultă din dozări diferite ale frumosului și urîtului și din variate raporturi dialectice între ele. Toate formele artei sînt deci alterări ale frumosului pur, și adevărata problemă estetică este aceea a modificărilor frumosului. Punerea acestei probleme în centrul de perspectivă al cercetării avea deci avantajul de a îndepărta limitele prea apropiate ale vechii estetici clasice și de a oferi replica teoretică față de aspirația timpului către formele vigurose caracteristice ale creației.

*

Astăzi, cînd toate aceste nevoi au fost pe deplin satisfăcute, putem examina problema categoriilor estetice cu mai multă libertate. Ne putem întreba dacă un tratat modern de estetică se cuvine a se ocupa despre ele altfel decît pentru a le îndepărta din vechiul loc de favoare pe care îl ocupau în idealism. Căci, mai întîi, nu se vede deloc de ce categoriile estetice ar fi reduse la acelea care sînt menționate în mai toate expunerile de ansamblu ale esteticii: frumosul și urîtul, grațiosul, comicul și umoristicul, sublimul și tragicul. Impresiile pe care le putem primi de la artă se mai pot grupa și în alte clase tipice, cum ar fi, de pildă, bizarul, fantasticul, fiorosul, solemnul, idilicul ș.a.m.d...

Toate noțiunile înșirate mai sus țin de conținutul eteronomic al operelor, dar nu de forma prelucrării lui estetice. Nici frumosul sau urîtul în înțelesul lor limitat, nici celelalte categorii amintite sau acelea care le-ar putea spori șirul în chip aproape nesfîrșit nu reprezintă moduri specifice de organizare ale materiei sau ale datelor conștiinței. Ele desemnează deopotrivă conținuturi; ele sînt noțiuni care se aplică materiei sau fabulației operi. Așa-numitele categorii *estetice* stau deci în afară de sfera estetică a artei. Împrejurarea devine evidentă, dacă ne gîndim că există nu numai un frumos, un urît sau un grațios al artei, dar și astfel de însușiri ale naturii, pentru a nu mai vorbi de sublim, ale cărui caractere au fost stabilite mai cu seamă în legătură cu aspectele infinite sau dezlănțuite ale firii...

Tudor Vianu, *Estetica*, studiu de Ion Ianoși, Editura pentru Literatură, București, 1968

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Nicolae GEORGESCU

Biobibliografie

Născut la 6 septembrie 1950 în satul Jupânești, comuna Coșești, jud. Argeș. Școala primară în sat. Liceul la Onești. Facultatea de limbi clasice la Universitatea din București (1969-1973). Profesor la Rași, lângă Lehliu, 3 ani. Între 1976-1986, la Biblioteca Academiei, trecut pe rând prin toate serviciile, fixat la cel de bibliografie, lucrând efectiv la *Bibliografia Mihai Eminescu*. Între 1986-1989 redactor la revista „Lucefărul”. Din anul 2000, membru al Uniunii Scriitorilor. Redactor la revista „Săptămâna culturală a capitalei”. Din toamna lui 1990 a înființat, împreună cu Mircea Măciu, revista „Academica” (sub direcția acad. Mihai Drăgănescu, Președintele Academiei Române). Din anul 2000, angajat la Universitatea Hyperion, Facultatea de litere și limbi străine, mai întâi cu funcția de conferențiar iar apoi, din 2003, cu cea de profesor universitar. Din anul 2004 este decanul acestei facultăți.

Colaborări la: „România literară”, „Academica”, „Tribuna Învățământului”, „Bucovina literară”, „Convorbiri literare”, „Națiunea”, „Oglinda literară” ș.a.

Cărți publicate (selectiv):

A doua viață a lui Eminescu, Editura Europa Nova, 1994.

Cercul strămt. Artă de a trăi pe vremea lui Eminescu, Editura Floare albastră, 1995.

Eminescu și editorii săi, Editura Floare albastră, 2000, 2 vol.

Moartea antumă a lui Eminescu, Editura Cartier, Chișinău, 2001.

Hoțul de păgubaș, roman, Editura Floare albastră, 2003.

Cu Veronica prin Infern, Editura Floare albastră, 2004: I. *Cartea regăsirilor*, II. *Cartea despărțirilor*.

Scenarii de istorie literară, Ed. Floare albastră, 2004.

Recife. Eseuri de oceanografie literară, Editura Floare albastră, 2005.

Un an din viața lui Eminescu (martie 1881 – aprilie 1882), Editura Floare albastră, 2006.

Scrișul, ca o taină, Editura Floare albastră, 2007.

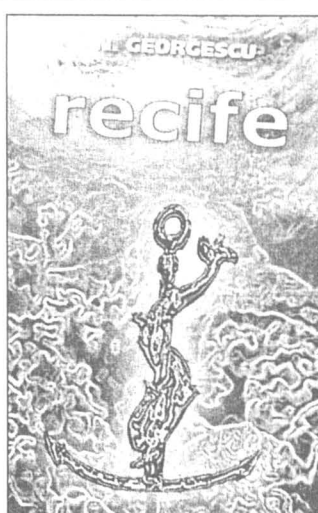
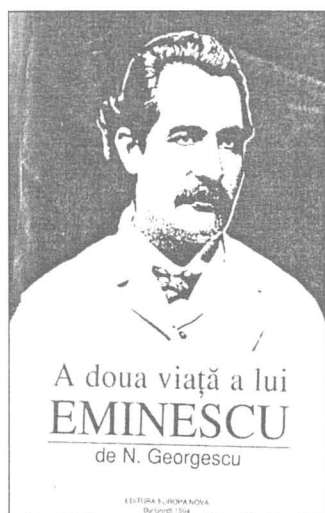
Cartea trecerii. Boala și moartea lui Eminescu (Abordare filologică), Editura Piatra seacă, Oradea, 2009.

Ediții, în colaborare: Eminescu, Eduard Gruber, Cezar Bolliac, I. Tanoviceanu, I.E. Torouțiu, Caion.

Eminescologia, la ora exactă

I. O știință fără oficianți. Ceea ce se numește, de vreo 50-60 de ani, „eminescologie”, are mai mult pretenția de a fi expresia unei științe. Nu există știința ca atare, în sensul că nu are instituțiile aferente necesare. Nu există în nomenclatorul național de meserii și profesii acea de „eminescolog”. Nu-ți poți da doctoratul în eminescologie ca știință – ci doar în alte științe umaniste, având doar tema „Eminescu” așa cum ai avea tema „Titu Maiorescu” ori „Ion Creangă” etc. De altfel, cuvântul ca atare, *eminescologie*, a fost primit în dicționare târziu. Îl veți căuta zadarnic în *Dicționar etimologic de termeni științifici* scos la Editura Științifică și Enciclopedică, în 1987, de Nicolae Andrei – și în oricare alt dicționar românesc de până la 1989. În acest an, la presiunea ediției Eminescu ce se lucra cu atâta energie, în Suplimentul la *Dicționarul explicativ al limbii române*, scos de Institutul de lingvistică al Academiei, apare prima dată termenul, glossat: „știința despre

viața și opera lui Mihai Eminescu” – și explicat în paranteză: „după dantologie”. Nu toate numele proprii (de scriitori, oameni politici, artiști în general) creează științe eponime; în cultura română numele lui Eminescu este, poate, singurul – iar culturile mari ale Europei au, fiecare în parte, asemenea științe eponime pentru câteva nume ilustre din interiorul lor. Consemnarea termenului „eminescologie” într-un dicționar academic s-a făcut cu scopul și speranța că această știință (numele este format, după cum vedem, cu „logos”, definirea universală a științelor) va deveni cu adevărat știință. Ea a rămas, însă, tot o formă fără fond, o etichetă care nu se aplică pe nimic. Diversele grupuri de eminescologi au lucrat, să nu uităm, în instituții dirferite, fiecare în parte cu un program anumit care, odată încheiat, a dus la dizolvarea grupului respectiv. Să amintim că, în anii noștri, mai întâi s-a lucrat la monumentalul *Dicționar al limbii poetice eminesciene*, sub

redacția lui Tudor Vianu și, apoi, a lui Șerban Cioculescu. Dicționarul a apărut în 1967 iar apoi colectivul de la Institutul de lingvistică s-a dizolvat. Între timp Perpessicius a continuat să fie de unul singur o instituție, scoțând volumele IV, V și VI din ediția care-i poartă numele. Ediția a doua a lui Perpessicius s-a lucrat, sub supravegherea sa, la Editura Minerva unde s-a constituit alt nucleu eminescian având-o în prim plan pe Aurelia Rusu. Din 1977 s-a instituit colectivul de la Muzeul Literaturii Române care a editat volumele VII-XVI din seria de OPERE, muncă titanică ce a ținut lumea românească în tensiune culturală întreaga perioadă, până la căderea regimului comunist. Odată încheiată această muncă, respectivul colectiv s-a dizolvat, de asemenea. S-a început, paralel, la Biblioteca Academiei Române o altă întreprindere urieșească, aceea a *Bibliografiei Mihai Eminescu*. Odată încheiată și aceasta, colectivul iarăși s-a dizolvat. Vreau să spun că eminescologia ca știință n-a prins rădăcini în nici unul din locurile unde s-a înființat, a fost respinsă pe rând de instituțiile care au găzduit-o fără a reuși să se permanentizeze, să se individualizeze – rămânând doar în programul de cercetare al acestora. După anul 1989 lucrurile au sărit în aer, despre Eminescu s-a mai vorbit întrucâtva, dar despre eminescologie – niciodată. O știință anunțată fulgurant într-un supliment de dicționar academic, la final de eră comunistă, preluată inerțial în limbajul științific de după 1989 – dar o știință fantomatică. A venit, poate, timpul să ne întrebăm dacă este cazul să ardem în piețe publice acel dicționar pentru cuvântul de foc pe care-l conține – sau dacă, dimpotrivă, vom găsi că o știință serioasă, aplicată, pozitivă este necesară.

II. Centrul și marginea. Așa cum se petrec lucrurile astăzi, de câțiva ani buni eminescologia se derulează la zile fixe prin județe. Mai exact, prin județele cu pretenții culturale ale țării, adică, de regulă, acelea în care există filiale ale Uniunii Scriitorilor. Am participat la câteva asemenea petreceri ale lui Mihai Eminescu peste ani al morții sau al nașterii) și pot depune mărturie, ca să zic așa, că s-a instituit un fel de ritual constând din câteva momente fixe ce se regăsesc mai peste tot.

Astfel, „momentul fix *Dilema*“ nu lipsește de nicăieri, amintindu-se în toate capitalele de județ că la anul 2000 poezia națională a fost denigrată în acea revistă, rostindu-se numele în discuție (toate sau doar unele dintre ele sau chiar mai multe nume decât au participat la dezbateră aceea), rezumându-se argumentele antieminesciene iterate atunci, dându-li-se răs-

puns. Prin anul 2005, cred, o asemenea întâlnire s-a canalizat către rolul și rostul presei în general, ajungându-se la concluzii foarte interesante, pe care nu le-am văzut consemnate. Era la Vaslui și discuția se purta între sociologi, istorici și istorici literari, susținându-se că nu există remediu împotriva presei, că libertatea ei a devenit libertinaj, că toată lumea se teme de domnia sa presa etc. Atunci s-a spus așa: – Ba există remediu împotriva presei, și acest remediu nu este o altă presă, de sens invers, acest remediu este ceea ce făcea Titu Maiorescu la *Junimea*: lectura în grup a presei. Cercul literar, cenaclul literar, salonul literar – iată modalități eficiente și chiar fertile de a îmblânzi presa. Într-adevăr, ani la rând, mai ales la începuturile ei, *Junimea* a fost un cerc de comentatori de ziare și reviste, adică oameni în toată firea se strâneau, aduceau asemenea tipărituri din care citeau cu scopul de a vedea ce vor ele, și observau unul după altul și toți la un loc că ele nu vor ce trebuie. Literatură în *Junimea* se citea destul de rar – iar cine are curiozitatea să răsfoiască procesele verbale ale lui A.D. Xenopol constată, de pildă, că din când în când, dacă nu era ceva demn de atenție, se citeau a doua sau a treia oară poezii de M. Eminescu, chiar în lipsa autorului. Cenaclurile noastre actuale sunt grupuri lacomе de timp, creatorii se înghesuie să țină microfonul cât mai strâns, critica îi gădilă pe ei și numai pe ei... Avantajul cercului de lectură stă chiar în cuvântul care-l definește: cerc. Curgerea șuvoiului energic al literei tipărite, o curgere neapărat în jos, este oprită, zăgăzuită, din rău se face lac, din izvor se face fântână și aici, în cerc, când seminarizezi un text, adică îl iei propoziție cu propoziție și-l judeci la rece, în „semințele“ lui, vezi că, în spate, autorul stă pe loc în câteva dogme ce-l definesc foarte limpede. După doi sau trei ani de analiză a presei făcută logic, filologic și filosofic, Titu Maiorescu a putut scrie câteva zeci de pagini cu titlul *În contra direcției de azi în cultura română* care au așezat lucrurile în rosturi. S-a dovedit pentru prima dată la noi că remediu cel mai sigur împotriva intoxicației cu presă este cercul de lectură a presei.

Acest ritual al lecturii colective se prefigurează ca mod de petrecere în jurul numelui lui Eminescu la fiecare 15 ianuarie și 15 iunie din an. „Caveant consules“, cum ar zice Cato Censorul, adică: să se teamă de o asemenea lectură avizată, concentrică, neapărat acidă, toți cei fixați într-un titlu de gazetă și care dau drumul la jetul de cerneală pe urdinișul tiparului: în jurul lor înșile se adună balta. Rezultatul unui asemenea mod de a trăi cultura este indirect bun. Într-adevăr,

acești oameni nu scriu – și, mai ales, nu publică – în schimb fac o critică verbală cum nu se poate mai pertinentă, care sudează grupuri, configurează reacții similare. Sesiunile științifice dedicate lui Eminescu au și această configurație, definită la Vaslui în anul 2005, sub ochiul rece și tăios al d-lui Theodor Codreanu, unul dintre intransigenții apărători ai lui Eminescu, propusă ca alternativă la intoxicația de presă – și acceptată astfel. Acest „Eminescu verbal“, ca să-i zicem astfel, strânge destul de multă lume în bibliotecile județene sau în sălile teatrelor, caselor de cultură (după caz) – și are avantajul unei amintiri vii a vieții și operei poetului. Inutil să spun, aici, că efectul mediatic este minim: fie vreo știre triumfalistă în presa locală sau la radio București, fie un interviu bine „calibrat“ cu vreun participant mai de vază etc. Uneori – cum s-a întâmplat acum un an la Alexandria cu revista locală „Caligraf“ – apar și texte mai dure, dar fie rămân acolo, în județul respectiv, fie – cazul nostru, când redactorii au dus revista la presa centrală – sunt luate în pleasnă de alde „Caveant consules“ de mai sus. Cu alte cuvinte, centrul păstrează cu îndârjire imaginea lui Eminescu din anii '70-'80 ai secolului trecut, imagine pe care o puteți vedea și în recentul mare dicționar de scriitori români scos la Academie – și chiar în recente manuale școlare „alternative“ (dar în cazul lui Eminescu foarte concordante). Se vorbește, așadar, mai ales despre poet – și mai ales despre poeziile sale postume, pe care „n-a apucat să și le publice singur“, cum s-a solidificat șablonul – ziaristul Eminescu este un om robit muncii, orbit de idei naționaliste, xenofobia populând, ca termen, mai toate abordările din presa centrală ori centralistă ce i se dedică, boala din 1883 este una neapărat fizică – chiar dacă nu se mai vorbește de sifilis, ca în anii amintiți, se zice de psihoze și alte manifestări similare, și câte și mai câte. Acum, recent, „România literară“ ia un aer de zeflema textualistă pentru a-l persifla, în glumă, pe Eminescu poetul deoarece cântă în poeziile sale numai femeia blondă cu ochii albaștri discriminând brunetele autohtone...

Eminescu al marginilor este mult mai interesant, mult mai viu. La Vaslui, la Suceava (nu și la Botoșani, acolo este o defulare centristă), la Pitești, Alexandria, Brăila, Galați, Craiova, Turnu Severin etc. – se dezbate mitul omului, mitul fascinant al operei, mitul magnetic al biografiei. Se dezbate, adică se pun întrebări, se aduc argumente, se rostește un „de ce“ continuu cu adresă din ce în ce mai precisă către centru. Se construiește, adică, personalitatea lui Eminescu, nu viața lui biologică, sentimentală, politică etc. Iar un punct obligatoriu în acest ritual al vorbirii despre poet și ziarist este ideea națională. Dacă provincia a reușit ceva împotriva centrului, asta a reușit: să obțină afirmația apăsată că integrarea europeană nu înseamnă dizolvare culturală ci se oprește la finanțe, economie, turism lucrativ, migrațiune a formelor de muncă, structuri politice – culturile naționale trebuind să fie, însă, protejate. La ora de față și centrul este obligat să înghiță acest adevăr – el, centrul, care abia așteaptă să scrie și să gândească franțuzește, englezește, chiar nemțește (deși e cam greu!...), să se lanseze în lumea mare prin indivizii lui tot unul și unul, să scape de încorsetările cuvintelor balcanico-danubiano-carpato-pontice.

Poate că sunt cam triste observațiile noastre de anul acesta privindu-l pe Eminescu cel scris, adică al centrului, și cel vorbit, adică al miezului țării. A nu se uita, însă, că centrul are câteva datorii cel puțin seculare față de Eminescu.

S-au scanat, iată, manuscrisele sale, s-au tipărit primele opt volume din cele vreo 10 sau 20 câte sunt pregătite pentru tipar. Restul – stă în calculatoare închise. Nu sunt bani, explică toți oamenii de la centru ai centrului. Cum așa, nu sunt bani?! Dar românii noștri verzi care se bat cu pumnul în piept la televiziunea liberă că vor ridica o biserică pentru fiecare victorie a echipei de fotbal favorite, aceștia ce fac cu banii?! Am întrebat o smerită față bisericească, la un paras-tas oarecare, mai mult ca să știu și eu cum raționează biserica, am pus, așadar, întrebarea aceasta naivă: „– *Părinte, e permis ca hoții să ridice biserici?*“ Mă refer strict la hoții de drumul mare, la tâlhari, la violatori, la pungași chiar. Primește Domnul, în mare lumina sa, dar de biserică din partea acestora?! Pot nuanța întrebarea, adică să adaptez hoții de azi la cei de ieri. Dar, în același timp, văd și eu și știu că după momentul 1989 s-au ridicat în țară la noi câteva mii bune de biserici. Or fi, oare, clădite din bani calzi, comunicativi, muncii și încălzii la mintea și sufletul omului, ori doar din bani câștigați cine știe cum și lăsați în drum? Cine știe? Smerita față bisericească mi-a răspuns că Domnul primește de la toți. Așa este. Și dacă este așa, patronii de jocuri sportive de noroc se întrec între ei în biserici și mănăstiri, manuscrisele lui Eminescu mai au de așteptat. Oamenii de centru ai centrului trebuie să apeleze la stat, nu la popor. Iar statul mai are de făcut un institut Eminescu, o catedră Eminescu, de instituit meseria de „eminescolog“ în nomenclatura ministerelor muncii, de editat ziarul „Timpul“ care este enciclopedia întregii epoci de modernizare a României, de făcut chiar o enciclopedie Eminescu și câte și mai câte. Asta, în ipoteza că se va perpetua la nesfârșit această etatizare a omului nostru național, o etatizare ce nu cred să mai aibă pereche în vreo altă cultură europeană. În mod normal, el ar trebui să fie al națiunii, eventual al poporului – iar statul să se teamă continuu de el pentru că el îndreaptă, obligă la rigoare, cenzurează. Un Eminescu al națiunii ar trebui să însemne, însă, al „societății civile“: concepe cineva acest lucru azi, la noi, când așa-zisa societate civilă este tocmai aceea care s-a concentrat cândva în nucleul „Dilemei“ iar apoi, acum adică, s-a înfoiat în toată forfota ziaristică ce-l arată cu degetul pe Eminescu drept cauză majoră a... A cui, mă rog? A naționalismului, desigur. Noi, societatea civilă, vrem națiune fără naționalism, iată ce se vede cu ochiul liber peste tot.

Rămâne, așadar, stringența logică: Eminescu nu poate fi al statului prin incompatibilitate istorică, nu este al națiunii prin context. El rămâne al poporului.

Prefer să discut lucruri de acest fel în margini, nu cu românii verzi sau albastru în dungii de la pupitrele de comandă, ci cu românii oameni, cei care au mintea în inimă și sufletul în creier.

III. Eminescu și Bizanțul. Cel mai greu lucru va fi, probabil, după această scanare magnifică a manuscriselor eminesciene, să redefinim eminescologia ca știință. În ce va consta această știință de acum înainte? Avem întreg câmpul scrisului la dispoziție, o adevărată horbotă de forme, cu posibilitatea pe care ne-o oferă calculatorul de a mări fiecare centimetru pătrat cât dorim putând, astfel, să înțelegem sensuri noi, ascunse celor două sau trei perechi de ochelari complete de Perpessicius cu lupe de diferite mărimi care l-au făcut pe Editor să-și mute aproape cu totul lumina interioară din ochi – în pagină. Ce facem cu aceste infinite amănunte,

cum ne depărtăm, acum, – nu de copaci ca să vedem pădurea, dar chiar de frunze, ramuri etc. pentru ca să vedem copacii? Practic, opera eminesciană este dizolvată în așternerile ei pe hârtie, s-ar putea spune că această eră a calculatorului nu mai are decât să inventeze călimărilor și cum s-ar putea aduna aceste urme ale penelor ori condeielor și duce înapoi, în măduva creionului ori în recipientul pentru lichidul negru sau violet. Deja acest „ne-a mai rămas decât“ se vehiculează ca refren prin presă ori la televizor. Se spune astfel că „ne-a mai rămas decât să descifrăm acest scris“. Ce înseamnă acest „să descifrăm“, nu cumva ne jucăm cu vorbele? Este vorba de a-l edita pe Eminescu, nu de a-l „descifra“. Cine crede că acest covor de pagini colorate extensibile la infinit va crea „perpessici“ în serie înseamnă că nu știe ce înseamnă a edita un corpus de texte.

Cred, așadar, că viitorul eminescologiei ca știință nu poate consta în „descifrarea“ milioanele de șiruri scanate electronic. Nici un editor de texte nu se poate, de altfel, dispensa de contactul material cu textul. Ai nevoie să vezi hârtia, să-i constăți granulația, grosimea, consistența. Trebuie, apoi, să vezi cu ochii proprii intervențiile pe text, la intervențiile ulterioare scrisului mă refer. Cine a pus cutare virgulă cu altă cerneală decât cea a textului, a pus-o poetul când a recitat, a pus-o vreun cititor al său dintre mulții cititori și editori de care a avut parte de-a lungul anilor, are ea vreun sens, schimbă sensul inițial? Pentru omul de știință avansată aceste scanări au fost utile doar până la un punct, foarte sus în preocupările sale – dar nu punctul de vârf. Ultima verificare se face autoptic. Am observat personal că unele caiete eminesciene sunt „toaletate“ – și am discutat cu Dl. Mircea Dumitrescu situația. Dânsul mi-a confirmat: s-au șters din pagini unele însemnări ulterioare, făcute de așa-ziși savanți care-l comentau bășcălios pe Eminescu în caietele lui. Notății marginale de tipul „E nebun!“, „Probă de insanitate mentală“, „Prostii“ etc. – lipsesc din caietele tipărite. Poziția editorului este firească: îl editează pe Eminescu, nu pe epigonii eminescologiei care și-au etalat scrisul alături de scrisul poetului. Aceste adaosuri sunt, însă, în textul de pe calculator, pe dischetele care însoțesc volumele. Se va face, probabil, un opis cu ele.

De acord, numai că omul de știință poate avea opiniile lui. Dacă o virgulă e pusă cu altă cerneală decât a textului, sau cu creionul, cum se consideră? Dar sublinierile cu roșu ori albastru – sunt ale poetului, sau ale cititorilor manuscriselor sale? Oricum ar fi, el are nevoie de original, nu de ediția fotocopiată. Aceasta rămâne, totuși, o carte – nu este document. Iar publicul cultural trebuie avertizat.

Sunt și alte defecte, de natură electronică mai degrabă: nu poți ajunge la o pagină decât mergând din cifră în cifră, de pildă. De ce să vedem, însă, asemenea pete în soare și să nu ne bucurăm, mai întâi, de ce există, de ce avem cert?

Scanarea manuscriselor eminesciene este un gest salvator, și amintește mai degrabă de experiența Constantinopolei sub asediul turcesc. Totul trebuia salvat, ferit din calea barbarilor (pe atunci, și turcii lui Mahomed II erau barbari) – dar bizantinilor le-a fost teamă mai ales de repetarea întâmplării cu arderea bibliotecii din Alexandria din imprudența armatei civilizatoare a lui Iuliu Caesar. Așa se face că luni la rând, înainte ca Mahomed II să spargă zidurile cetății, prin porturile Constantinopolei au fost încărcate pentru salvare nu covoarele cetății, nu statuile, picturile, nu comorile de aur și argint – ci mai ales manuscrisele imenselor

bibliotecii, rezumatul istoriei de peste două milenii ale omenirii. Acestea, împreună cu bibliotecarii lor, s-au refugiat în occident, mai ales la Veneția, unde invenția lui Gutemberg nu-și prea găsea întrebuintare. Într-adevăr, tiparul s-a inventat pe la 1452-1453 – iar Bizanțul a căzut sub turci exact la 1453. Nu a fost doar o coincidență – a fost mai degrabă o minune pusă dinadins în istorie ca să se poată trece de la o eră la alta. Prin multiplicare și răspândire, cultura scrisă a Bizanțului a fost salvată – iar Europa a renăscut. Ce s-ar fi întâmplat dacă acești papiruși fragili ar fi ars? Cum ar fi arărat (cum ar arăta azi) Europa fără Henricus Stephanus, fără Aldus Manutius și atâția umaniști care au dus și dezvoltat tiparul – și care, mai ales, au întemeiat edițiile critice de texte, au inventat familiile atât de numeroase ale literelor de tipar, au făcut din carte simbolul cultural și civilizator de astăzi?

Ce s-ar fi întâmplat dacă mica noastră revoluție de la 1989 se petrecea în zona Bibliotecii Academiei? Ce se poate întâmpla dacă (sau când) fițele caietelor eminesciene se vor măcina, vor obosi, își vor pierde consistența materială de răsfoit, de timp și vreme? Iată visul bizantin al lui Noica împlinit de Eugen Simion astăzi: multiplicarea și răspândirea, acestea sunt imperativele salvării culturale. Această lecție a istoriei ar trebui predată și d-nei Profesoare Ioana Bot – și celor care găsesc inutil sau prea costisitor gestul academic de azi. Se mai întreabă cineva cât a costat corabia care a transportat manuscrisele *Iliadei* (vreo 1400 la număr!) de la Bizanț la Veneția, cât au primit marinarii etc. Are fapta istorică preț material?!

IV. Dissolve et coagula. Această scanare, de azi, verifică, în fond, întreaga eminescologie de până acum, adică pune în paranteză, pentru un timp oarecare necesar sedimentării, edițiile Eminescu, opera poetului dacă nu în întregul ei, cel puțin în ceea ce înseamnă poezie (inclusiv teatrul, proza literară etc.) – și ridică întrebări de care se sperie gândul. Nu îndrăznim să ne aventurăm în urmărirea consecințelor. Propunem următoarea imagine ca reprezentare virtuală a noii realități create: o statuie de sare cufundată într-o apă sărată. Cât de saturată trebuie să fie soluția pentru ca să nu mai primească nici un atom în plus, pentru ca statuia, așadar, să nu se dizolve? Ce consistență trebuie să aibă materialul statuii pentru a rezista la procesul natural de dizolvare? Cu alte cuvinte: va rezista ediția Perpessicius cufundată în marea de cerneală eminesciană recreată în jurul ei? Va rezista ediția Călinescu, ediția Murărașu, ediția C. Botez, ediția Ibrăileanu etc., etc.? Cine va face aceste măsurători în multe privințe farmaceutice? Ce va mai înțelege cititorul generic al lui Eminescu din aceste verificări continue? Ce va face profesorul de literatură română cu textul? Nu vreau să fiu deloc prăpăstios, dar logica faptelor și a gândurilor duce către punerea în paranteză pentru un timp îndelungat a domeniului.

Cu atât mai mult se ridică întrebarea cealaltă, necesară pentru echilibru, și anume: ce facem cu voința auctorială? Pe Eminescu el însuși, ca om viu cu drepturi și discernământ – cum îl acceptăm? Chestiunea revine la înțelegerea antumelor, adică a poeziilor publicate de Eminescu însuși. Spre dezamăgirea calculatorului, trebuie să-i „scănăm“ concluzia fermă că manuscrisele au, în privința antumelor, doar valoare consultativă. Nu se cunoaște ultimul manuscris pentru nici o poezie antumă eminesciană (și cele câteva manuscrise ultime considerate excepții se dovedesc a fi tot forme

anterioare), astfel că aici nu-l mai putem controla sau îndrepta pe autor.

Problemele pe care le ridică antumele sunt, în principal, trei la număr. Ele țin de punctuație, de poziția apostrofului, și de statutul ediției princeps Maiorescu din 1883. Trebuie, așadar, să ne frământăm mintea pe un teren solid, adică să stabilim voința auctorială, a lui Eminescu, după surse reale. Trebuie, pentru aceasta, să acceptăm – iată ce ne este foarte greu: *să acceptăm!* – că există o voință a autorului în privința publicării operei sale, și să încercăm să urmărim sensurile poeziilor după această voință. Parcă s-a instituit tiranic în eminescologie dogma după care opera sa poetică înseamnă un maldăr de cuvinte și idei pe care n-a avut răgazul să și le ducă la desăvârșire propriu-zisă, pe care le-a lăsat într-o ladă devenită tezaur comun de diamante neșlefuite... Maiorescu însuși a reluat ediția princeps de 11 ori – aducând de fiecare dată schimbări în punctuație, în poziția apostrofului și chiar în ordinea poeziilor. El se deosebește peste tot, oarecum cu program, de textul publicat în „Convorbiri literare“ ori în „Almanahul României June“. Editorii antumelor eminesciene au, după Maiorescu, fiecare în parte punctuație proprie, adeseori forme alese de el însuși ca editor – abia Perpessicius dacă încearcă o reconciliere consensuală în această privință. Reformele ortografice ale limbii române au fost, apoi, fiecare în parte aplicată în primul și în primul rând pe poezia lui Eminescu, oarecum cu sentimentul experimentului: dacă Eminescu rezistă, reforma se poate aplica limbii române în întregul ei. Rediscutarea acestor trei probleme ținând de punctuație, poziția apostrofului și statutul ediției princeps – iată chestiuni care pot merge spre încheierea operei poetice eminesciene. Termenii relației se configurează, astfel, de la sine în formula medievală: *disolve et coagula*. Dizolvarea operei în scriitură este una – adunarea ei sub un nume ca voință auctorială este alta.

Din păcate, relația acționează în câmpuri diferite, în zona *postumelor* și în cea a *antumelor*. Câmpurile pot fi, însă, judecate fiecare în parte în consistența lui. Astfel, în zona antumelor trebuie adunat Eminescu-cel-el-însuși dintre editorii antumelor – operație pe care am făcut-o după vreo zece ani de confruntări complete. În zona postumelor, apoi, trebuie stabilită acea tradiție a textului, adică o ediție critică a tuturor edițiilor de postume eminesciene, începând cu Nerva Hodoș și ajungându-se până astăzi. Această tradiție odată stabilită, abia ea va putea fi confruntată cu manuscrisele scanate astăzi. Această ediție critică filologică va fi statuia de sare ce se va cufunda în soluția electronică.

Și cu aceasta nu suntem decât la jumătatea drumului spre cunoașterea și înțelegerea operei eminesciene. Rămâne celălalt tărâm, denumit generic „ziaristică“. Trebuie revăzut acel program de cercetare propus la începutul anilor '90 ai secolului trecut – care are în vedere editarea în regim de ediție critică a ziarului „Timpul“. Dacă opera literară a lui Eminescu și-a câștigat, cu aceste scanări magnifice, câmpul geometric întreg – și opera sa ziaristică are dreptul la același câmp. Editarea ziarului „Timpul“, text după text, pe numere sau pe rubrici, este o muncă filologică relativ ușoară dar de mare interes istoric și enciclopedic. Într-adevăr, cei șase ani eminescieni la „Timpul“ (1877–1883) nu înseamnă o cantitate enormă de text, cum se lasă a se înțelege. Ziarul apare de

patru sau cinci ori pe săptămână, în câte patru pagini dintre care ultima este totdeauna rezervată reclamelor, textele au un corp de literă mare: ar fi vorba de câte un tom pentru fiecare an. Ziarul dă seamă despre tot ce mișcă – teoretic vorbind – în Europa și în România în acești ani. Eminescian sau nu, fiecare articol de acolo are girul lui Eminescu, mai ales când el a fost redactor șef, sau se înscrie în spiritul lui Eminescu. Abaterile au, desigur, și ele importanța lor. Iar dacă nu e de Eminescu, un articol oarecare poate fi de Slavici, Caragiale, Păușescu, Lahovary, Maiorescu sau altcineva, numai bărbați de vază ai culturii române, rar câte un nume mărunț. Abia prin cufundarea corpusului de texte eminesciene în timpul și locul lui, adică în ziarul „Timpul“, opera sa câștigă consistență.

Aceste lucruri țin nu de descifrarea scrisului eminescian – care, pentru unii, ar fi tot ce ne-a mai rămas de făcut – ci de descifrarea epocii, a spiritului eminescian. Nu sunt treaba unuia singur sau a câtorva. *Urgența cere înființarea unui Institut Eminescu ce va avea de urmărit fenomenul Eminescu în țară și în lume, în prezent, în trecut și în viitor, de făcut o enciclopedie Eminescu, opere tematice (ediții), bibliografii, de studiat cu aplicare viața poetului mai ales în ceea ce se cheamă personalitatea sa (pentru a nu mai zice cu ochii închiși că între 1883-1889, timp de șase ani, poetul a trăit degeaba, ca un lemn uscat, după ce timp de numai șase sau șapte ani, între 1887-1883, a pus pe jar întreaga Românie politică și culturală cu textele sale) etc.* Scanarea manuscriselor eminesciene înseamnă declanșarea unui proces, ruperea bulgărelui din vârful dealului: dacă nu se urmează metodic rostogolirea sa în gândul comun, putem asista la adevărate catastrofe teoretice. Una dintre ele, poate cea mai de temut, este această punere în paranteze a operei care echivalează cu scoaterea ei din atenția și interesul public. Putem avea de-a face cu o „deconstrucție“ furibundă – ca reacție la cele mai bune intenții culturale și științifice care s-au manifestat în ultimul secol în cultura noastră.

Altfel, dacă ne oprim la minunile de calculator, blocăm totul în eristică, pentru că fiecare va lua de acolo ce vede, ce-i convine, ce nu ia altul etc. Ar fi ca și când Orfeu, cel din *Memento mori*, ar arunca la propriu harfa în mare, ar cufunda, adică, instrumentul melodiilor infinite – în muzica infinită a materiei.

Cât despre profesorul de literatură română, el are tot dreptul să fie nemulțumit, pentru că nu este neapărat cercetător, nu are neapărat toată informația despre Eminescu, nu are nici aceste magnifice caiete – și totuși, pe umerii lui apasă răspunderea predării lui Eminescu mai departe, către tineri. Nu-l invidiez deloc, dar nici nu pot să-i susțin nemulțumirea. El trebuie, în fond, ca agent al culturii de acest fel, să sesizeze marile probleme, să înțeleagă marile dileme, să spună răspicat unde ne aflăm cu recuperarea culturii naționale. În analiza textului poetic eminescian, apoi, el este obligat să meargă pe spații mici, controlabile. Să compare între ele cel puțin două ediții, să observe diferențele, să le înțeleagă. Sau, cel puțin, să atenționeze când comentează că citează după ediția Cutare. Să nu meargă, adică, orbește – ca manualul, de pildă, care nu spune după cine editează, nu spune că alt editor are altfel etc. Fără prudență nu se poate educație. Iar aceste caiete eminesciene invită, obligă mai înainte de toate la prudență.

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

Din viața Bibliotecii Metropolitane București

Sinaia, Cartea, România – un salon multinațional

Marian NENCESCU

Prima ediție a *Salonului de Carte, Presă și Muzică* de la Sinaia (6-9 august 2009) a avut un caracter multinațional datorat în primul rând atât publicului cosmopolit ce animă în miez de vară Valea Prahovei, prezent în număr mare la manifestare, cât și Secretariatului pentru Minorități al Guvernului României, care a asigurat prezența, cu standuri individuale, a comunităților grecească, armeană, albaneză, evreiască, maghiară și ruteană. Acestor asociații și fundații culturale, care au adus un strop de culoare și originalitate salonului, s-au adăugat și oferta de carte diversă, reconfortantă și... până la un anumit nivel accesibilă ca preț a unor edituri din toată țara, de la Acvila din Oradea, la Cetatea de scaun din Târgoviște, editurile universităților din Cluj-Napoca, Timișoara, precum și ale reprezentanților capitalei: Nemira, Saeculum, Militară, Nestor ș.a. În total, 33 de edituri și societăți de distribuție de carte și-au disputat nu doar dreptul de a vinde produse editoriale: cărți, CD-uri muzicale, gadget-uri, postere și benzi desenate, dar mai ales bucuria de oferi publicului și alte oferte decât cele... gastronomico-turistice.

În final, editurile au fost mulțumite de vânzările făcute la salon, iar organizatorii, Primăria municipiului Sinaia, Centrul Internațional de Conferințe „Casino” și Amplus Internațional au consemnat un succes cultural. Până la urmă, miza acestui nou salon editorial este mai mult decât simpla socoteală economică, având o bătaie mai lungă. Sinaia, oraș turistic și cultural, localitate unde au trăit și creat personalități de frunte ale artei românești, are datoria să adune nu doar turiști, ci și creatori de frumos, să ofere și să propage cultura, singurul mijloc eficient de atracție estivală.

Pentru cei mai mulți vizitatori, punctul central al ofertei l-a constituit însăși locația, respectiv Sala oglinzilor a Cazinoului, un spațiu unde cartea, muzica și dansul au fost regine răsfățate. Dacă în privința cărții, putem spune că nu noutățile au fost la rang de vedetă, ci cartea de vacanță și divertisment, nu același lucru se poate spune despre muzică. Atât cea înregistrată – o societate de distribuție a făcut vânzări record cu muzică clasică, românească, irlandeză și italiană – dar mai ales cea „live”. Colegii noștri, *Natalia* și *Corneliu Tudosie*, au oferit, în deschiderea salonului, un recital aplaudat la scenă deschisă de public și oficialități. Au fost de față primarul Sinaiei, domnul Vlad Oprea, senatori, consilieri locali, directori de instituții de cultură. Muzica bună, italiană, rusă și franceză, a stârnit ropote de aplauze. Același succes l-au avut și dansatorii amatori ai Comunității elene, care au

oferit un recital strălucitor prin ritmurile cadențate, costume și prezență scenică. Cei 20 de dansatori, fete și băieți, au adus la Cazinoul sinaian ritmurile balcanice și odată în ele nostalgia vacanțelor exotice.

Biblioteca Metropolitană București a fost prezentă la acest Salon cu un stand propriu, unde au fost expuse cele mai recente apariții editoriale din colecția „Biblioteca Bucureștilor”. Mulți turiști și-au amintit astfel de lecturile constante făcute la sediul BMB și la filiale și au promis să revină, începând de la toamnă. Dialogul cu cititorii potențiali, inclusiv străini, sau persoane care au plecat de mult timp din țară, a început de la lecturi și a ajuns la teme de interes public, cum ar fi oferta culturală, activitățile publice de promovare a cărții, atracția tineretului spre bibliotecă etc. Ideea fundamentală este că, pe timp de criză, biblioteca publică este o alternativă tentantă de completare a informației, iar BMB are astfel șansa de a se situa în topul preferințelor bucureștenilor.

În concluzie, Salonul de Carte, Presă și Muzică de la Sinaia reprezintă, indiscutabil, o bună oportunitate de promovare culturală, ce merită extinsă și în alte zone cu potențial turistic. În fond, a ignora apetitul cultural al turistului român sau străin este o greșală pe care autoritățile de la Sinaia au evitat-o cu eleganță și cu bani puțini. Accesul gratuit este înșelător câtă vreme publicul nu este doar vizitator, ci mai ales cumpărător. Un bun manager cultural este un vizionar, ce anticipează atât interesul cât și plăcerea publicului ce a cumpăra și altceva decât o ofertă de turism.

EUROPEANALOCAL

Rolul conținutului cultural digital local și regional în serviciul Europeana

Atelierul IACH, ECDL, Aarchus, 19 septembrie 2008

Rob DAVIES, MDR
Coordonator de proiect

Europeana.net (2007-2009)

- Rețea tematică
- Stabilirea încrederii între instituții
- Crearea unei structuri organizate pentru Biblioteca Europeană Digitală (Europeana)
- Stabilirea metodelor de lucru
- Propunerea unei implementări practice a Bibliotecii Digitale Europene
- Aducerea la același numitor a itemilor
- Recomandări pentru cercetări ulterioare

indexarea de metadate

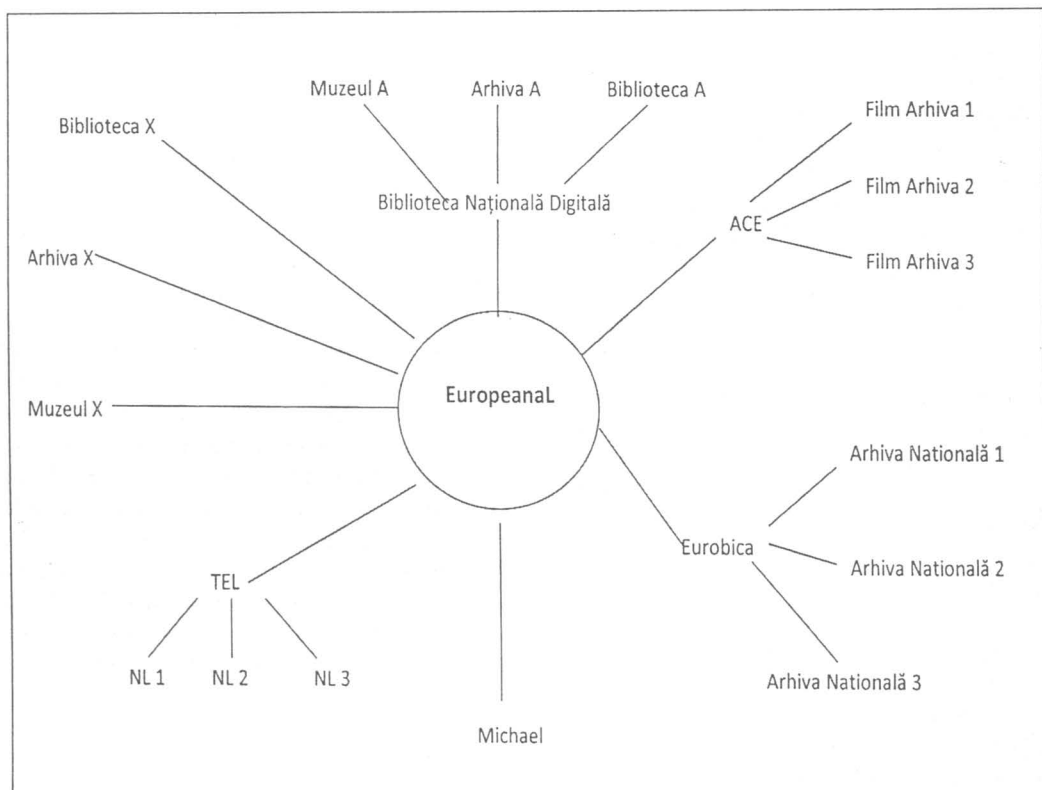
- Deținător OAI-PMH
- Larga rețea de depozite
- Schița metadatelor existente pentru Profilul Europeana de Aplicație a Metadatelor
- Vocabularul local (SKOSified)
- Construirea unor procedee adecvate pentru a face conținuturile/metadatele accesibile.
- Pentru Europeana și alte servicii (turism, educație, istoria familiei, cercetare)

EuropeanaLocal (2008-2011)

- Cea mai bună rețea practică
- Conținutul digital oferit de către bibliotecile locale și regionale, muzee, arhive
- Infrastructura conținutului local pentru strângerea și

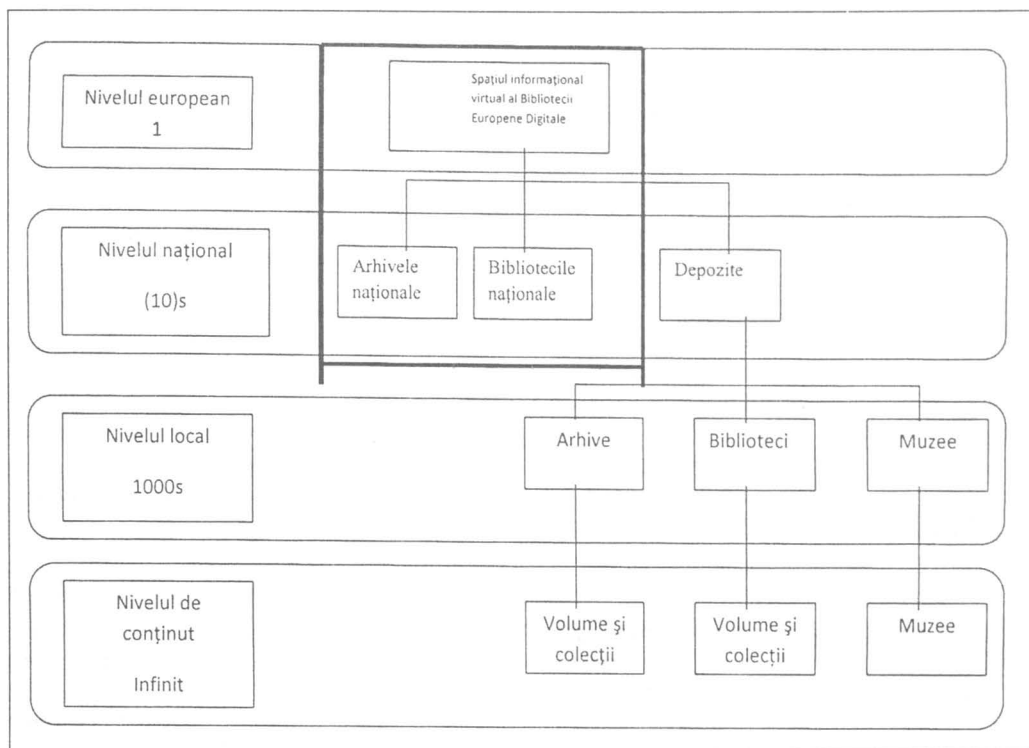
Date de bază

- Durată – 36 de luni
- Buget de 4,3 milioane de euro (finanțare)
- 32 de parteneri
- 39 de distribuitori

O posibilă structură pentru Europeana

Europeana și deținătorii de conținut

EuropeanaLocal: obiective-cheie

- Să îmbunătățească interoperabilitatea conținutului digital deținut de către muzeele locale sau regionale, biblioteci și arhive
- Să îmbunătățească disponibilitatea pentru acces și utilizare
  - 20 de milioane de cărți identificate inițial de către partenerii EuropeanaLocal
  - Să dovedească valoarea conținutului local/regional
  - Să promoveze digitizarea conținutului local/regional
- Să ajute la dezvoltarea unei largi rețele de depozite
  - De exemplu, cu bibliotecile digitale sau cu portaluri culturale
- Servicii integrate de tip Europeana, inclusiv conținutul EuropeanaLocal

Tipurile de conținuturi locale importante

- Cărți și colecții de o mare valoare culturală („tezaur”) deținute la nivelul local sau regional
- Colecții locale particulare deținute de către biblioteci, muzee și arhive, arhive audio-vizuale locale
  - Imagini deosebite în mixaj
- Înregistrări „culturale ale domeniului public” deținute de către arhive

Parteneri EuropeanaLocal: modele de organizare

- Fundația EDLF
- Ministerul Culturii
- 2 biblioteci naționale (ca depozitari ai conținutului local)

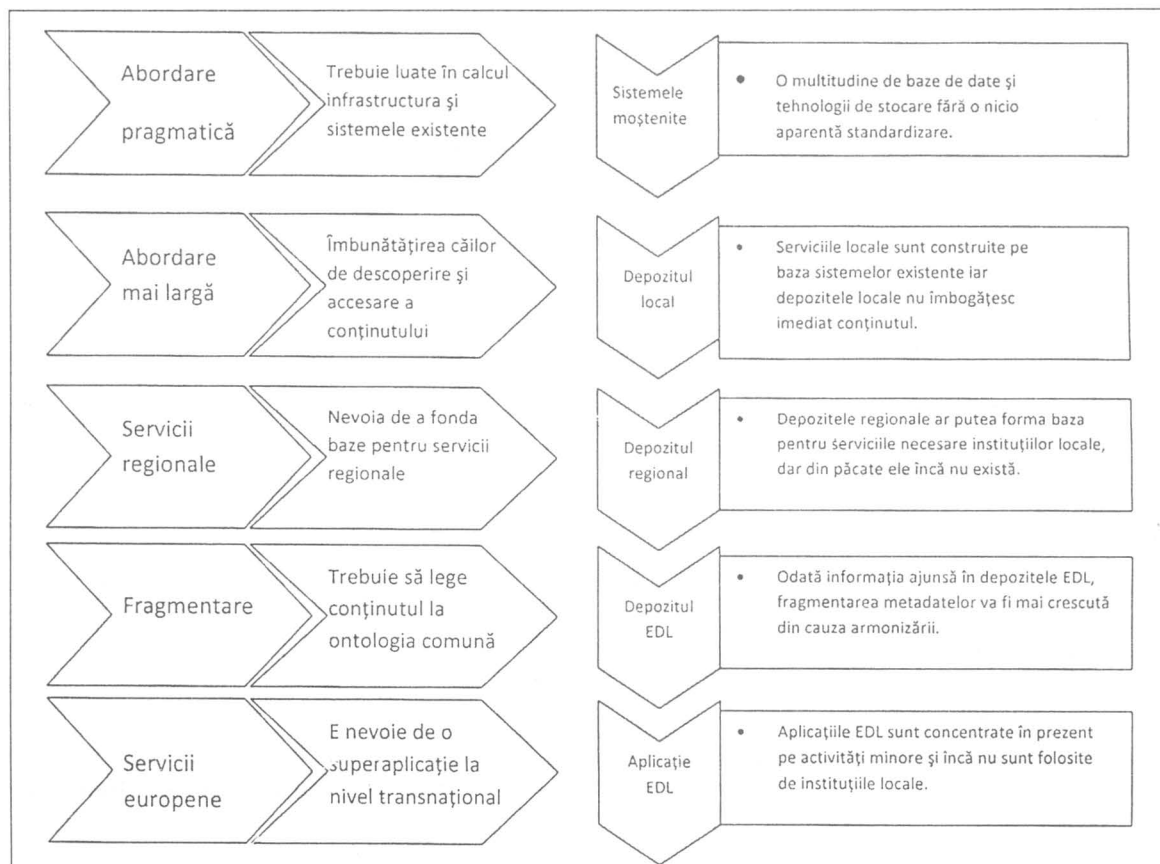
- 2 muzee naționale
- 3 agenții culturale naționale
- 5 autorități culturale regionale
- 7 biblioteci publice
- 1 muzeu local
- 1 fundație de cercetare
- 1 furnizor al bibliotecii regionale
- 7 organizații din sectorul privat

Puncte de plecare variabile

- Practică avansată în implementarea bibliotecilor digitale a portalurilor, OAI-PMH
  - Franța, Norvegia, Polonia, Spania, Marea Britanie
- Progres limitat
  - Bulgaria, Grecia, România ș.a.
- Varietate de la centralizare până la regional/local
- Abordare în faze

Stadiile importante (1)

- Întrunirea de deschidere, Londra, 7-26 iunie
- Analiza conținutului, a metadatelor și a infrastructurilor existente
  - Europeana pregătește un mediu paralel de „verificare”
    - Indicele conținuturilor EuropeanaLocal
    - Implementarea evoluției interfeței Europeana privind conținutul
      - Consiliere pentru instalarea depozitelor
        - Suport pentru implementare acolo unde este necesar
        - Fedora, DSpace, Greenstone, LMS
      - Importarea de la datele de bază existente la depozitele OAI-PMH

Cum putem convinge instituțiile locale să participe?

- Conversie automată a metadatelor
- Transformarea vocabulelor pentru a îmbunătăți semantica

Stadiile importante (2)

- Ateliere regionale de pregătire și suport tehnic
- Planificarea aplicării locale
- Deplasare către niveluri sensibile de acumulare
- Obstacole mici pentru noii furnizori care se alătură
- Promovarea digitizării ieftine
- De exemplu, liniile directe Minerva
- Legislație și difuzare
- Întâlniri naționale
- Website
- Monitorizarea și evaluarea progresului
- Perspectiva utilizatorului, grupuri de utilizatori naționali, studii de impact

Rolul partenerilor tehnici

- Colaborarea cu grupurile de lucru Europeana.net /Europeana v1.0
- Stabilirea unui sprijin efectiv pentru partenerii locali/regionali
- Zona de acoperire europeană împărțită în două
- Ateliere de pregătire profesională
- Traducerea liniilor directe
- Planurile de implementare ale partenerilor individuali
- Birouri de ajutor și „doctorul zburător“

- A organiza un „scenariu“ al instrumentelor de lucru
- Instrumente de conversie automată a metadatelor
- Identificarea și testarea problemelor privind instrumentele de lucru

Elemente semantice ale Europeana

- Prototip lansat către CE, Consiliul de miniștri, 19-20 noiembrie
- Definirea metadatelor pentru a se armoniza cu funcționalitatea prototipului
- Nu există încă un profil propus de aplicație
- Datele folosite cu schemele existente
- Profilul de aplicație TEL, DC (simplu, calificat), MODS, METS, EAD
- Scalabilitate pe termen lung
- Va necesita descentralizare
- Automatizare a convertirii metadatelor, la nivel local sau central
- Publicul-țintă: cel creat de către utilizatorii înregistrați

Pașii următori

- Europeana VI își va începe activitatea în prima parte a anului 2010
- Instituțiile vor folosi până atunci elementele semantice
- Nevoia de a colabora cu metadata geografice
- Procese de implementare locală pentru îmbogățirea metadatelor?

- Monitorizarea impactului standardelor infrastructurale complementare
  - Modelarea obiectului – OAI/ORE
  - RSS/ATOM
  - Rețeaua semantică
  - Rețelele sociale
  - Colecții
  - Exprimarea drepturilor (C20 gaura neagră)
  - Identificatori

- Interes în modelele obiect (ORE) pentru Europeana V1
- Date care ar putea necesita reindexare de către Europeana

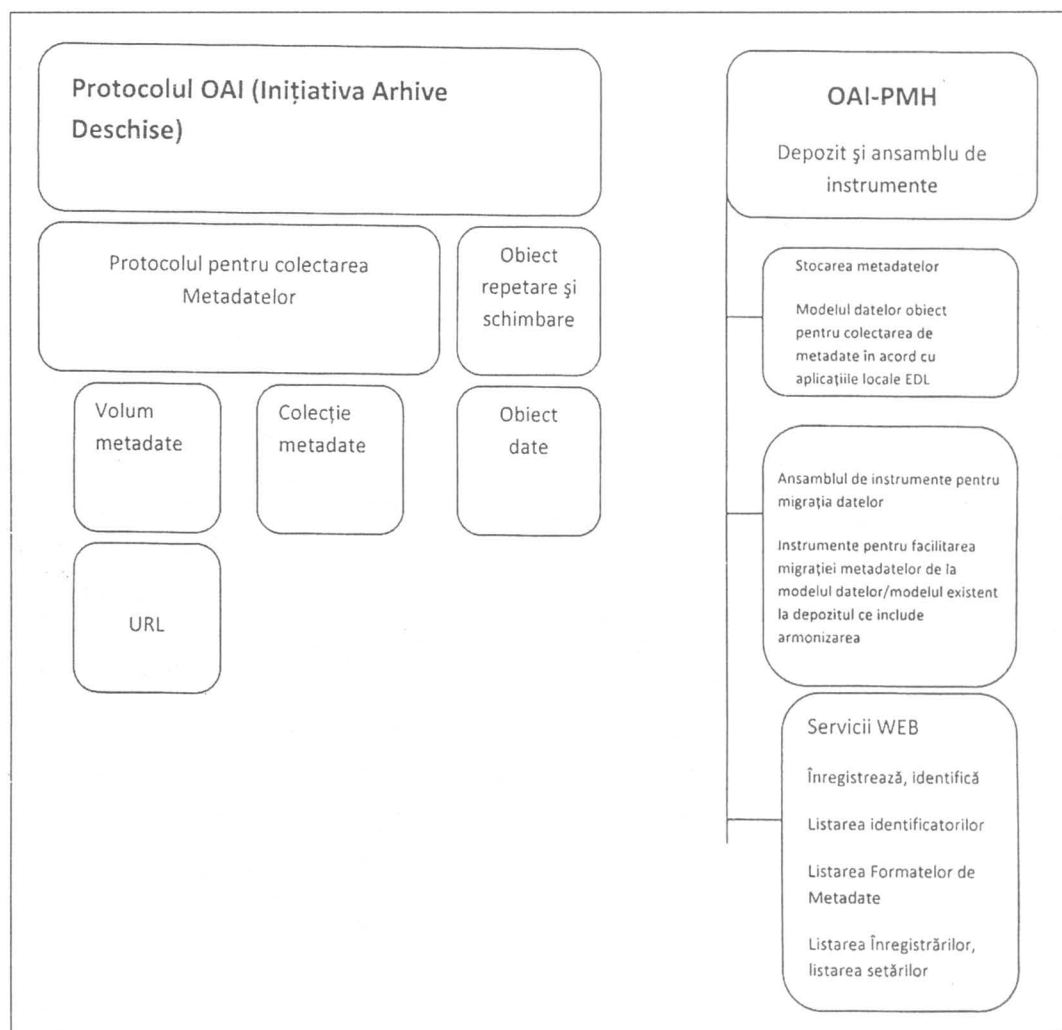
www.europeanalocal.eu
rob.davies@mdrpartners.com

Traducere de Cristina STAIUCU

EuropeanaLocal este un proiect finanțat de Comisia Europeană prin programul *eContentplus – Rețele de bune practici*.

Scopul proiectului este acela de a facilita accesul la documentele digitale deținute de instituțiile culturale locale: biblioteci, muzee, arhive, arhive audio-vizuale, prin intermediul Bibliotecii Digitale Europene, interfață creată pe baza proiectului *EuropeanaLocal* (fostul proiect *EDLocal*).

În România, Biblioteca Județeană „Octavian Goga” Cluj este partener coordonator de țară al proiectului. Partenerii naționali sunt: Arhivele Naționale – Direcția Județeană Cluj; Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu; Biblioteca Județeană „Alex. și Arista Aman” Dolj; Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț; Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara; Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” Iași; Biblioteca Județeană „Panait Istrati” Brăila; Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați; Biblioteca Județeană Timiș; Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Cluj (CJPCTC); Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva. (N. tr.)

Măsurarea calității

Măsurarea performanțelor în biblioteci

(V)

Roswitha POLL
Peter TE BOEKHOST

A. Resurse, infrastructură

A.3. Orele de lucru în comparație cu cererea

Fond/Condiții/Context

Orele între care biblioteca este deschisă utilizatorilor au fost întotdeauna privite ca principalul criteriu pentru accesibilitatea serviciilor de bibliotecă. Deși multe dintre servicii și resurse sunt disponibile astăzi accesării la distanță, biblioteca fizică, cu spațiul destinat utilizatorului și colecțiile sale, rămâne un important loc de întâlnire, studiu și învățare. „Corelarea orelor de lucru cu nevoile utilizatorului“ a fost unitatea de măsură a eficienței care s-a clasat pe primul sau al doilea loc în studiul de eficiență realizat în bibliotecile universitare din Noua Zeelandă. (Cullen și Calvert, 1995). Orele de lucru sunt luate în calcul în statisticile majorității bibliotecilor naționale și sunt folosite, de asemenea, ca indicator de performanță în estimarea calității și în proiectele de cotare.

Un program de lucru mai lung este, în general, considerat ca fiind un serviciu mai bun și, în cele mai multe cazuri, așa și este. Dar dacă o bibliotecă vrea să estimeze acceptabilitatea programului său de funcționare, ar fi mult mai util, în obținerea informațiilor, să-l comparăm cu dorințele și necesitățile utilizatorului. „Să nu se accepte niciodată afirmația conform căreia mai multe ore de lucru sporesc frecvența/utilizarea – sau cel puțin fac o mulțime de utilizatori fericiți. Întâi trebuie verificat, prin discuții cu utilizatorul sau grupuri focus/țintă..., pentru a afla ce tip de utilizatori folosesc anumite biblioteci și când.“ (Holt, 2005, p. 89). Standardele ACRL nu cer programul de lucru cel mai lung posibil, ci un program de funcționare pe placul utilizatorului: „Orele de acces la bibliotecă ar trebui să fie rezonabile și convenabile pentru utilizatorii acesteia.“ (ACRL, 2004) Programul de funcționare prelungit, de exemplu după ora 10 seara, ar putea fi inutil din punctul de vedere al utilizatorilor dacă majoritatea vor fi părăsit deja campusul la acea oră.

O chestiune importantă este aceea ca orele de funcționare să fie aceleași pe tot parcursul săptămânii și, pe cât posibil, în toate departamentele bibliotecii. Este derutant pentru utilizatori dacă ar trebui să-și amintească programe de lucru diferite pentru diverse servicii.

Există întotdeauna o discrepanță între dorințele utilizatorilor și abilitatea bibliotecii de a îndeplini aceste dorințe din cauza restricțiilor de ordin financiar și a timpului personalului. Ideea este găsirea echilibrului perfect între dorințe și capacitățile financiare. Estimarea cerinței în funcție de programul de funcționare va ajuta la găsirea unui astfel de echilibru în cadrul resurselor disponibile.

Definiția indicatorului

Prezentul orar de funcționare a bibliotecii comparat cu cel dorit de utilizatori.

Orele de funcționare sunt orele dintr-o săptămână normală, în care principalele servicii de bibliotecă (de exemplu, serviciile de îndrumare și împrumut, sălile de lectură) sunt disponibile utilizatorilor.

Scopurile indicatorului

Estimarea corelării dintre programul curent de funcționare a bibliotecii și cererea utilizatorilor.

Indicatorul este aplicabil tuturor bibliotecilor.

Comparația între biblioteci va fi posibilă doar pe baza satisfacției generale față de programul de funcționare curent.

Indicatorul va fi în mod deosebit informativ dacă este aplicat separat, pe grupuri de utilizatori (de exemplu, studenți, absolvenți, personal universitar).

Metoda

1. Un sondaj este înmănat unui eșantion de utilizatori ales la întâmplare, atunci când intră sau iese din bibliotecă. Culegerea datelor ar trebui împărțită în mod uniform pe tot parcursul zilei și în timpul întregii săptămâni pentru a fi siguri că utilizatorii care preferă pentru vizitele lor diminețile sau după-amiezile sau anumite zile ale săptămânii nu sunt supra-reprezențați. Avantajul acestei metode este acela că, în majoritatea cazurilor, vom avea parte de un răspuns rapid și prompt, iar utilizatorii pot face comentarii când vin să returneze sondejul. Dezavantajul este că potențialii utilizatori care nu pot vizita biblioteca din cauza programului de funcționare actual nu pot fi reprezentați.

2. Din când în când, este postat pe website-ul bibliotecii un sondaj online, cu o răspândire proporțională pe zi și săptămână. Avantajul este că potențialii utilizatori sunt luați în considerare. Dezavantajul este că utilizatorii cei mai activi ar putea fi subreprezențați.

Ambele sondaje ar trebui să pună întrebări despre nivelul de satisfacție față de orarul actual de funcționare și ar trebui să ofere opțiunea de a numi un orar adițional pe care biblioteca să-l aplice. Sondajul ar putea fi adăugat la un sondaj mai amplu legat de satisfacția utilizatorului față de serviciile bibliotecii.

Exemplu de sondaj:

Cum apreciați programul de funcționare a bibliotecii?
foarte nesatisfăcător
nesatisfăcător
relativ satisfăcător
satisfăcător
foarte satisfăcător

Vă rugăm să specificați orele, altele decât cele cuprinse în actualul orar de funcționare, în care ați dori ca biblioteca

să fie deschisă, prin marcarea cu „O” în căsuța corespunzătoare. Orele de funcționare deja existente sunt marcate cu „X”.

studiu, acces liber la colecții și serviciu de împrumut; serviciul de îndrumare ar putea fi indisponibil în aceste intervale orare.

Rezultatele sondajului ar trebui comparate cu datele

actuale (numărul de vizite la bibliotecă, împrumuturi sau consultări pe parcursul zilei/săptămânii). Aceasta ar ajuta la stabilirea – ceea ce indicatorul nu măsoară – faptului dacă orele de funcționare actuale sunt prea liberale și dacă resursele depășesc cerințele.

Evaluarea statisticilor de folosire ar putea, de asemenea, ajuta la trasarea unei linii între cerința „rezonabilă” și „nerezonabilă”. Pentru a afla ce este „rezonabil”, biblioteca ar putea oferi de probă ore suplimentare de funcționare, de exemplu, pentru o perioadă de probă de două sau trei luni. Pentru o decizie privind prelungirea permanentă a programului de funcționare va fi utilă evaluarea numărului de vizite în cursul perioadei de probă și statutul utilizatorilor care vizitează biblioteca în acea perioadă. Este posibil ca aceste ore suplimentare să atragă noi grupuri de utilizatori sau utilizatori care nu aparțin populației deservite de bibliotecă. Ar putea fi, de asemenea, util să se folosească experiența unei alte biblioteci cu un program de funcționare prelungit, dacă bibliotecile sunt în aceeași situație (de exemplu, campusul central sau răspândite în tot orașul).

În plus, față de întrebările referitoare la satisfacție și la cerere, utilizatorilor ar trebui să li se ceară să estimeze cât de frecvent vizitează biblioteca la anumite ore ale zilei sau în anumite zile ale săptămânii. Asta ar putea ajuta la judecarea de urgență a cererii de ore suplimentare.

Exemple și lecturi suplimentare

Un exemplu pentru indicator, așa cum a fost el descris mai sus, este un sondaj centralizat realizat de 15 biblioteci universitare din Germania în 2001, care au aplicat aceeași metodă de sondare și au colectat datele în condiții comparabile (Follmer, Guschker și Mundt, 2002; Mundt, 2003). Utilizatorilor li s-a cerut să-și exprime satisfacția față de un serviciu și, de asemenea, cât de important este acel serviciu pentru ei. Orele de funcționare au fost unul din subiectele sondajului. O analiză regresivă a fost aplicată pentru a determina contribuția fiecărui factor la satisfacția generală a fiecărui utilizator. Orele de funcționare au avut o mare influență asupra satisfacției generale față de bibliotecă (14%). Cele mai multe dintre biblioteci au orare de funcționare de la 8.00 la 22.00 în timpul săptămânii, și utilizatorii par a fi mulțumiți de aceasta; nu au fost foarte multe cereri pentru un serviciu de 24 de ore. Dar în bibliotecile care sâmbăta au doar program de dimineață, a existat o cerere clară pentru un program de după-amiază. Nu au prea existat cereri pentru un program de funcționare în zilele de duminică. Orarul de lucru prelungit până seara în cursul săptămânii a avut o mai mare influență asupra satisfacției utilizatorilor decât programul de lucru la sfârșit de săptămână. Bibliotecile care oferă programe de lucru diferite pentru diversele servicii și departamente au fost mai nesatisfăcătoare pentru utilizatori

	Luni	Marți	Miercuri	Joi	Vineri	Sâmbătă	Duminică
0 – 7							
7 – 8							
8 – 9	X	X	X	X	X		
9 – 10	X	X	X	X	X		
10 – 11	X	X	X	X	X	X	
11 – 12	X	X	X	X	X	X	
12 – 13	X	X	X	X	X	X	
13 – 14	X	X	X	X	X	X	
14 – 15	X	X	X	X	X	X	
15 – 16	X	X	X	X	X	X	
16 – 17	X	X	X	X	X	X	
17 – 18	X	X	X	X	X	X	
18 – 19	X	X	X	X	X	X	
19 – 20	X	X	X	X	X		
20 – 21	X	X	X	X	X		
21 – 22	X	X	X	X	X		
22 – 23							
23 – 24							

În cazul în care biblioteca poate oferi doar ore de funcționare suplimentare (de exemplu, duminica deschis) în schimbul orelor de funcționare din alte zile, utilizatorii ar putea fi întrebați la care din intervalele orare din prezentul program de funcționare sunt dispuși să renunțe în favoarea orelor pe care ei le preferă.

Multe biblioteci au programe de funcționare diferite în timpul anului universitar sau al vacanțelor. În aceste cazuri ar fi de preferat să existe sondaje separate pentru perioada anului de studiu și a vacanței.

Filialele sau departamentele, precum cel de împrumut sau biblioteca pentru copii, ar putea avea ore de funcționare diferite de orarul de funcționare general. Dacă biblioteca vrea să evalueze eficiența acestor ore speciale de funcționare, cel mai bine ar fi să înmâneze sondaje speciale vizitatorilor filialelor sau departamentelor.

Interpretarea și folosirea rezultatelor

Biblioteca ar trebui să reacționeze dacă un procent ridicat din cei chestionați sunt nesatisfăcuți de actualul orar de funcționare și cer extinderea orarului sau o distribuție diferită a orelor de funcționare de-a lungul zilei/săptămânii. Asta ar putea fi dificil, în special dacă utilizatorii cer extinderea programului la sfârșit de săptămână sau în cursul nopții. O posibilă soluție ar fi deschiderea bibliotecii fără oferirea de servicii complete, astfel încât personalul nespecializat să poată lucra în această perioadă. Serviciile ce ar trebui oferite în aceste ore suplimentare de funcționare ar trebui să depindă de necesitățile utilizatorilor. Soluția cea mai ușoară ar fi oferirea doar a spațiului de studiu, dacă studiul este principalul motiv pentru care utilizatorii frecventează biblioteca, de exemplu, la ore târzii. (Engel, Womack și Ellis, 2002). Multe biblioteci, atunci când își extind orelor de funcționare, oferă doar spațiu de

decât cele care oferă același program de lucru pentru toate serviciile furnizate.

În proiectul EQLIPSE (EQLIPSE, 1995-1997), care a testat colecția de informații pentru un larg set de indicatori de performanță, au fost evaluate în două moduri „orele de funcționare în comparație cu cererea”:

- Utilizarea unui sondaj în scurte interviuri cu utilizatorii și înregistrarea răspunsurilor acestora.

- Oferirea a patru opțiuni pentru posibilele prelungiri ale programului de funcționare:

- deschis duminică
- deschis sâmbătă seara
- program prelungit în cursul săptămânii
- satisfăcut cu actualul program de funcționare.

Proiectul *Manualul Suedez al Calității* a folosit indicatorul așa cum este el descris mai sus, dar a adăugat o formulă de calculare a relației dintre actualul program de funcționare și cele dorite de cei chestionați (Edgren *et. al.*, 2005):

A/B

A = nr. orelor de funcționare actuale

B = nr. orelor de care utilizatorii pretind că au nevoie (orele actuale + orele suplimentare)

Dacă o bibliotecă este deschisă în medie 60 de ore pe săptămână și utilizatorii mai cer încă 10 ore, scorul ar fi $60:70 = 0.86$.

Utilizatorii ar putea fi întrebați despre motivele pentru care preferă anumite ore, de exemplu, vizitele la bibliotecă la ore târzii. (Curry, 2003, p. 12). Acest lucru ar putea arăta importanța orelor suplimentare de funcționare pentru anumite grupuri de utilizatori, de exemplu, utilizatorii care lucrează full-time și care preferă să viziteze biblioteca seara târziu.

Don Revill descrie o metodă de evaluare nu a cererii suplimentare, ci a eficacității actualului program de funcționare. (Revill, 1983). Indicatorul, numit „ore de lucru eficiente pentru utilizator”, estimează numărul total de ore petrecute de utilizator în bibliotecă pe parcursul unei perioade de probă și le împarte la numărul de ore de funcționare a bibliotecii în aceeași perioadă. Această metodă ar putea ajuta să se stabilească dacă timpul de funcționare a bibliotecii este suficient folosit, dar nu măsoară dacă orele suplimentare sunt necesare.

A.4 Cheltuieli pentru provizia de informații per capita

Fond/Condiții/Context

Bibliotecile oferă o gamă largă de servicii, dar „provizia de materiale pentru folosul cititorilor este singurul și cel mai important rol” (Scientific publications, 2004). Contrar situației cu bugete stagnante ale bibliotecilor și prețuri în creștere, suma de bani cheltuită pe provizia de informații per membru al populației este un indicator crucial în estimarea efortului bibliotecii de a ține pasul cu unul dintre principalele sale scopuri.

Indicatorul este util în procedurile de cotare, dar calculul cheltuielilor ar putea fi diferit de la o bibliotecă la alta. Este incontestabilă includerea cheltuielilor făcute cu cărți, periodice și resurse electronice de diverse tipuri, precum și costurile de legătorie, dar banii cheltuiți pe furnizarea documentelor sunt discutabili. Unele biblioteci cheltuiesc banii pe furnizarea de documente utilizatorilor în loc să cumpere cărți și periodi-

ce, fie ca o schimbare deliberată de la accesarea fondurilor, fie pentru a face economie.

Definiția indicatorului

Cheltuielile pentru provizia de informații per membru al populației deservite de bibliotecă pe parcursul unui an.

Cheltuielile pentru provizia de informații în înțelesul acestui indicator înseamnă costurile totale pentru mediile tradiționale și electronice, incluzând licențe, costuri pay-per-view și costuri de legătorie.

Costurile de difuzare a documentelor electronice sunt incluse în cazul în care biblioteca acoperă costurile de difuzare a documentelor către utilizatori.

Cheltuielile cu infrastructura, cum ar fi hardware, software și rețele, precum și cele pentru digitizarea documentelor sunt excluse.

Populația deservită reprezintă numărul de persoane cărora biblioteca se angajează să le furnizeze serviciile sale. Pentru bibliotecile publice, aceasta ar însemna în mod normal populația comunității (sau a unei părți a comunității); pentru bibliotecile universitare, aceasta ar însemna în mod normal totalul studenților și al personalului universitar din instituție.

Scopurile indicatorului

Indicatorul estimează proporționalitatea cheltuielilor pentru provizia de informații per membru al populației și descrie în termeni monetari beneficiul construirii unei colecții pentru utilizatorul individual.

Indicatorul este relevant pentru toate bibliotecile care au o populație deservită bine definită.

Compararea rezultatelor între bibliotecile cu destinație, structură și clientelă similare este posibilă, dacă diferențele în ceea ce privește politica colecțiilor sunt luate în considerare și dacă cheltuielile sunt calculate în același fel.

Metoda

Pentru o perioadă bugetară bine definită (de obicei un an), sunt definite cheltuielile bibliotecii pentru achiziționare și licențiere (incluzând legarea și pay-per-view). În contextul resurselor electronice, trebuie luate în considerare implicarea bibliotecii în consorții și alte contracte: trebuie socotită doar contribuția proprie a bibliotecii în cheltuielile contractuale.

Bibliotecile care plătesc taxe de expediere a documentelor către utilizatori ar trebui să adauge aceste sume la cheltuielile pentru provizia de informații.

Membrii populației deservite sunt socotiți ca persoane, nu ca FTE (echivalentul full-time). Astfel, studenții care studiază în sistem de frecvență redusă sau personalul din instituțiile academice vor fi socotiți fiecare individual.

Totalul cheltuielilor pentru provizia de informații din timpul unui an este împărțită la numărul persoanelor care formează populația deservită.

Interpretarea și folosirea rezultatelor

Un scor mai mare ar putea fi considerat ca fiind bun, însă indicatorul ar trebui privit în contextul scopurilor bibliotecii. Ar fi în mod special util să se compare rezultatele de-a lungul timpului.

Reducerea de buget și modificările în ceea ce privește populația vor afecta indicatorul.

Efortul de cotare pe baza acestui indicator are trebui să

ia în considerare faptul că finanțările speciale, de exemplu, cele pentru colecțiile speciale care sprijină provizia de informații la scară națională sau pentru Consorțiile de bibliotecă ce achiziționează baze de date sau alte resurse electronice, vor influența scorul.

Exemple și lecturi suplimentare

În Marea Britanie, cheltuielile pentru provizia de informații per capita ale bibliotecilor universitare au crescut considerabil în perioada 1994-95 și 2004-05. Noile universități au înregistrat o creștere de la 60.33 £ la 71.23 £, în timp ce vechile universități au văzut o creștere de la 97.98 £ la 131.72 £ – o creștere de aproape 26%. (Creaser, 2006, pp. 123-127).

În 2006, bibliotecile universitare care luau parte la proiectul german de cotare BIX (BIX. Indexul de bibliotecă) a înregistrat o medie a cheltuielilor pentru provizia de informații per capita de 123.96 €. Separate pe categorii, cifrele arătau astfel (BIX, 2006):

Biblioteci universitare (sistem one-tier)

media: 195.30 €; minim: 69.15 €; maxim: 662.05 €

Biblioteci universitare (sistem two-tier)

media: 165.67 €; minim: 31.22 €; maxim: 260.60 €

Universități de științe aplicate

media: 50.81 €; minim: 16.93 €; maxim: 124.59 €

În sistemul two-tier, cu multe biblioteci departamentale, doar cheltuielile bibliotecii centrale au fost luate în considerare de BIX.

Statisticile Consiliului Bibliotecilor Universitare Australiene (CAUL) raportează pentru anul 2005 o medie a „cheltuielilor de achiziție per membru al populației” de 268.60 AUD (dolari australieni), ceea ce înseamnă aproximativ 169.69 € (statisticile CAUL online). Cifra este mai mare decât media germană pentru bibliotecile universitare și mai mică decât cea cheltuită de vechile universități din Marea Britanie în aceeași perioadă (cca. 196,14 €).

Pentru bibliotecile publice scorul va fi mai mic. În 2006, bibliotecile publice finlandeze au cheltuit 7.01 € pentru „materiale de bibliotecă per locuitor” (statisticile bibliotecii publice finlandeze).

Bibliotecile publice din British Columbia, Canada, au cheltuit 4,9 CAD = cca. 3,4 € pentru materiale de bibliotecă per „populație a ariei de deservire” în 2003 (statisticile bibliotecii publice din British Columbia, 2004).

A.5 Disponibilitatea titlurilor cerute

Fond/Condiții/Context

„Disponibilitatea” este un clasic printre indicatorii de performanță atât în bibliotecile publice cât și în cele universitare. A fost deseori descris astfel în lucrarea de referință a lui Buckland, *Disponibilitatea cărții și utilizatorul bibliotecii* (1975), și în studiul inovator al lui Kantor (Kantor, 1984) și – chiar mai important – a fost aplicat în biblioteci din toată lumea (Nisonger, 2007). În ciuda eforturilor bibliotecarilor, încă există reclamații: „cărțile bune nu sunt niciodată disponibile când am nevoie de ele.” (Gregory, 2003, p. 283).

Cele două aspecte importante ale disponibilității sunt oglindite în două întrebări pe care utilizatorii le pun atunci când caută informații în colecția bibliotecii:

- Documentul (carte, articol de ziar, E-book) pe care-l caut există în colecție?

- Dacă da, este disponibil pentru mine?

În timp ce prima întrebare este legată de calitatea colecției bibliotecii din punctul de vedere al potrivirii ei cu nevoile utilizatorilor, cea de-a doua examinează măsura în care titlurile aflate în colecție sunt realmente disponibile, fiind astfel o măsură primară a satisfacției cererii.

În consecință, standardul ISO 11620 distinge doi indicatori pentru a măsura două aspecte ale disponibilității. Aceasta este de înțeles dintr-un punct de vedere teoretic. Oricum, din motive practice, în cele mai multe cazuri în care indicatorul este utilizat, aceste două aspecte se combină în procedura de colectare a informațiilor.

În acest sens, disponibilitatea titlurilor cerute, așa cum este descrisă aici, este cel mai cuprinzător indicator. Verifică atât măsura în care colecția răspunde solicitărilor, cât și în ce măsură titlurile cerute sunt, într-adevăr, disponibile.

Indicatorul pune în lumină motivele pentru care colecția bibliotecii nu coincide cu cerințele utilizatorului. Este multidimensional în aceea că nu doar monitorizează dacă utilizatorii primesc ceea ce au cerut, dar și înregistrează cu grijă diferitele etape ale procesului în care utilizatorul încearcă să alinieze necesitatea sa de informații pe termen scurt la starea de moment a colecției. Ignorând orice incident legat de un eșec al utilizatorului, cum ar fi referințe bibliografice incorecte sau neputința de a localiza cărțile în OPAC sau pe raft, indicatorul aduce la lumină vina pe care o are biblioteca, deoarece produce informații de catalogare incorecte, aranjează greșit cărțile pe rafturi sau nu reușește să cumpere un număr suficient de exemplare. În contextul disponibilității pe cale electronică a documentelor, gama de motive ale eșecului se lărgește considerabil, de la un link mort la o versiune depășită a browser-ului.

În procesul rulării colecției de date indicatorul evidențiază o varietate de motive care împiedică utilizatorul să primească informațiile pe care le-a cerut. De aceea, indicatorul este extrem de folositor în identificarea slăbiciunilor într-un aspect central al proviziei de servicii ale bibliotecii.

Definiția indicatorului

Procentul titlurilor cerute de utilizatori care sunt direct disponibile utilizatorilor.

Disponibil în înțelesul acestui indicator înseamnă atât că titlul este inclus în colecția bibliotecii cât și că este disponibil la momentul cererii spre consultare sub formă de împrumut, consultare la bibliotecă sau descărcare. Indisponibilitatea cauzată de greșelile utilizatorului este exclusă.

„Titlurile” în înțelesul acestui indicator acoperă nu numai cărțile, dar și articolele individuale și tot felul de documente electronice.

Indicatorul măsoară succesul căutărilor după articolele cunoscute și nu ia în considerare căutările după subiect.

Scopurile indicatorului

Indicatorul cuantifică gradul de congruență dintre stoc/resurse și cerere în ceea ce privește serviciile de bibliotecă. În primul rând, indicatorul estimează în ce măsură colecția bibliotecii conține ceea ce este cerut de utilizatori. În al doilea rând, indicatorul estimează în ce măsură titlurile cerute de utilizatori le sunt disponibile. Un al treilea scop este un produs

secundar al procedurii de colectare de date: analiza detaliată a motivelor pentru care utilizatorul și titlul cerut nu se intersectează/nu coincid.

Indicatorul este relevant pentru toate bibliotecile.

Comparația între bibliotecă cu aceeași destinație, structură și clientelă este posibilă.

Metoda

Un eșantion de utilizatori care caută un anumit articol în colecție este rugat să completeze un formular cu titlul (titlurile) pe care le caută. Utilizatorii ar trebui să noteze și dacă a avut succes căutarea lor, deoarece aceasta îl va ajuta pe bibliotecar să urmărească îndeaproape titlul.

Titlurile duplicate sunt eliminate din eșantion. Titlurile sunt apoi verificate în catalog și în sistemul automatizat pentru a se vedea:

- dacă titlul este inclus în colecție,
- dacă, în cazul în care este inclus, este disponibil momentan.

În plus față de verificarea în catalog și în sistem, titlurile sunt apoi verificate pe rafturi. Acest lucru este important pentru a vedea dacă titlurile au fost aranjate greșit pe raft.

Dacă titlurile nu sunt găsite de utilizatori din cauza unei erori a utilizatorului – de exemplu, o căutare greșită în catalog, exemplar negăsit pe rafturi – dar sunt identificate ca disponibile în momentul următor, aceste titluri sunt considerate ca disponibile. Indicatorul este făcut să măsoare eroarea bibliotecii, nu a utilizatorului.

Titlurile comandate de bibliotecă dar neprimite încă sunt considerate ca nefiind incluse în colecție.

Indisponibilitatea titlurilor deținute de bibliotecă poate avea mai multe cauze:

- Documentele sunt momentan implicate în procesul de prelucrare, cum ar fi catalogarea, legarea, rearanjarea pe rafturi etc.
- Documentele sunt împrumutate, momentan utilizate de alte persoane în bibliotecă etc.
- Documentele au fost furate, prost aranjate pe rafturi etc.
- Documentele electronice nu pot fi accesate deoarece sistemul informațional nu funcționează, numărul de utilizatori simultani a fost depășit, sau legătura este defectă/link-ul este mort.

Diferitele motive pentru indisponibilitate ar trebui notate separat.

Exemple:

Într-un eșantion de 400 de titluri cerute de utilizatori:

- 50 nu au fost (încă) achiziționate de bibliotecă,
- 120 sunt împrumutate,
- 45 nu sunt pe poziția corectă la raft,
- 15 sunt în procesul de prelucrare (existente în sistemul bibliotecii),
- 10 documente electronice nu au fost accesibile momentan (această informație poate fi obținută doar de la utilizatorul care a efectuat căutarea).

Astfel, 240 de titluri în total nu au fost disponibile. Disponibilitatea pentru eșantion ar fi atunci de 40%.

Atât dimensiunea eșantionului cât și durata perioadei ar trebui alese cu atenție. Din cauza faptului că procesul de colectare a datelor este de durată nu este posibilă repetarea

acestui la intervale scurte de timp. O comparație în timp este, totuși, foarte utilă pentru determinarea sușurilor și coborâșurilor în una din zonele cheie ale proviziei serviciilor de bibliotecă.

Interpretarea și folosirea rezultatelor

O mare disponibilitate va fi, bineînțeles, considerată ca fiind bună.

Dacă procentul titlurilor disponibile scade sub o anumită valoare – care va varia considerabil între bibliotecile publice și universitare – biblioteca ar putea lua anumite măsuri:

- Să adapteze politica sa referitoare la colecții la necesitățile utilizatorului prin atenta analizare a statisticilor împrumutului și a împrumuturilor interbibliotecare (vezi indicatorul B.6 „Utilizarea colecției“, B.7 „Procentajul stocului neutilizat“, A.7 „Raportul dintre cererile primite și cererile trimise în împrumutul interbibliotecar“).
- Să comande mai multe exemplare ale titlurilor foarte cerute.
- Să revizuiască registrele departamentului de prelucrare pentru a verifica dacă titlurile sunt în bibliotecă dar nu au ajuns încă pe raft.
- Să reducă perioadele de împrumut pentru a accelera timpul de returnare pentru un exemplar.
- Să reducă numărul de exemplare greșit aranjate la raft prin citirea sistematică a raftului (vezi indicatorul C.13 „Acuratețea aranjării la raft“).
- Să restricționeze numărul prelungirilor de termen pentru aceeași persoană.

Toate activitățile care sprijină utilizatorii în efortul lor de a localiza un exemplar în colecție – de exemplu, explicarea sistemului de distribuire pe rafturi în cadrul unor cursuri pentru utilizatori, un marcaj îmbunătățit – vor ajuta la evitarea indisponibilității provocate de erori din partea utilizatorilor.

Exemple și lecturi suplimentare

O privire de ansamblu asupra studiilor de disponibilitate din ultimii 20-25 de ani este oferită de Nisonger (2007).

Nisonger a descoperit că media ratei disponibilității pentru căutările după subiecte cunoscute de către utilizatori variază între 61.3 și 63.1 procente, în funcție de metoda de calcul. Dar câteva studii au oferit scoruri de disponibilitate mai mari.

Situația de mai jos face diferența între disponibilitatea exemplarelor din colecție solicitate și disponibilitatea directă pentru utilizator a exemplarelor cerute. Exemplele arată că în timp ce, de obicei, cca. 90% sau mai multe din exemplarele cerute pot fi regăsite în colecție, directă disponibilitate pentru utilizator variază doar între 42 și 81 de procente. În exemplele arătate aici, eroarea utilizatorului a fost inclusă în procentajul de indisponibilitate.

Universitäts- und Landesbibliothek Münster
(te Boekhorst, 1992)

1991: disponibilitatea în colecție – 81%
disponibilitatea directă – 42%

King Fahid University of Petrol/Minerals Library
(Chaudry and Ashoor, 1994)

1993: disponibilitatea în colecție – 93%
disponibilitatea directă – 63%

University of South Queensland (Watson, 1998)
1996: disponibilitatea în colecție – 88%
disponibilitatea directă – 54%

University of New South Wales (UNSW, 2004)
2004: disponibilitatea în colecție – 97%
disponibilitatea directă – 63%

University of Wollongong Library (James, 2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 96%
disponibilitatea directă – 77%

La Trobe University Library (2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 98%
disponibilitatea directă – 81%

Griffith University Library (2005)
2005: disponibilitatea în colecție – 92%
disponibilitatea directă – 69%

CAUL folosește indicatorul „disponibilitate” cu o clară diferențiere a motivelor pentru indisponibilitate (indicatorii de performanță CAUL):

- Ne-deținut
- Eroarea utilizatorului – negăsit în catalog
- Deținut în altă locație
- Eroarea utilizatorului – eșec în identificarea locației
- Împrumutat
- Eroarea utilizatorului – eșec în identificarea statusului
- Lipsă

- Eroarea utilizatorului – pe raft
- Altul

Una din bibliotecile care folosesc indicatorul CAUL a notat de asemenea timpul de care personalul are nevoie pentru evaluarea disponibilității (La Trobe University Library, 2005). Pentru trei campusuri, timpul necesitat a fost:

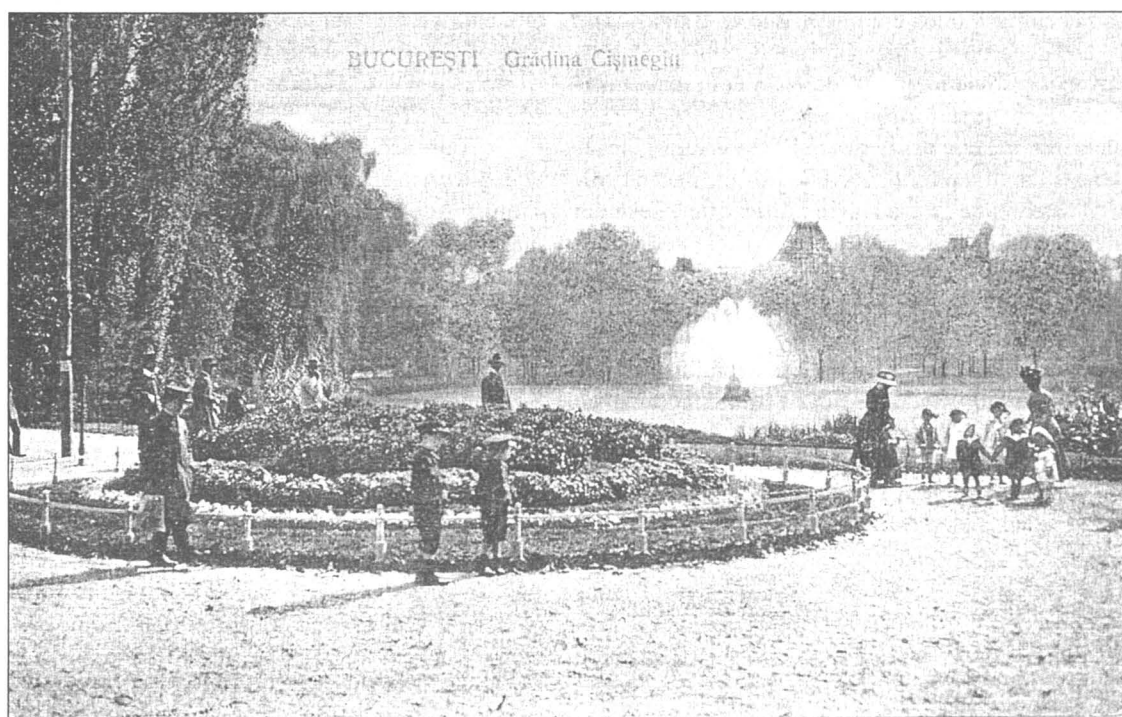
- 82,7 ore pentru planificarea locală,
- 70,25 ore pentru distribuția formularelor,
- 47,25 ore pentru verificare și codare.

Exemplul arată că un studiu de disponibilitate nu trebuie să dureze foarte mult timp.

Toate exemplele prezentate mai sus sunt din bibliotecile universitare. Pentru bibliotecile publice, țelurile pentru disponibilitatea exemplarelor solicitate sunt uneori incluse în standarde. Cel mai bun ghid de valori pentru autoritățile din sistemul de biblioteci din Anglia propune drept țel pentru „Procentul utilizatorilor bibliotecii care raportează succes în obținerea unei anume cărți” un procent de 65%. (Watson, 2001).

Roswitha Poll, Peter te Boekhost,
*Measuring Quality –
Performance Measurement in Libraries*,
K.G. Saur, München, 2007
IFLA Publications 127

Traducere de Liliana MATEI

Orizonturi

Destituirea lui Blaga de la catedra universitară

Eugeniu NISTOR

Reforma învățământului românesc din toamna anului 1948 va marca profund și destinul lui Lucian Blaga și, implicit, al sistemului său de gândire. Astfel, la 2 februarie 1949, filosoful primește din partea decanatului Facultății de Filozofie, „spre știre“, copia deciziei ministeriale nr. 325564/1948, prin care i se comunica: „Dl. profesor Lucian Blaga se încadrează pe ziua imediat următoare publicării prezentei decizii în *Monitorul oficial*, la Institutul de Istorie și Filozofie al Filialei Academiei Republicii Populare Române din Cluj, cu plata salariului de la catedra pe care a deținut-o la Universitatea Victor Babeș din Cluj“ (Ion Bălu – *Viața lui Lucian Blaga*, vol. IV, Editura Libra, București, 1999, p. 74). Dar instituția unde Blaga era transferat, încă nu exista, ea fiind în curs de organizare, astfel încât abia la 28 aprilie 1949 îi este transmisă adresa oficială, prin care este invitat să se prezinte la noul său loc de muncă: „Am onoarea a vă face cunoscut că prin Decizia Ministerului Învățământului Public nr. 96958/ 1949 ați fost încadrat *profesor de institut*, categoria de salarizare XIV/3, lei 22.800, la Institutul de Istorie și Filozofie din Cluj al RPR, Secția Filozofie. Comunicându-vă această încadrare, vă rog să vă prezentați la post în timpul cel mai scurt“ (*op.cit.*, p. 76). Adresa era semnată de către profesorul C-tin Daicoviciu, directorul Institutului. Sectorul filosofic, la care a fost repartizat Lucian Blaga, se subordona pe linie ideologică Secției de filosofie a Institutului de Istorie și Filozofie al Academiei RPR, din București, al cărui director era Mihail Ralea. Catedra de filosofia culturii, unde era titular Lucian Blaga, a fost desființată, deoarece nu-și avea corespondentul în nomenclatorul universitar sovietic, impus de NKVD în toate instituțiile de învățământ superior românesc.

Principalul beneficiar al acestei restructurări pedagogice este asistentul suplinitor Pavel Apostol, instalat oficial titular al catedrei de „Introducere în filozofie“, devenită în scurt timp catedra de Materialism dialectic și istoric. Încă din decembrie 1948, CC al PCR a hotărât obligativitatea predării noilor discipline: Marxismul și Economia politică, în întregul învățământ universitar românesc, iar la facultățile de profil umanist, în afara acestora, și Materialismul dialectic și istoric. Ceva mai târziu, șeful catedrei de Marxism-leninism a Universității din Cluj va fi numit profesorul Tudor Bugnariu, cumnat cu C. Daicoviciu, care va deveni, în primăvara anului 1957, ginerele lui Blaga, prin căsătoria sa cu Dorli Blaga.

Revenind la momentele premergătoare epurării din Universitate a filosofului, să amintim faptul că la 22 iunie 1948 Pavel Apostol și-a prezentat teza sa de doctorat – *Problema omului în lumina materialismului dialectic*. Din comisia de doctorat Consiliul Universității i-a desemnat pe profesorii: Lucian Blaga, Al. Roșca, D.D. Roșca și D. Tudoran. Referatul lui Blaga, extrem de favorabil, arată că: „Filosofiile de orice orientare caută astăzi cu râvnă să elucideze problema

omului, ceea ce nu e de mirare, dacă se ține seama de zguduirile produse de cele două războaie mondiale și de prefacerile profunde prin care trece întreg globul terestru. Evenimentele însele au silit pe om să se *problematizeze* într-o măsură pentru care anevoie vom găsi un termen de comparație în trecutul omenirii. Față de importanța ce se dă în timpul nostru problemelor antropologice, dl. Pavel Apostol a avut ideea fericită de a cerceta înțelesul cu care ideea de om poate fi sporită în lumina materialismului dialectic...“ (Dorli Blaga – *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Editura Apostrof, Cluj Napoca, 2004, p. 207). Comisia a hotărât admiterea candidatului cu *magna cum laude* și conferirea titlului de doctor în specialitățile filosofia culturii și estetică.

Persoană contradictorie, Pavel Apostol nu va manifesta nici un fel de recunoștință pentru Lucian Blaga și, atunci când i se va oferi prilejul, nu va ezita să ia atitudine de pe poziții strict materialist-dialectice, așa cum a rămas consemnat într-o scrisoare trimisă filosofului în 1947: „această poziție teoretică îmi interzice orice identificare cu punctul Dvs. de vedere filosofic. Dar tocmai consecvența mea marxistă îmi deschide perspectiva valorificării unor teze cuprinse în opera Dvs. (...) Pentru mine, Lucian Blaga a fost și este o apariție culturală, fără considerarea căruia nu poți lucra pe ogorul culturii românești. Se poate gândi la noi contra-Blaga sau pro-Blaga, dar generația mea va trebui să-și fixeze atitudinea (conștient sau inconștient), în funcție de Lucian Blaga (...) Tineretul burghez care reprezintă *astăzi* ideologia societății care s-a oglindit în opera Dvs. – v-a negat. Valorificarea creatoare a tezelor durabil cuprinse în filosofia Dvs. a culturii nu este posibilă decât pornind de la o poziție opusă...“ (*op.cit.*, pp. 106-107).

Dar iată cum proiectase ideologul marxist această *valorificare* a filosofiei culturale blagiene: în 1964 apare, la Editura Academiei RPR, masivul tom *Miorița – tipologie, circulație, geneză, texte*, a reputatului folclorist Adrian Fochi, cu un amplu studiu introductiv, intitulat (să recunoaștem, sugestiv) „Motivul mioritic în cultura română“, semnat de Pavel Apostol. La capitolul „Lupta de idei în jurul interpretării *Mioriței*“, după ce consacră câteva pagini unei critici virulente a misticismului și iraționalismului, considerate a fi caracteristici definitorii ale gândirii coaliției burghezo-moșierești din România, acesta se repede asupra lui Blaga, atacându-l cu citate grosiere din „operele“ lui Leonte Răutu și-a altor „apostoli“ ai ideologiei oficiale staliniste: „Semnificația socială a concepției filosofice a lui Blaga fusese revelată de critica marxistă care a demonstrat, înainte de toate, caracterul retrograd al filosofiei blagiene a culturii. Într-un studiu publicat în 1949, Leonte Răutu a dat o apreciere sintetică cu privire la sensul teoriei *Spațiului mioritic: Blaga atribuie poporului român un specific mioritic, adică un specific al resemnării în fața morții, al resemnării în fața dușmanului. Această teorie a contribuit și ea la pregătirea*

atmosferei politice și morale propice pentru înscăunarea dictaturii fasciste.“ (op.cit., p. 43). Întregul eșafod de acuzații al lui Pavel Apostol se axează îndeosebi pe critica definiției blagiene a eroului mioritic, „ca exponent al unui fatalism zis specific național“, arătând apoi care și cum este acest specific, filtrat prin prisma ideologiei pe care o slujește: „Noi cunoaștem alți purtători ai acestui specific: pe eroii baladelor haiducești, pe Horia și Tudor, pe Bălcescu și Bolliac, pe țărani de la 1907 și pe luptătorii ceferiști de la 1933, pe Ștefan Gheorghiu și Ilie Pintiile, pe eroii Doftanei și pe cei ai războiului antihitlerist...“ (ibidem). Sursa citată este articolul aceluiași Leonte Răutu – „Împotriva cosmopolitismului și obiectivismului burghez în științele sociale“ (publicat în „Lupta de clasă“, nr. 10/1949, la p. 68). Critica marxistă, aplicată de Pavel Apostol misticismului blagian, ia în obiectiv îndeosebi orizonturile spațial-temporale ale inconștientului românului, stăpânite pe toată întinderea lor de sentimentul fatalității, de veșnicul suiș și coborâș prin văile și dealurile sortii, grație cărora se încheagă toate plâsmuirile culturale configurate de *matricea sa stilistică*. Marea vină a lui Blaga ar fi că, în cadrul acestei matrici, *sofianic* (reprezentând o determinantă stilistică de tip ortodoxist) „ar exprima caracterul mistic al spiritualității poporului român“ (*Miorița*, p. 46), că reduce *mioritismul* la un ansamblu de determinante stilistice formale, că așează matricea stilistică mioritică într-un orizont inconștient invariabil, și anume în satul românesc, „în măsura în care acesta opune o rezistență istoriei și progresului, permanentizând structuri psihice preistorice, ancestrale“ (ibidem). Apreciind adâncă intuiție blagiană în cercetarea semnificației motivului mioritic pentru definirea sufletului românesc, exegetul arată că „sub imperiul sistemului său mistic, filozoful absolutizase însă greutatea specifică a motivului în alcătuirea psihică și în creația culturală a poporului român, atribuindu-i semnificații pentru care analiza obiectivă a *textului* nu oferă nici un temei“ (*Miorița*, p. 47). Apostol nu neagă pasiunea pozitivă a lui Blaga și efortul acestuia de a reliefa originalitatea creatoare a poporului român, și nici frumusețea analizelor filosofice ale acestuia consacrate creației folclorice, gustului pentru nuanță și pitoresc, discreției, simțului echilibrului etc. Ca deficiență majoră a filosofiei blagiene, Apostol constată (și, de această dată, pe bună dreptate!) că motivul mioritic, în ciuda frumuseții poetice și complexității lui, nu cuprinde decât o mică secvență din cultura noastră populară și nici pe departe întregul ansamblu al culturii românești, ci doar „un moment depășit al evoluției sale (...) Specificul național nu poate fi simplificat la o schemă invariabilă și construită pe baza unui singur motiv al culturii date, erijat chiar în esență a acesteia“ (ibidem). Categoriei imuabile, profund fataliste, a motivului mioritic blagian, Pavel Apostol este tentat să-i opună motivul lui Făt Frumos, ca „întruchipare a frumuseții morale și fizice, figură în care se îmbină îndrăzneala și devotamentul, bărbăția și spiritul de întrajutorare, setea de dreptate, generatoare de eroism și neclintită dârzenie în luptă“ (ibidem). Repetându-se mereu, într-o frazeologie stufoasă, criticul se referă din nou la determinantele formale ale matricii stilistice blagiene ca la un produs ideatic al școlii morfologice spengleriene: „În concepția lui Blaga mioriticul reprezintă o matrice stilistică, deci un ansamblu de determinații formale (stilistice)“ (op.cit., p. 48). Arătând că împăcarea cu existența tragică a ciobanului nu are a face deloc cu atitudinea caracteristi-

că a poporului român de-a lungul istoriei, care învederează un anumit activism social, în cadrul căruia „forme de producție, de organizare politică și de cultură, forme de existență, așadar, se succed, se înlocuiesc cu altele“ (ibidem). Teoria blagiană despre rodnicia creatoare a inconștientului este combătută cu argumente desprinse din studiul lui Mihail Ralea – *Problema inconștientului*, publicat în 1926; satului, ca „cetate de reședință“ a matricii stilistice românești și „izvor al regenerării naționale“, cum spune Blaga, exegetul îi aplică pecetea conservării mizeriei sociale prin „persistența unor moduri de viață vetuste“ (op.cit., p. 49). Iar viziunii despre acceptarea în chip fatalist a morții, îi asociază dizertația teologică despre mântuirea prin moarte, apropiată de „misticismul gândirist“ și de „trăirismul legionar“ – expresiile îi aparțin chiar comentatorului, toate „propovăduind acceptarea suferinței, a răului din lume, căci varianta fascistă a ideologiei burgheze urmărea să abată atenția maselor de la cauzele reale, sociale, ale mizeriei și exploatării nerușinate, crude, sălbatice a poporului. *Mântuirea* pe care o promitea a luat forme foarte pământești: preamărirea războiului, întemeierea *filozofică* a imperialismului românesc – întruchipare a destinului imperial înscris în sângele națiunii. Practica imperialismului *autohton* s-a văzut în spolierea țării noastre de către hitleriști, în dezastrul economic și social pe care l-a generat. Concluzia socială a acestei *filozofii* se descoperă cu ușurință: dacă nu există altă eliberare decât cea prin și în moarte, atunci zadarnice sunt toate strădaniile de a schimba ordinea existentă, omul trebuie să-și caute libertatea numai în moarte. Orizontul *metafizic* pe care îl deschide această filozofie apare, așadar, ca o pregătire pentru război, distrugere, nimicire.“ (op.cit., pp. 50-51). Săgețile incendiare ale lui Pavel Apostol sunt trimise către ținte precise: filosofia lui Blaga, concepțiile lui Nae Ionescu și Mircea Vulcănescu.

„Glosele“ lui Apostol sunt preluate apoi și expuse în noi rafale frazeologice în studiul introductiv al lui Adrian Fochi, intitulat „Stadiul actual al problemei“, care se referă și el la interpretarea blagiană a baladei, ca esență a mioritismului; comentariul nu suferă prea mari modificări, luând-o voinește pe aceleași căi... „apostolice“ întru punerea la punct a filosofiei lui Lucian Blaga, atâta doar că acum lipsesc argumentele extrase din broșurile de propagandă ale regimului politic aflat la cârmă: „Fatalitatea joacă un rol primordial în filozofia lui: cunoașterea nu e posibilă din cauza cenzurii transcendente a *Marelui Anonim*; funcția cognitivă a artei este negată, arta fiind un eșec permanent al năzuinței de a cuceri misterele; creația poporului suportă și ea pecetea orizontului spațial. Acest orizont pe care el îl numește *matrice stilistică*, în cazul poporului nostru *spațiul mioritic*, acționează inconștient asupra creației și creatorului, de unde și concluzia că poporul nostru este fatalist, pasiv, anistoric, iar creația lui de natură inconștientă, vegetativă. În ceea ce privește *Miorița*, Lucian Blaga vorbește despre o tipică transfigurare a morții, care ar sta la baza baladei, tipică deoarece apare ca o consecință logică a resemnării și fatalismului. El postulează dragostea de moarte a românului, ca trăsătură specifică a spiritualității sale“ (op.cit., p.153). Și pentru că nu se considera suficient de blindat de studiul lui Apostol, Adrian Fochi pune el însuși în funcție un întreg arsenal critic, citând cu râvnă din lucrările publicate ale academicianului C. I. Gulian (*Sensul vieții în folclorul românesc*, București, 1957), criticului literar Ovid S. Crohmălniceanu (volumul *Lucian Blaga*, București, 1963) și

sociologului H.H. Stahl (studiile din revista „Sociologia românească”, 1938).

La distanță de doar câțiva ani, în condițiile deschiderii culturale românești de la mijlocul anilor '60, slobozit din lanțurile ideologiei staliniste, Pavel Apostol se manifestă în cel mai oportun mod cu putință: „De la Blaga am învățat apoi că istoria culturii naționale poate fi și trebuie văzută ca un efort creator de auto-definire, iar elementul culturii populare – spre care ne îndreptăm adeseori – nu reprezintă un model de copiat, ci un *motiv*, un îndemn, o chemare la transformarea lor în valori de cultură majoră. Prin prezența sa spirituală, Lucian Blaga ne-a făcut să înțelegem că apartenența la cultura română nu înseamnă simplă participare, ci năzuință și făptuire creatoare” (Pavel Apostol – *Trei meditații asupra culturii*, Editura Dacia, Cluj, 1970, p. 12). Înțelept dintr-o dată, după ce, în împrejurările dramatice ale anului 1952, în cadrul colectivului Institutului de Filosofie din Cluj l-a acuzat public pe istoricul David Prodan, ca posibil deviator de la linia P.M.R., sfârșind prin a se autodenunța „ca dușman al poporului și al clasei muncitoare, că a fost în serviciul puterilor străine din Apus, că s-a înconjurat cu foști legionari...” (Ion Bălu – *Viața lui Lucian Blaga*, vol. IV, p. 102), fiind umflat în aceeași zi de către securitate și închis pentru un an, Pavel Apostol devine grijuliu față de mase și suferințele lor, și e posibil ca chiar din această *vină* să se fi iscat obsesiile sale culturale care, oricum le-am lua, sunt modeste, prăfuite, epigonice: „Poporul acesta e măcinat de o neistovită *pasiune constructivă*: așezările, gospodăriile, la fel ca viața obștească și creația culturală sunt dominate de o sălbatică voință de a *dura prin construcție*. Oamenii din Transilvania parcă-ți spun: dăinuie numai ceea ce e construit, ceea ce exprimă fapta voinței care a îngenuncheat materia inertă, iar devenirea a zăgăzuit-o. Construcția epică a lui Rebreanu sau construcția metafizică a lui Blaga, din această materialitate izvorăște” (*op. cit.*, p. 15).

*

Citat din greu de către mai mulți denigratori ai filosofiei culturale bliagene, academicianul Athanasie Joja s-a implicat eficient în propaganda ideologiei moscovite îndreptată împotriva valorilor autentice ale spiritului românesc. Pavel Apostol reproduce masiv din articolele „academice” ale acestuia, publicate în „Lupta de clasă” și în alte organe oficiale de partid, așa cum ar fi cazul celui intitulat „Despre rolul reacționar și antipatriotic al filosofiei idealiste din România burghezo-moșierască” (în nr. 10/1963 al publicației citate, pp. 110-111). Exprimând o linie oficială, considerațiile lui Joja constituiau ele înseși verdicte și, în general, cei care le utilizau nu mai căutau dovezi argumentative în aprecierile lor. Așa, de pildă, reflectând pe marginea fatalismului mioritic, sentința este ca și dată: „Această concepție mistică urmărește degradarea inteligenței în favoarea exaltării mistice și a instinctelor, pierderea încrederii în puterea de cunoaștere a omului prin gândire, pentru a-l aduce într-o stare de spirit prielnică injectării fascismului, stare în care masele n-au nevoie (și nici voie) să gândească, ci numai să *iubească* pe führer, pe duce, pe căpitan...” (*Miorița*, p. 54). Deși, odată cu trecerea timpului, ideile lui Athanasie Joja s-au mai îmblânzit, reminescente ale acestei atitudini mai persistă și în scrierile sale ulterioare. Polemica intelectuală cu Blaga sau, mai precis, cu filosofia lui, se manifestă în preaj-

ma definirii profilului spiritual al poporului român căruia acesta, după ce îi laudă „raționalismul”, „realismul”, „sentimentul viu al naturii”, „melancolia doinită”, „umorul și vivacitatea”, „profundimea sentimentului național”, „toleranța”, „puterea de absorbție”, „spiritul măsurat” – îi subliniază, îndeosebi, ca și trăsătură fundamentală, *refuzul misticismului*. Conturându-și o fizionomie morală specifică, drept rezultat al activității sociale și spirituale în decursul istoriei, aceasta nu este însă – în opinia lui A. Joja – „nici o transmisie ereditară pură și simplă, nici o imprimare pasivă a spațiului geografic, nici penetrație de influențe culturale externe” (Athanasie Joja – *Filosofie și cultură*, Editura Minerva, București, 1978, p. 202). Impregnându-și expunerea cu învățătura lui Marx și, din când în când, și cu ceva logică aristotelică, academicianul A. Joja explică transformările survenite în omul spațiului mioritic, nu ca efect al mediului asupra sa, ci ca transformare activă exercitată de acesta asupra naturii, proces în cadrul căruia el se modelează și pe sine: „Teoria spațiului ca factor determinant contravine caracterului transformator (auto și hetero-transformator) al activității umane productive. Teoria spațiului e un pas înapoi față de concepția aristotelică a omului ca animal social și a *fortiori* față de concepția omului ca animal care construiește unelte de producție pe care le interpune între forța sa fizică și natură (obiectul muncii), creând astfel procesul de muncă...” (*ibidem*). Cu argumente, pe alocuri puerile, scrise din vârful peniței, A. Joja pune sub semnul întrebării rolul *modelator* pe care Blaga îl atribuie culturii franceze, în opoziție cu cea germană, considerată de către filosoful din Lancrăm a fi avut un rol *catalitic*: „În cazul culturii românești, influența franceză n-a fost pur modelatoare, ci precumpănitor catalitică, întrucât ea i-a ajutat pe români să-și precizeze și mai mult propriul lor fond psiho-etnic, aspirațiile lor intime și originare, definitorii, spre claritate, spre luciditate, echilibru, măsură și realism, pe care le deține *ab initio*, adică de la fondul lor principal.” (*op. cit.*, pp. 102-103). Cu toate încercările de a sublinia firea profund realistă și rațională a românului, Joja trebuie să recunoască – curbându-și ideile binișor către spiritul lui Blaga – că acesta, în vremuri de restriște, *s-a retras din istorie* și, înfrățindu-se cu muntele, cu codrul și cu plaiul, a sălășluit somnolent în cochilia de scoică a refugiului său astfel asumat, trăind într-o rodnică asociere cu natura. Concluzia teoretică la care ajunge exegetul este cel puțin ciudată: „Consider caracteristică pentru psihologia românului apolinizarea fondului dionisiac, disciplinarea și inflexiunea patosului violent la exigențele formei și măsurii” (*op. cit.*, p. 197). Adică, nici mai mult, nici mai puțin decât – pe acest fond (?) al neaderării românului la misticismul de orice fel și de exagerată raționalitate a mentalităților autohtone – că spiritul românesc este de tip apolinic! Ideea este accentuată și în altă parte și chiar mai clar formulată: „... după Blaga, românul trăiește în spațiul mioritic, acest spațiu delimitând o cumpănire care-l oprește de la orice descumpănire, o apolinizare a dionisiacului” (*op. cit.*, p. 257). Deși îl cataloghează pe filosof ca fiind un apolinic disciplinat, exegetul nu uită să ne aducă aminte că expresivitatea (apolinică) bliagiană contrastează puternic cu așa-zisa „afundare voită într-o cugetare care exaltă subconștientul și rolul determinant al acestuia în stilul unei culturi” (*ibidem*). Toate aceste considerații îl conduc pe comentator spre o unică concluzie: ineficiența filosofiei bliagene. Totuși, în unele fragmente este animat de gân-

duri mai bune; așa, bunăoară, în chip surprinzător, remarcă și apreciază ca atare rolul pe care Blaga îl atribuie *personanței*, în relația inconștient-conștient și faptul că structurile orizontice ale inconștientului se permanentizează continuu, ceea ce nu e chiar puțin dacă ne gândim la opoziția fățișă manifestată cu un deceniu mai înainte față de filosoful *Spațiului mioritic*. Iar, într-un portret consacrat acestuia la împlinirea a trei sferturi de veac de la naștere (1970), Athanasie Joja ține să reliefeze originalitatea profundă a filosofiei lui Blaga, care „atacă o tematică cu substrat metafizic, tinzând să dezvăluie regiuni adânci ale ființei, precum și atitudinile conștiinței și subconștientului în fața acestor regiuni ontice“ (*ibidem*). Într-o șocantă schimbare de atitudine, Lucian Blaga, „misticistul“ și „iraționalistul“, devine în viziunea lui Athanasie Joja „ilustru poet, dramaturg și filosof român“ (*op.cit.*, p. 256).

*

Au fost însă și exegeți ai operei lui Lucian Blaga care, dacă în perioada interbelică au tratat negativ filosofia acestuia, câteva decenii mai târziu au revenit asupra ei cu gânduri mai bune, apreciind-o la justa ei valoare. Unul dintre aceștia este și filosoful și logicianul Anton Dumitriu. Acesta, după ce în „Lumea românească“ (I, Nr. 26-27/iunie 1937) persiflează „filosofia mioritică“ a lui Blaga, unde oile pasc ierburile indicate de cenzura transcendentă, în vreme ce Marele Anonim le cântă din caval, tot același semnatar publică, în „Neamul românesc“ (nr. 18/19 ianuarie 1939), articolul „Un titan al confuziei: Lucian Blaga“ în care critică dur filosofia „cu oi și cu baci mioritici“ și analizează riguros terminologia partizană a lucrărilor sale filosofice.

Dar, cum spuneam, ceva mai târziu, într-un studiu, intitulat „Terra mirabilis sau întâlnirea cu pământul natal“ (publicat în volumul *Retrospective*, Editura Tehnică, 1991), Anton Dumitriu se referă la „realitatea influențelor locale asupra sufletului unui popor“ și asupra trăsăturilor antropologice care decurg din acestea, logicianul recunoaște că „o anumită hrană, o anumită apă încărcată cu minerale specifice, un cer senin sau un cer mai mult noros, un spațiu muntos sau de șes, cu o anumită configurație, toate acestea contribuie la formarea unui anumit tip de om, cu o viziune specială a lumii, omul spațiului local“. E aici o viziune obiectivă, echilibrată asupra unei probleme îndelung dezbătute în filosofie. „Un asemenea punct de vedere – scrie Dumitriu – stă la baza concepției lui Lucian Blaga, care a văzut în spațiul daco-roman un «spațiu mioritic», dominat de alternanța deal-vale“ (*op. cit.*, p. 20). Tot așa, despre „fortăreața carpatică în care sălășluiește sufletul românesc“, Dumitriu subliniază și el neobișnuita rezistență în istorie „la pătrunderile străine care, chiar când au avut loc, au fost macerate în laboratorul uman ale acestui spațiu, sau când i-au contrariat natura, au fost expulzate dinlăuntru lui“ (*op. cit.*, p. 21). Tracismul, ca „revoltă a fondului nostru nelatin“, idee exprimată cu atâta

plasticitate de Blaga, o regăsim într-o altă formulare la A. Dumitriu. Descriind configurația geografică a ținuturilor noastre, cu șesuri și munți, râuri și fluvii, certificând „o particularitate“ a spațiului, care îl individualizează „ca ființă“, logicianul afirmă că „acești factori psiho-fizici au determinat elementele antropologice și psihice ale geto-dacilor, care au fost atât de puternice, încât ele sunt prezente și astăzi ca niște vârfuri rămase la suprafață, fără ca noi să mai fim conștienți de adâncimea originii lor“ (*ibidem*). Coeziunea sufletească a autohtonilor în „teritoriul fortăreței daco-romane“, Dumitriu îl deslușește atât în unitatea și romanitatea limbii, cât și în legendele și tradițiile conservate de ființa noastră care, împreună, configurează un spațiu geografic etnic și cultural, căruia „nu-i vom spune nici «spațiul mioritic», nici «fortăreața carpatică», nici *paideuma* daco-romană, ci simplu *Terra Mirabilis* – «Țara minunată»“ (*ibidem*, p. 21). Identificând-o istoric, ca pe o „epocă de aur“ a omenirii, când la nord de Istros viețuiau hyperboreenii, de unde a plecat Apollo cu Muzele în Elada, spre a împrăști lumina artelor, „desigur cu mult înainte de războiul Troiei“ – *Terra Mirabilis* a lui A. Dumitriu nu numai că este „țara hyperboreenilor, țara tracilor, țara geto-dacilor, țara daco-romanilor“ (*ibidem*, p. 27), dar este „o sursă de energii“ care pot fășni într-o istorie românească de mare anvergură, așa cum s-ar conveni în cele două milenii de răbdătoare așteptare.

O precizare necesară:

Cititorul eseului nostru nu trebuie să fie derutat de utilizarea atât a termenului *filosofie* cât și a celui de *filozofie* (și a formelor derivate din acestea). În comentariul nostru utilizăm doar termenul filosofie, dar în citarea surselor și textului aparținând altor autori ne simțim obligați să respectăm forma utilizată de către aceștia.

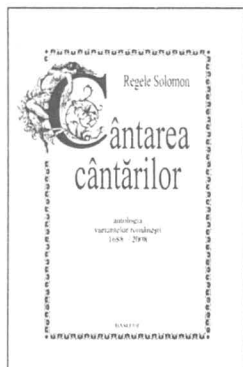
Bibliografie:

- xxx – *Istoria gândirii sociale și filozofice în România*, Ed. Academiei RPR, București, 1964.
 Leonte Răutu – *Problemele științelor sociale în dezbătarea Academiei RPR (21-25 martie 1951)*, Ed. Academiei RPR, București, 1951.
 Ion Bălu – *Viața lui Lucian Blaga*, volumul IV, Ed. Libra, București, 1999.
 Dorli Blaga – *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Ed. Apostrof, Cluj Napoca, 2004.
 Adrian Fochi – *Miorița, tipologie, circulație, geneză, texte*, Ed. Academiei RPR, București, 1964.
 Pavel Apostol – *Trei meditații asupra culturii*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1964.
 Athanasie Joja – *Filosofie și cultură*, Ed. Minerva, București, 1978.
 xxx – *Din istoria filozofiei în România*, vol. I, București, Ed. Academiei RPR, 1955.
 Anton Dumitriu – *Retrospective*, București, Ed. Tehnică, 1991.

Sursele ilustrațiilor: pp. 12, 31: din fondul documentar al Serviciului Patrimoniu Cultural. Memorie Comunitară al BMB; coperta II: Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, *Dicționarul Scriitorilor Români*, D-L, Ed. Fundației Culturale Române, Buc., 1998; coperta III: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Martin_Opitz_F%C3%BCrst_excud.jpg; coperta IV: http://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_Davila

Sursele citatelor: coperta II: Nina Façon, *Intellectualul și epoca sa*, Editura pentru Literatură Universală, Buc., 1966; coperta III: Martin Opitz, *Zlatna sau despre Cumpăna dorului*, poem răsădit în românește de Mihai Gavril după Martini Opitii (1597–1639), Ed. Eminescu, Buc., 1997; coperta IV: G. Călinescu, *Istoria Literaturii Române de la origini pînă în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Ed. Minerva, Buc., 1982.

Catalog

Regele Solomon – Cântarea cântărilor

Antologie de Radu Cârnelci, cuprinzând 16 variante în limba română, 1688-2008, cuvânt înainte de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Hasefer, București, 2009, 336 p.

... Mă abțin de la ispita unei incursiuni pe tema „Eternului Cânt” în limba română, de vreme ce, iată, poetul Radu Cârnelci ne oferă o amplă Antologie, în nu mai puțin de șaisprezece variante de durată a trei sute douăzeci de ani, adică de la 1688 (Biblia lui Șerban Cantacuzino) până în 2008 (variantea Dinu Ianculescu). Alcătuită cu sârguința, priceperea, dăruirea și arderile unui împătimit al frumosului literar, Antologia de față e menită să devină ea însăși antologică prin singularitatea inițiativei și măiestria alcătuirii. Cititorului nu-i rămâne decât să drumezească printre zefirii văzduhului epitalamic și să-i mulțumească antologatorului pentru arta de a-i fi călăuză.

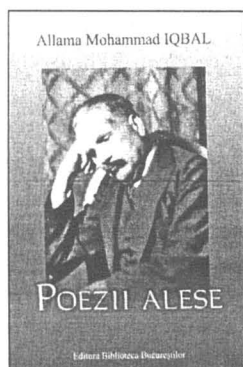
(Bartolomeu Valeriu Anania)

Ileana VULPESCU, Pe Apa Sîmbetei

Editura Tempus, Ploiești, 2009, 448 p.

Unii oameni trăiesc de la-nceput sub semnul deosebirii dintre dreptate și recunoașterea ei, încât își duc viața ca actori ai unei tragi-comedii, căreia îi sînt și spectatori. Prea obidiți de propria condiție, își dau seama de inutilitatea efortului de-a îndrepta lumea, acționînd singuri. Unii sînt astfel de «înțelepți»; alții – simulanți și ariviști: niște «hopa-mitică» ai tuturor timpurilor. Eroina se confruntă permanent cu o dilemă existențială: revoltă sau acceptare a destinului. «Fericiți făcătorii de pace», afirmă Biblia. Fericiți și demni de respect. Nefericiți cei care cred c-o vor afla undeva, cîndva, replică viața... (Autoarea)

Allama Mohammad IQBAL, Poezii alese

de Sanaullah și Julieta Rotaru, Editura Biblioteca Bucureștilor, București, 2009, 130 p.

... Allama Iqbal este mândria noastră. Mesajul său este un îndemn de a abandona placiditatea și de a ne îndepărta de lumea materială, exterioară pentru a descoperi în universul nostru lăuntric secretele cuceririi cosmosului invizibil și în continuă expansiune...

Universalitatea operei poetice în limba persană și engleză, presărată cu concepte filozofice, l-a adus pe Iqbal pe cele mai înalte culmi, el devenind astfel cel mai cunoscut poet oriental...

(Sanaullah, Ambasadorul Republicii Islamice Pakistan la București)

Maria DUMITRESCU, Dicționar de abrevieri ale limbii române 2003-2007

Editura Semne, București, 2009, 217 p.

... Abrevierile au devenit baza pentru noi lexeme (F.S.N. > fesenist). Asemenea unități ale lexicului, cu timpul, se transferă în fondul pasiv. Aceasta ne-a sugerat realizarea unui dicționar posibil a fi suplimentat oricînd.

În dicționarul de față sunt incluse abrevierile din 1990 până în 2002 (doar materialul a 7 luni ale anului 2002), rezultate din lucrarea Dicționar de cuvinte recente. D.C.R. – 1990 și ale anilor următori până la realizarea D.A.L.R. (Autoarea)

Nicolae BULZ, Fenomenul Eminescu și interdisciplinaritatea contemporană

Editura Cartex, București, 2008, 229 p.

... Eminescu profund nu este doar poetic și romantic și simbolist – în avans – ci și (post)modernist, contemporanul nostru – fiind generatorul unei poetici căreia nu are cum să i se închidă ultima filă (și abordarea interdisciplinară – alături de abordarea filologică – are vaste posibilități de explorare). Eminescu ca om și geniu – are ceva propriu – poate fi alături și în oricine. Pentru aceasta are ochi holistic, dar are și ochi holografic – așteaptă iubire / în limbajul cotidian: sensibilitate. (Autorul)

Ursula ȘCHIOPU, O antologie lirică

Fundatia Națională „Satul Românesc“, București, 2009, 106 p.

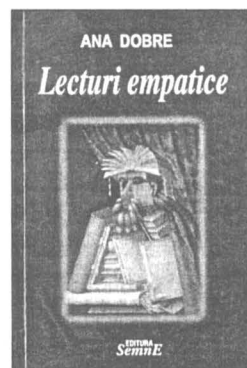
Un lirism grav, meditativ, o aplecare asupra tainelor mari ale vieții omului, în diversele sale vârste și ipostaze, cosmice și istorice, aceasta este, în esență, poezia strălucitului om de știință Ursula Șchiopu.

O atestă toate volumele sale de versuri, începând cu „Drumuri prin zodii“ din 1938, până la splendidele „Inedite“ din Antologia de față, măsurând, emoționant, tinerețea spirituală a nonagenarei. (Ion Brad)

Ana DOBRE, Lecturi empatice (Rinocerii și Don Quijote)

Editura Semne, București, 2009, 234 p.

A citi presupune un anume tip de plăcere, o voluptate a cufundării în universal spiritual al cuiva, o identificare cu el, cu visurile și idealurile lui, cu cauza lui, cu iubirile lui, cu urile lui. Nu numai scriind te cauți pe tine cel neștiut, dar și citind te cauți pentru a te cunoaște prin racordarea universului tău de aspirații, cele mai multe relative, cu acele aspirații din carte, nereale prin superbia și inaccesibilitatea lor, absolute prin firescul lor intangibil platonice, prin care se produce înălțarea spirituală, impersonală despre care vorbea Titu Maiorescu. A citi, a scrie sunt verbe inseparabile. Nu poate exista unul fără altul... (Autoarea)

Țara Fagilor (XVII)

Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni alcătuit de Dumitru Covalciuc, îngrijirea și tipărirea almanahului cultural-literar se face sub auspiciile Fundației Culturale „Vasile Netea“ Târgu-Mureș, Societatea Culturală „Arboroasa“ Cernăuți – Târgu-Mureș, 2008, 309 p.

... Fără îndoială, de la descălecat și până la Ștefan cel Mare și Sfânt, în șirul domnilor moldoveni se distinge figura luminoasă a lui Alexandru cel Bun, sau „bătrân și bun“ așa cum i-a rămas neștirbită amintirea până la cronicari și de aici până în zilele noastre...

... Sub raport teritorial, Moldova vremii sale se întindea de la Ceremuș până la Nistru și de la Milcov până la Hotin. Stăpânește Cetatea Albă iar după moartea lui Mircea cel Bătrân obține Chilia și tot lui îi revine Ceremușul la hotarul dinspre Polonia... (Dimitrie Poptămaș)

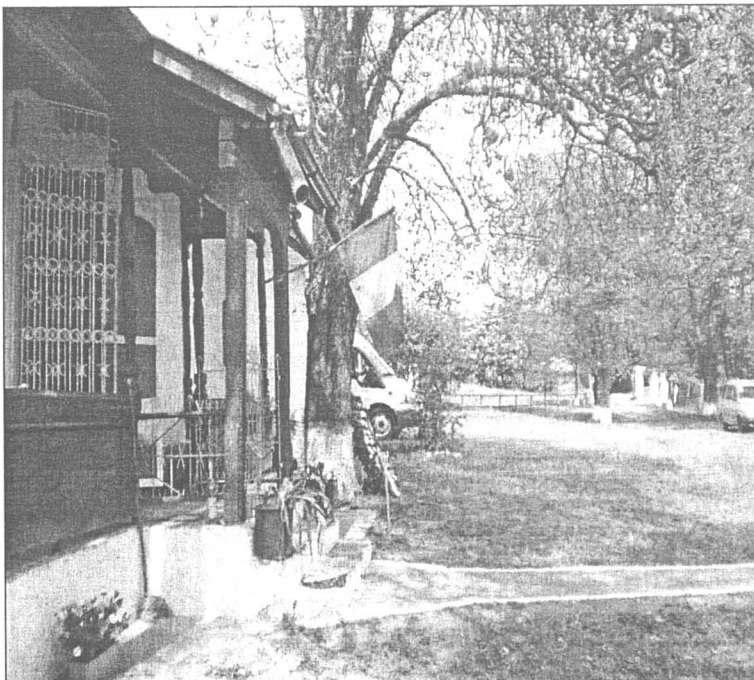
Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

Repere

Un secol la Schinetea

Marian NENCESCU

Cu o sută de ani în urmă, în 1909, locotenent-colonelul Constantin Prezan, considerat pe atunci unul dintre ofițerii cei mai capabili ai Regatului, comandant al Cetății (garnizoanei) București, cumpăra, împreună cu soția sa Olga, domeniul Schinetea, din comuna Dumești, astăzi județul Vaslui, odinioară Roman. Situat într-o zonă colinară, de o frumusețe austeră, domeniul i-a oferit ofițerului Prezan, un om al ordinii, rigorii și corectitudinii, nu doar clipe de destindere, alături de familie, dar și posibilitatea de a-și valorifica potențele gospodărești. Această imagine a ofițerului de carieră, preocupat domestic de mersul recoltelor și de starea moșiei, nu era deloc singulară în epocă. Mulți militari, dar și oameni politici ori intelectuali practicau acest gen de ocupație alternativă, unii din vocație, alții de nevoie. Administrarea unei moșii nu constituia o rușine, câtă vreme raporturile de muncă erau corecte și benefice pentru toată lumea. În cei aproape 35 de ani cât a locuit, cu inevitabile intermitențe, la Schinetea, mareșalul Prezan a transformat dealurile aride într-o grădină înfloritoare, a ridicat noi acareturi, a adus apă curentă și a

construit drumuri de acces. Tot aici a vrut, prin voință testamentară, să fie înmormântat. A murit în august 1943, doar la câteva luni după decesul soției, și a pus să i se sape groapa pe o colină de lângă conac, „La trei stejari“, ce domină și azi locul. La funeraliile din 1943 au participat mareșalul Ion Antonescu, șeful Statului, și Regele Mihai, dar, judecate după meritele defunctului, au fost niște manifestări mai degrabă modeste, în spiritul concepțiilor de viață ale mareșalului Prezan.

Considerat drept un artizan al victoriilor de la Mărăști și Mărăești, șef al Marelui Cartier General între 1916-1918, Prezan a fost perceput de contemporani drept un militar reținut, eficient, tăcut. Nici chiar când a fost numit Marteașal al României, în 1930, nu a abuzat de poziția sa. Exceptând cariera militară, nu a deținut funcții politice.

Cu toate acestea, în 1949, fiica și nepoata sa au fost evacuate de la Schinetea, iar domeniul, trecut în proprietatea statului, a devenit spital pentru persoanele cu deficiențe. Abia după 1990, ceea ce a mai rămas din vechea gospodărie a fost restituit nepoatei mareșalului, d-na Olga Macarie („a treia Olgă“, după soția și fiica mareșalului), care, la rândul ei, a donat casa și o parte din teren Muzeului Județean „Ștefan cel Mare“ din Vaslui.

Pentru a cinsti memoria mareșalului Prezan, anual, de ziua morții sale, 28 august, la Vaslui și la Schinetea se organizează manifestarea *Onor la Mareșal*, care reunește istorici, muzeografi sau cercetători, dar și autoritățile locale, armata și biserica.

Anul acesta, în cadrul unui proiect cultural conceput de d-na Viorica Zgutta, director adjunct al Muzeului, în sala „Arta“ a fost inaugurată expoziția *O viață închinată unui ideal: România Mare. Mareșalul C. Prezan*. Au fost expuse obiecte aparținând familiei Prezan, uniforme, măturii ale participanților la evenimentele din 1916-1918, fotografiile originale aflate în colecțiile muzeelor din Brăila, Bacău, Neamț și Bârlad. Simpozionul *Onor la Mareșal*, desfășurat în prezența prefectului județului Vaslui, dl. Ioan Țibulcă, a directorului Muzeului, dl. Ion Marcaș, l-a avut ca moderator pe profesorul Gheorghe Buzatu. Comunicările, susținute de istorici din Vaslui, Iași, Suceava și București, au relevat calitățile excepționale de militar, dar și de strateg ale lui Prezan, simțul echilibrului, corectitudinea sa proverbială. Reflectat fie în memoriile lui I.G. Duca (comunicare de dr. Alin Spânu), fie în cele ale lui Alexandru Marghiloman (autor M. Nencescu), chipul Mareșalului Prezan rămâne imperturbabil sub zodia seninătății.

La comemorarea de la Schinetea, au participat, alături de prietenii muzeului, și autoritățile locale. S-a oficiat o slujbă comemorativă și s-au depus coroane de flori. Reamintim că în 2007, la Dumești, a fost ridicat, prin contribuție locală, un bust al Mareșalului, iar gara CFR poartă numele eroului.

Este un frumos exemplu de recunoștință a vasluienilor pentru concetățeanul lor, mareșalul Constantin Prezan.

Calendar

august 2009

- ◆ 1 august 1819. 190 de ani de la nașterea scriitorului american **Herman Melville** (1 aug. 1819 – 28 sept. 1891)
- ◆ 1 august 1939. 70 de ani de la nașterea prozatorului **Gheorghe Suci** (1 aug. 1939 – 1995)
- ◆ 2 august 1924. 85 de ani de la nașterea prozatorului **Nicuță Tănase** (2 aug. 1924 – 8 sept. 1986)
- ◆ 2 august 1939. 70 de ani de la nașterea actriței **Valeria Seciu**
- ◆ 3 august 1889. 120 de ani de la moartea poetei **Veronica Micle** (22 apr. 1850 – 3 aug. 1889)
- ◆ 4 august 1859. 150 de ani de la nașterea scriitorului norvegian **Knut Hamsun**, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, 1920 (4 aug. 1859 – 19 feb. 1952)
- ◆ 5 august 1844. 165 de ani de la nașterea pictorului rus **Ilya Efimovitch Repin** (5 aug. 1844 – 29 sept. 1930)
- ◆ 5 august 1894. 115 ani de la nașterea istoricului **Andrei Oțetea** (5 aug. 1894 – 28 mart. 1977)
- ◆ 5 august 1909. 100 de ani de la nașterea eseistei, traducătoarei și istoricului literar **Nina Façon** (5 aug. 1909 – 24 nov. 1974)
- ◆ 5 august 1929. 80 de ani de la nașterea compozitorului **Virgil Onițiu**
- ◆ 5 august 1984. 25 de ani de la moartea actorului britanic **Richard Burton** (10 nov. 1925 – 5 aug. 1984)
- ◆ 7 august 1864. 145 de ani de la înființarea **Primăriei orașului București**
- ◆ 7 august 1904. 105 ani de la nașterea actorului **Nicolae Brancomir** (7 aug. 1904 – 27 aug. 1991)
- ◆ 8 august 1909. 100 de ani de la nașterea scriitorului **Emilian Bucov** (8 aug. 1909 – 17 oct. 1984)
- ◆ 8 august 1939. 70 de ani de la moartea scriitorului **George Mihail Zamfirescu** (13 oct. 1898 – 8 aug. 1939)
- ◆ 9 august 1919. 90 de ani de la moartea compozitorului italian **Ruggiero Leoncavallo** (8 mart. 1858 – 9 aug. 1919)
- ◆ 9 august 1934. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Romulus Cojocaru**
- ◆ 10 august 1884. 125 de ani de la nașterea lui **Panaite Istrati** (10 aug. 1884 – 16 apr. 1935)
- ◆ 10 august 1929. 80 de ani de la nașterea actriței **Tamara Buciuceanu-Botez**
- ◆ 11 august 1929. 80 de ani de la nașterea lui **Modest Morariu**, scriitor, traducător (11 aug. 1929 – 15 apr. 1988)
- ◆ 12 august 1939. 70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Busuioac**, publicist, bibliograf
- ◆ 13 august 1864. 145 de ani de la nașterea prozatorului **Spiridon Popescu** (13 aug. 1864 – 8 mai 1933)
- ◆ 13 august 1899. 110 ani de la nașterea lui **Sir Alfred Hitchcock**, regizor britanic (13 aug. 1899 – 29 apr. 1980)
- ◆ 13 august 1984. 25 de ani de la moartea poetului **Virgil Mazilescu** (11 apr. 1942 – 13 aug. 1984)
- ◆ 14 august 1984. 25 de ani de la moartea eseistului **Vasile Lovinescu** (17 dec. 1905 – 14 aug. 1984)
- ◆ 15 august 1714. 295 de ani de la moartea lui **Constantin Brâncoveanu**, domn al Țării Românești între 1688–1714 (1654 – 15 aug. 1714)
- ◆ 15 august 1769. 240 de ani de la nașterea lui **Napoleon Bonaparte** (15 aug. 1769 – 6 mai 1821)
- ◆ 15 august 1894. 115 ani de la nașterea criticului și istoricului literar **Ion Chinezu** (15 aug. 1894 – 10 dec. 1966)
- ◆ 15 august 1954. 55 de ani de la moartea lui **Alexandru Toma**, poet, traducător (11 feb. 1875 – 15 aug. 1954)
- ◆ 15 august 1984. 25 de ani de la moartea scriitorului britanic **John Boynton Priestley** (13 sept. 1894 – 15 aug. 1984)

- ◆ 16 august 1949. 60 de ani de la moartea scriitoarei americane **Margaret Mitchell** (8 nov. 1900 – 16 aug. 1949)
- ◆ 17 august 1894. 115 ani de la nașterea chimistului **Radu Cernătescu** (17 aug. 1894 – 17 ian. 1958)
- ◆ 17 august 1899. 110 ani de la nașterea lui **Leon Negruzzi**, poet, prozator, traducător (17 aug. 1899 – 6 oct. 1987)
- ◆ 17 august 1949. 60 de ani de la nașterea scriitorului basarabean **Ion Hadârcă**
- ◆ 17 august 1964. 45 de ani de la moartea filosofului, sociologului **Mihai Ralea** (1 mai 1896 – 17 aug. 1964)
- ◆ 18 august 1849. 160 de ani de la nașterea lui **Teodor V. Ștefanelli**, istoric, scriitor (18 aug. 1849 – 23 iul. 1920)
- ◆ 18 august 1889. 120 de ani de la moartea scriitorului francez **Villiers de l'Isle-Adam** (7 nov. 1838 – 18 aug. 1889)
- ◆ 19 august 1879. 130 de ani de la nașterea pictorului **Lascăr Viorel** (19 aug. 1879 – feb. 1918)
- ◆ 19 august 1914. 95 de ani de la nașterea lui **Ion Vitner**, critic și istoric literar (19 aug. 1914 – 12 apr. 1991)
- ◆ 19 august 1929. 80 de ani de la nașterea sculptorului **Mircea Ștefănescu**
- ◆ 20 august 1639. 370 de ani de la moartea poetului german **Martin Opitz** (23 dec. 1597 – 20 aug. 1639)
- ◆ 20 august 1834. 175 de ani de la nașterea lui **Vasile Pogor**, poet, traducător (20 aug. 1834 – 20 mart. 1906)
- ◆ 20 august 1839. 170 de ani de la înființarea, la Paris, a **Societății pentru învățătura poporului român**
- ◆ 20 august 1854. 155 de ani de la moartea filosofului german **Joseph Friedrich Wilhelm Schelling** (27 ian. 1775 – 20 aug. 1854)
- ◆ 22 august 1939. 70 de ani de la nașterea lui **Ion Beldeanu**, scriitor, ziarist
- ◆ 23 august 1904. 105 ani de la nașterea sculptorului **Gheorghe Anghel** (23 aug. 1904 – 7 apr. 1966)
- ◆ 23 august 1924. 85 de ani de la nașterea lui **Ion Bițan**, pictor, grafician (23 aug. 1924 – 15 sept. 1997)
- ◆ 23 august 1924. 85 de ani de la nașterea scriitorului **Paul Everac**
- ◆ 23 august 1934. 75 de ani de la nașterea prozatorului **Corneliu Ștefanache**
- ◆ 24 august 1899. 110 ani de la nașterea scriitorului argentinian **Jorge Luis Borges** (24 aug. 1899 – 14 iun. 1986)
- ◆ 24 august 1929. 80 de ani de la nașterea lui **Paul Lendvai**, ziarist, scriitor politic și istoric maghiar
- ◆ 25 august 1744. 265 de ani de la nașterea lui **Johann Gottfried Von Herder**, scriitor, filosof german (25 aug. 1744 – 18 dec. 1803)
- ◆ 25 august 1984. 25 de ani de la moartea scriitorului american **Truman Capote** (30 sept. 1924 – 25 aug. 1984)
- ◆ 26 august 1884. 125 de ani de la moartea medicului **Carol Davila** (8 apr. 1828 – 26 aug. 1884)
- ◆ 26 august 1934. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Leonida Neamțu** (26 aug. 1934 – 25 oct. 1992)
- ◆ 28 august 1749. 260 de ani de la nașterea lui **Goethe** (28 aug. 1749 – 22 mart. 1832)
- ◆ 28 august 1939. 70 de ani de la nașterea scriitoarei **Rodica Ojog-Brașoveanu** (28 aug. 1939 – 2 sept. 2002)
- ◆ 29 august 1809. 200 de ani de la nașterea scriitorului american **Oliver Wendell Holmes** (29 aug. 1809 – 7 oct. 1894)
- ◆ 31 august 1749. 260 de ani de la nașterea scriitorului rus **Alexandr Nikolaevici Radîșcev** (31 aug. 1749 – 24 sept. 1802)
- ◆ 31 august 1834. 175 de ani de la nașterea compozitorului italian **Amilcare Ponchielli** (31 aug. 1834 – 16 ian. 1886)

Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane București

Contents

<i>Ionel TEODOREANU</i> – [Mister Ibrăileanu]	2
Eugen Ionescu Centenary	
Rhinoceros (Excerpt)	3
<i>Matei CĂLINESCU</i> – An Allegory for All Seasons: <i>Rhinocéros</i> (I)	7
Bucharest Town Hall – On the 1869 Local Elections	9
Bucharest Metropolitan Library – Patrimony	13
History of the Book – TUDOR VIANU	14
Contemporary Autographs – <i>Nicolae GEORGESCU</i>	16
<i>Marian NENCESCU</i> – Sinaia, the Book, Romania – A Multinational Book Fair	21
<i>Rob DAVIES</i> – EuropeanaLocal. The Role of Local and Regional Digital Cultural Content in the Europeana Service	22
<i>Roswitha POLL, Peter TE BOEKHOST</i> – Measuring Quality. Performance Measurement in Libraries (V)	26
<i>Eugeniu NISTOR</i> – The Dismissal of Lucian Blaga from the University Chair	32
Catalogue	36
<i>Marian NENCESCU</i> – A Century in Schinetea	38
Calendar – August 2009	39

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1
 ABIDOR: Tel./Fax: 021 316.36.25
 BMB: Tel./Fax: 021 316.83.00/04/05/06
 Redacția: Tel./Fax: 021 316.83.06/Int. 130
 E-mail: bibliobuc@yahoo.com / Web: www.bmms.ro

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redacția: Ion HOREA (redactor șef), Georgeta FILITTI
 Iulia MACARIE (secretar de redacție), Radu VLĂDUȚ

CUPON

ABONAMENT LA BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Numele .....

Prenumele .....

Adresa .....

Cod..... Telefon.....

Solicite abonarea la revista **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** pe o perioadă de ..... luni.

Adresa: Str. Tache D. Ionescu nr. 4, Sector 1, Cod poștal 010354, București.

Anexez chitanța de plată a sumei de ..... RON în contul dvs.

nr. RO82 RNCB 0072 0497 1003 0001 BCR Sector 1. C.U.I. 10141341.

Asociația noastră ABIDOR și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR**. Prețul unui număr este de 2 RON. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 24 RON. Primul an de apariție: 1998.

Tipărit la Tipografia COPERTEX

Redacția revistei **BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR** respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

MARTIN OPITZ

1597-1639

370 de ani de la moarte

*„O, cântecele voastre cât de frumoase sunt!
Întârziiu cu plăcere din drum să le ascult.
Sunt nobile și limpezi; chiar muza Terpsichore
Vă dăruise versul și grațioase hore,
Iar zeul Febos însuși le dase armonia
Împlând a voastră doină de dor cu veșnicia.
În toate câte-s arte și-alese fapte bune,
Vă făuriți în lume un strălucit renume!“*

*Zlatna sau despre Cumpăna dorului
În românește de Mihai Gavril*

Portret de Theodor Aman

CAROL DAVILA

1828-1884

125 de ani de la moarte

„Generalul Carol Davila, tatăl lui Al. Davila, era un aventurier. Numele îi sună italo-spaniolește, Carlos Antonio Francesco Davila (D’Avila), se născuse la Parma (8 aprilie 1828), protejat de cosmopolita contesă d’Agoult, care-l crește în Germania. Făcu studiile de medicină în Franța și veni în Valahia în 1853, ca francez. Tată se insinuează a-i fi fost, și lucrul nu e absolut imposibil, deși nu există nici o probă documentară iar paralelele fizionomice sînt iluzorii, Franz Liszt... Obscuritatea nașterii dădu lui Davila nevoia de a-și găsi undeva o patrie. În România el întemeie învățămîntul medical și fu în toate privințele un om excepțional. Se căsători aici cu o Golească, cu Anica Racoviță, lăsînd fiilor săi sînge românesc din cel mai vechi... Dar lăsă de asemeni spiritul de aventură, setea obscură de expansiune morală.“

G. Călinescu